

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11. SINIF

KAZANIM KAVRAMA ETKİNLİKLERİ LİSTESİ

5. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Konu	Sayfa No
1	A.4.4,6,7,8,11,13,14,15.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir sohbet örneği	3
2	A.4.1,2,3,5,9,10,12.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir fıkra örneği	9
8	A.3.2,8,9,10,12,13,14.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir tiyatro örneği (1950-1980)	35
9	A.3.1,3,4,5,6,7,11,14.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir tiyatro örneği (1950-1980)	39
10	A.4.3,4,7,8,9,10,12,13,15.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir eleştiri örneği	43
11	A.4.1,2,3,5,11,12,13,14,15.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir eleştiri örneği	47
12	B.1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12; C.1.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12, 13,14,15,16,17; C.2.1,2,3,4,5,6,7,8.	Bir eleştiri örneği yazma	51
13	A.4.2,3,4,5,7,10, 11,12,13,14,15	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Mülakat Örneği	53
14	A.4.1,2,4,5,6,7, 8,9,11,12,14,15	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Röportaj Örneği	59

6. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Konu	Sayfa No
3	A.2.1,3,4,6,7,9,11,13, 16.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir roman örneği (1923-1950)	13
4	A.2.4,6,7,8.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir roman örneği (1923-1950)	19
5	A.2.2,9,10,14.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir roman örneği (1950-1980)	23
6	A.2.1,8,9,16.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir roman örneği (1950-1980)	27
7	A.2.2,5,6,12,13,15	Dünya edebiyatından bir roman örneği (1950-1980)	31

7. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Konu	Sayfa No
8	A.3.2,8,9,10,12,13,14.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir tiyatro örneği (1950-1980)	35
9	A.3.1,3,4,5,6,7,11,14.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir tiyatro örneği (1950-1980)	39

8. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Konu	Sayfa No
10	A.4.3,4,7,8,9,10,12,13,15.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir eleştiri örneği	43
11	A.4.1,2,3,5,11,12,13,14,15.	Cumhuriyet Dönemi'nden bir eleştiri örneği	47
12	B.1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12; C.1.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12, 13,14,15,16,17; C.2.1,2,3,4,5,6,7,8.	Bir eleştiri örneği yazma	51

9. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Konu	Sayfa No
13	A.4.2,3,4,5,7,10, 11,12,13,14,15	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Mülakat Örneği	53
14	A.4.1,2,4,5,6,7, 8,9,11,12,14,15	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Röportaj Örneği	59

5. ÜNİTE: Sohbet ve Fıkra

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Sohbet Örneği	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.4. 4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler. A.4. 6. Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler. A.4. 7. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.4. 8. Metinde milli, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihi ve mitolojik öğeleri belirler. A.4. 11. Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir. A.4. 13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

GÜLER YÜZ

Asık suratlı insanlardan hoşlanır mısınız desem tabii bana gülersiniz. Zaten ben de biraz gülmeyi için söze böyle başladım. Güler yüze ve gülmeye dair olan bu konuşmayı asık suratla dinlemenizi istemem tabii. Konuşurken söze başladığınız sırada karşınızdakinin kaşlarını çattığını, asık bir suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır. Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız. Bir de karşınızdakinin sizi güler yüzle dinlediğini, hatta araya biraz da tatlı söz karıştırarak sohbele renk verdiğini göreceksiniz konuşmuş gibi konuşacağınız gelir.

Zaten öyledir. Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir. Çünkü güler yüzlü insanlar her kusuru hoş gören, affeden insanlardır. Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız. Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affediciler, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar. Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir. Onun için güler yüzlü insanlar arasında yaşayanların hayatı daha tatlı geçer.

Bazı kimseler vardır, sanki Cenabı Hak onlara gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi aklı başında adamın ciddiliğini bozan bir hâl sayarlar. Yüzgöz olmasınlar diye çocuklarına gülmeyizler; laubali demesinler diye komşularına gülmeyizler. Kaşları sanki kudretten çatılmıştır. Çalışırken çatık, konuşurken çatıklar. Hatta kendilerine ettikleri zulüm yetmiyormuş gibi gülenlere de kızarlar.

Hayatı böyle saymak çok yanlış. Unutmayalım ki biz insanların hayvanlardan bir farkımız konuşmaktan öteki farkımız da gülmektir. Hiç siz ömrünüzde gülen, kahkahalar savuran bir hayvan gördünüz mü? Zavallılar kim bilir ne kadar gülmek istiyorlardı! Hatta insan kardeşlerinin öyle bazı tuhafıkları vardır ki onların karşısında herhâlde kahkahalarla gülmek için can atıyorlardır. Ama, ne hikmetse, yüzleri gülmeye elverişli bir şekilde yaratılmamıştır. Kendilerini ne kadar zorlasalar gülemezler.

Hâlbuki insanlar, çok şükür, gülebiliyorlar. Bu imkânı niçin kullanmamalı? Alain (Alayn) filozof, hiddetin bir hastalık olduğunu söyler. Hem de hiddeti öksürüğe benzetir. Nasıl öksürük bir gıcıkla gelirse hiddet de öyledir. Bir kere başladı mı bir kere ile kalmaz; ikide bir öksürdüğünüz gibi ikide bir de hiddetlenir, sağa sola çatarsınız.

Bu hastalığın bir tek tedavisi vardır. O da gülmeye alışmaktır. Gülmeye alışmak deyip geçmeyiniz. İkinci Cihan Harbi'nden önce, belki de Birinci Cihan Harbi'nin yarattığı ruh hâli yüzünden Avrupa'da bazı milletler çok az güldüklerini fark etmişlerdi. Âdeta neşe azalmış, insanlar fazlasıyla somurtur olmuşlardı.

Bunun en çok Macarlar farkına varmışlar ve hatırımda kaldığına göre Budapeşte şehrinde insanlara gülmeyi öğreten bir mektep açmışlar. O zaman bu mektebe pek çok öğrenci yazılmış; özel olarak yetiştirilmiş hocalar gülmeyi ya öğrenmemiş veya unutmamış olan yaşlı başlı öğrencilerine hayatın türlü hadiseleri karşısında evlerinde, çalıştıkları yerlerde, kulüplerde, gazinolarda, hatta eğlence yerlerinde nasıl güleceklerini öğretmişler. O insanlar şimdi ne hâldedirler pek bilmiyoruz ama fi

tarihinde insanları biraz olsun gülmeye alıştırmak için harcanan gayret herhâlde boşuna değildi. Nitekim Tagor (Tagor) filozof da kendi hususi mektebinde öğrencilerine günde bir saat gülmeyi, kahkahalarla gülmeyi değilse bile, gülümsemeyi belletiyordu. Japonlarda yüksek terbiye, en büyük matem günlerinde bile gülümsemeyi emreder. Kocasını ölen bir Japon kadını ziyaretçilerini gülere karşılamak zorundadır.

Hayatı iyi karşılamamanın sırrını bulabilmek için her şeyden önce gülümsemeyi öğrenmeli. Belki siz de bilirsiniz: Her hadiseyi güler yüzle karşılayan bir adama, “Eh... Hayatta muvaffak olduğun için sen tabii daima gülersin. Ama biz öyle miyiz ya?” demişler. Adam, bir kere daha gülmüş, “Yanıyorsunuz, hem de çok yanıyorsunuz. Ben hayatta muvaffak olduğum için gülmüyorum. Tam tersine! Güldüğüm için hayatta muvaffak oluyorum.” demiş. Bu söz boşuna söylenmiş bir söz değildir. İçinde bilinmesi gereken bir hakikat saklı. Soğuğa dayanmanın en emin çaresi soğuğu sevmektir, derler. Gerçekten insan soğuğu aradığı zaman, ne kadar şiddetli olursa olsun, etkilenmez. Sıcacık şehir dururken karlı dağlara çıkanlar, vaktinden önce kışı arayanlar vardır. Karların içinde, gömleklerini de çıkararak bir pantolon âdeti çıplak gezerler. Soğuk, sıfırın çok altında olduğu hâlde onları üşütmez. Soğuğu sevdiği için ona seve seve dayanırlar. Hayata dayanmanın en emin çaresi de hayatı sevmektir. İnsan bir kere hayatı sevince onun bütün külfetlerine katlanır; hiçbir ağır gelmez. Sizi çok seven anneniz nasıl sizin yüzünüze hep gülere bakarsa siz de hayata güler yüzle bakar, etrafınızdaki insanlara da neşe verir, hayatın bir kat daha güzelleşmesine hizmet edersiniz.

“Güleriz ağlanacak hâlimize.” diyen şair, emin olunuz ki hata ediyor. Ağlanacak bir hâl karşısında ağlamaya kalkan adamdan hiçbir fayda gelmez. Fakat gülümseyen adamda ümit vardır: Bu hâlin bir çaresini bulacak demektir.

Güler yüzün çözemeyeceği hiçbir mesele yoktur. Buzlar güneş karşısında nasıl erirse çetin meseleler de işe güler yüzle başlayan ve öylece devam eden insanların elinde çözülür. Asık surata kapanan kapılar güler yüze açılır.

Bektaşî'nin hikâyesini bilirsiniz: 80 yaşında öldüğü hâlde mezar taşına “5 sene yaşadı.” diye yazdırmış. Bu beş sene onun hayatta gülere neşe içinde yaşadığı, gam kasavet nedir bilmeden hoşça geçirdiği senelermiş. Hayatınızı yaşadığınız yıllar boyunca uzatabilmek için her anınızı gülere geçirmeniz gerekir.

Gene bizim bir şairimiz bir dostuna hediye ettiği resminin altına “Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüğümüz!” diye yazmıştır. Bu da güzel bir sözdür. Çünkü en iyi hatıra gülere geçen günlerin hatırasıdır. Hayatta o günlerin sayısı az olursa insan bir gün gelir, “Ne etmişim de gülmemişim!” diye ağlayabilir.

Yüzünüzden tebessüm eksik olmasın.

Rado, Ş. (2020). *Eşref Saat*. İstanbul: Bilge.

① Okuduğunuz metnin konusu ve ana fikri nedir?

② Metinde geçen “Asık surata kapanan kapılar güler yüze açılır.” cümlesini görsel olarak ifade etmek isteseydiniz nasıl bir tasarım yapardınız? Yazınız.

3. **Sohbet (söyleşi)**; bir yazarın günlük yaşamdan, edebiyat ve sanattan seçtiği bir konu hakkındaki düşüncelerini fazla derinleştirmeden bir kişi ile konuşuyormuş gibi anlattığı yazılardır. Anlatım, samimi, senli benli bir konuşma şeklinde olur. Yazarın nükteleri ve içtenliği anlatılanları çekici hâle getirir. Yazar, düşüncelerinin doğruluğunda ısrarcı olmaz. Sohbet yazılarında açıklayıcı ve söyleşmeye bağlı anlatım türleri kullanılır.

Bu bilgileri göz önünde bulundurduğunuzda metinde yazarın anlatımı, türün özelliklerini yansıtmakta mıdır? Açıklayınız.

4. Şevket Rado'nun edebiyata yönelmesinde Fransızca hocası Nurullah Ataç'ın büyük etkisi olmuştur. 1931 ve 1932'de "Şevket Hıfzı" imzasıyla Muhit, Milli Mecmua, ardından Varlık'ta çıkan şiirleriyle Ahmed Hâşim ve Cahit Sıtkı'nın (Tarancı) dikkatini çekmiştir. Necip Fazıl'ın Ağaç mecmuasını çıkarmasına yardımcı olmuştur. Söyleyişte Necip Fazıl etkisi belirgin olan şiirlerinde hüznün ve yalnızlık gibi duygular ağır basmış ve içine kapalı, bedbin bir ruh hâli ortaya çıkmıştır. Bazı şiirleri bestelenmiştir. Nesir yazılarında ve konuşmalarında sohbet havası içinde yalın bir dil kullanmış, insanı mutlu edecek, hayatını güzelleştirecek konuları seçmiş, hayatın her yaşta ayrı güzellikleri olduğuna dikkat çekmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Eşref Saat, Hayat Böyledir, Tatlı Dil, Aile Sohbetleri, Saadet Yolu, Ümit Dünyası (sohbet kitapları); Şiirler (şiir).

Yazarın şiirlerinde içe kapanık, bedbin bir ruh hâline sahip olmasına karşın okuduğunuz metinde de olduğu gibi nesir yazılarında hayatın güzelliklerini, mutlu olmanın yollarını anlatması bir çelişkiyi ifade eder mi? Gerekçelerinizle yazınız.

5. a) Anlatım özelliklerini, okuduğunuz metinle karşılaştırdığınızda aşağıdaki paragrafların hangisi sohbet türünde bir metinden alınmış olamaz? Nedenini yazınız.

1. Metin

İtalyan yazarı Luigi Pirandello'nun (Luigi Pirandello) bir iki oyununu görmüşsünüzdür, hikâyelerini okudunuz mu? Bay Feridun Timur onlardan otuz altısını dilimize çevirmiş, Millî Eğitim Bakanlığı da bastırılmış. Hepsini okumadımsa da okuduklarım çok hoşuma gitti, diyebilirim ki o yazarın oyunlarından daha çok beğendim hikâyelerini.

2. Metin

Sizinle her hafta bu saatte, dilimiz üzerinde konuşacağız. Anadili sözü, daha küçükken okula gitmeden öğrendiğimiz dili anlatmak için bulunmuş çok güzel bir söz. Anamızdan, babamızdan öğreniyoruz onu.

3. Metin

Yürüyüşlerin anlam ve mahiyetini hiç tahlil ettiniz mi? Eğer sokakta tramvayda yahut önünden kalabalığın aktığı pencerede zihniniz bir yere takılı değilse zamanınızı eğlenceli ve faydalı geçirmek için bunu tavsiye ederim. Yürüyüşleri gözlerinizle dinlemeye alıştınız. Çünkü her yürüyüş öyle bir dildir ki mahiyetleri sözden daha açık ifşa eder.

4. Metin

Araştırmalar doğal ışığın çalışanların ve öğrencilerin üretkenliğini ve verimliliğini etkileyen önemli bir faktör olduğunu gösteriyor. Haziran ayında Journal of Clinical Sleep Medicine (Cörmnl of Klinikıl Slip Medisin) dergisinde yayımlanan çalışmada araştırmacılar, daha fazla güneş ışığı alan iş yerlerinde çalışanların fiziksel etkinliklerinin, uyku kalitelerinin ve sürelerinin, dolayısıyla yaşam kalitelerinin iş yerlerinde daha az güneş ışığına maruz kalan çalışanlara göre daha yüksek olduğunu belirledi.

b)

Ahmet Rasim'in mizahi bir dille okurunu sarıp sarmaladığı, hayata iyimser bakışını "Ramazan Sohbetleri" adıyla kitaplaştırdığı bir türdür sohbet. Nurullah Ataç'ın, sanatın çeşitli yönlerini okuyucusuyla sohbet eder gibi dile getirdiği ve bunu "Söyleşiler" adıyla kitaplaştırdığı bir türdür sohbet. Yazdığı şiirlerle şiir diline farklı bir anlayış getiren Melih Cevdet Anday'ın bununla da yetinmeyip dil meselelerini "Dilimiz Üzerine Konuşmalar" adıyla kitaplaştırdığı, düşüncelerini okuruna "Sayın Dinleyiciler" diye hitap ederek onlarla paylaştığı bir türdür sohbet. Sohbet, Şevket Rado'nun hayatın aslında bir tecrübeler birikiminden ibaret olduğunu okuyucusuna nasihat eder gibi anlattığı "Eşref Saat"idir. Edebiyatımızın ünlü sanatkar ve fikir adamlarıyla yaptığı bir dizi mülakatı, 1918'de "Diyorlar ki" adıyla kitaplaştıran ve bu münasebetle "Diyorlar ki muharriri" olarak şöhret bulan Ruşen Eşref Ünaydın'dır, sohbet.

(Komisyon)

"Güler Yüz" adlı metinle yukarıdaki metnin anlatım yönünden benzerliği var mı? Gerekçelerinizle yazınız.

6. Aşağıdaki kavramlarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirebileceğiniz örnek cümleleri okuduğunuz metinden bularak kavramların karşısına yazınız.

dostluk	
sevgi	
saygı	

7. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerin öğelerini bulunuz.

Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir.

Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir.

Budapeşte şehrinde insanlara gülmeyi öğreten bir mektep açmışlar.

8. Metinden alınan aşağıdaki bölümleri incelediğinizde tırnak işaretinin kullanım amaçları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Çıkarımlarınızı yazınız.

I. Belki siz de bilirsiniz: Her hadiseyi güler yüzle karşılayan bir adama, “Eh... Hayatta muvaffak olduğun için sen tabii daima gülersin. Ama biz öyle miyiz ya?” demişler. Adam, bir kere daha gülmüş, “Yanıyorsunuz, hem de çok yanılıyorsunuz. Ben hayatta muvaffak olduğum için gülmüyorum. Tam tersine! Güldüğüm için hayatta muvaffak oluyorum.” demiş.

II. Bektaşî'nin hikâyesini bilirsiniz: 80 yaşında öldüğü hâlde mezar taşına “5 sene yaşadı.” diye yazdırmış. Bu beş sene onun hayatta gülerek neşe içinde yaşadığı, gam kasavet nedir bilmeden hoşça geçirdiği senelermiş.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

5. ÜNİTE: Sohbet ve Fıkra

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Fıkra Örneği	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.4. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.4. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.4. 3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar. A.4. 5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler. A.4. 9. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder. A.4. 10. Metinde yazarın bakış açısını belirler. A.4. 12. Metni yorumlar.	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarının altını çiziniz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

FELSEFEYİ HAYATA DÂHİL EDEN DÜŞÜNÜR: ORUÇ ARUOBA

Bir okur/yazar olarak bir kitabı elime aldığımda klasik bir sorunun yanıtını ararım, ikna edici bir gerekçe bulduğumda okurum ve okuturum.

Bu gerekçeye uyan adların başında Oruç Aruoba geliyor.

Bir yazarın bütün kitaplarını okuduğunuzda şunu söyleyebilirsiniz o size karşı görevini yapmıştır.

Aruoba, bizi felsefenin soyut labirentlerinde dolaştırırken rehberlik yaptı.

O, felsefeyi, şiiri, günlük yaşamı yazmanın ustalık bileşkesinde buluşturdu. Çünkü o türleri de özümsemişti. Albert Camus'un (Albert Kamü) bir sözü yazınsal gerçeği simgeler:

"Anlatamıyorum demek anlayamadım demenin eşanlamlısıdır."

Bildiklerinizi, okuduklarınızı hayatın içine yediremezseniz etki gücü yitip gider.

Cesare Pavese'nin (Sezar Pavez) "Il Mestiere di Vivere" kitabını çok severim, Cevat Çapan dili-mize "Yaşama Uğraşı" olarak çevirdi.

Yaşamın hem sanat hem zanaat olduğunu düşünürsek bazı kitaplarından bu anlamı da çıkarmak mümkün.

Alıntılar, destek özelliği taşımaz, yazarın çağrıştırdıklarının notlarıdır. Yazısıyla anlam kazanırlar, bir havai fişek patlamasının habercisidirler.

Felsefe/edebiyat beraberliğinde hayatın bir seyir defteri olduğunu ispatlar.

Felsefenin günlük yaşamda etkileyiciliğini, bir gün ışımada, bir doğa güzelliğinde fark ettirir.

Düşünce ile duyarlılık, ancak iyi bir yazarda buluşursa beğenilir. Bu kıvamı Aruoba başarmıştır.

Çok katmanlı yazarın okur kitlesi değişiktir; üstten bakmayan, bilginiz/birikiminiz kadar tat alırsınız ama hangi düzeyde olursanız olun alırsınız.

*

"İle"nin başındaki cümle:

"Önce

Başlangıçtaki Defter'i Getirene;

sonra

bütün önceki ve sonraki

gelerek Getiren'lere/Giderek Götüren'lere

adanmıştır."

İlk sayfada Ahmed Serhendî ile Bilge Karasu'dan birer alıntı var.

Aruoba'nın metinlerinde sıkça rastlayacağınız iki ad var: Edip Cansever ve Bilge Karasu.

Bir not düşmeliyim:

Alıntılar çoğu zaman metin yazıldıktan sonra yazıya konulmuştur.

Felsefe düşünmeye bir çağrı mıdır? Hayır, eksik bir tanım yaşamaya bir çağrıdır.

Kavramları es geçmememizi sağlar, Edip Cansever'den:

"İki kişilik bir yalnızlık olmaz mı bizimkisi?"

Rilke'den (Rilke)

"Biz bizi anlamıyorsak".

Anlamanın çeşitlemelerini hepimiz önemseriz, söyleyip geçeriz.

Ahmed Serhendi'nin bu sözünden üretiyor bir metni:

“Anlamaya çalış, kısa akıllılarından olmayasın.”

“Akşamüstü Tümceleri” bir felsefecinin edebiyatçı yanını vurgular, bunlar “haiku” mudur, aforizma mıdır, şekil üzerinde durmayacağım. Aruoba zaten bunun yanıtını veriyor:

“Haiku olacakken tümce oldu.”

Acaba gizli bir mensur şiir tanımı olabilir mi?

Hayatın seyir defteri saptamasını güçlendiren bir alıntı:

“Gelip giden güvercinler”

Güvercinler üzerine yaptığı düşünce çeşitlemeleri, çok etkilendiğim yazılardan biri.

Yalnızlık, çok yazıldı, çok yaşandı. Nasıl bir şeydir, Aruoba'nın yorumu nedir?

“Yalnızlık idman gerektirir.” der.

Yazıların altına semt, yer koyar. Yaptığı ayrıntının altını çizmek isterim, çünkü yorumun yapılmasında etken bir öge işlevini üstlenir.

“Boğazdan Tümceler” (1983–1993) bir şarkıyla başlar:

Güftesini Cenap M. Kozanoğlu'nun yazdığı, Refik Fersan'ın bestelediği Acemkürdi yürük semai:

“Rüzgâr uyumuş ay dalıyor her taraf ıssız

Ölgün bakıyor varsa uzak bir iki yıldız

Bak çıt bile yok korkma ben'im bahçede yalnız

Ey gözlerinin rengi kadar kalbi güzel kız!”

Bu şarkıyı seçmiş biri dünyayı da yaşadığı ülkeyi de anlamıştır.

“de ki işte” genç yaşında aramızdan ayrılan iyi şair Ergin Günçe'nin “Bir Dostu Ölü Götürmek”le başlıyor. Günçe, Frankfurt'ta olduğu zaman bir kitap fuarını beraber geçirmiştik.

Yazmakta ayrıntının önemini bir kez daha anımsatayım. Mevsim bilgilerini benim gibi Takvim-i Ragıp'tan alıyor.

(Anlıyor musun, Ey Okur?!..) diye sorar.

*

Yazıyı onun felsefe üzerine sözü ile bitirelim:

Felsefede en son söylenebilecek şey,

En sonunda, hiçbir şeyin söylenemeyeceğidir:

İşte bu...

Kitaplarda, belleğimizde yaşayacak.

Hızlan, D. *Felsefeyi Hayata Dâhil Eden Düşünür: Oruç Aruoba*. Hürriyet. 4 Haziran 2020.

1. Metni okurken altını çizdiğiniz kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metin bağlamında tahmin ediniz, tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe Sözlük'ten kontrol ediniz.

2. **Fıkra (Köşe Yazısı):** Bir yazarın herhangi bir konu hakkındaki kişisel görüş, anlayış ve düşüncelerini kanıtlama gereği duymadan hoş bir üslupla yazdığı kısa fikir yazıdır. Fıkralarda yazar, gündelik olayları özel bir görüşle, güzel bir üslupla, kanıtlama gereği duymadan her gün kaleme alır. Düşünceleri hiçbir kalıba bağlı kalmadan serbestçe ortaya koyar. Ele aldığı konu üzerinde bir kamuoyu oluşturmayı amaçlar.

Fıkra türü, Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde Batı edebiyatından dâhil olmuştur. Ancak bu yazı türü hem nitelik hem de nicelik bakımından 1908'den sonra Türk edebiyatında önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Özellikle Ahmet Rasim fıkralarıyla tanınmıştır. Daha sonra Ahmet Haşim, Hüseyin Cahit Yalçın, Falih Rıfki Atay, Refik Halit Karay, İlhan Selçuk, Sabri Esat Siyavuşgil de fıkralarıyla öne çıkmıştır.

Fıkra türü ile ilgili bu bilgileri ve okuduğunuz metni de göz önünde bulundurarak fıkra türünün ortaya çıkışında ve gelişiminde yayın organlarının etkisi ne olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz metinde fıkra türünün hangi özelliklerini görebildiğinizi açıklayınız.

4. Okuduğunuz metnin hedef kitle kimdir? Gerekçelerinizle yazınız.

5. *Bir okur/yazar olarak bir kitabı elime aldığımda klasik bir sorunun yanıtını ararım, ikna edici bir gerekçe bulduğumda okurum ve okuturum. Bu gerekçeye uyan adların başında Oruç Aruoba geliyor. Bir yazarın bütün kitaplarını okuduğunuzda şunu söyleyebilirsiniz o size karşı görevini yapmıştır. Aruoba, bizi felsefenin soyut labirentlerinde dolaştırırken rehberlik yaptı.*

O, felsefeyi, şiiri, günlük yaşamı yazmanın ustalık bileşkesinde buluşturdu. Çünkü o türleri de özümsemişti.

Metinden alınan yukarıdaki paragrafla ilgili olarak hangisi söylenemez?

- A) Mecazlardan yararlanılmıştır.
B) Açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmıştır.
C) Yazar tarafından okuyucuyla konuşur gibi bir üslup kullanılmıştır.
D) Karşılaştırmaya yer verilmiştir.
E) Düşüncüyü geliştirme yollarından tanık gösterme kullanılmıştır.

6. Yazarın bilgi içeren cümlelere daha az yer vermesinin metnin türüyle bir ilgisi var mıdır? Gereçeklemlerinizle birlikte yazınız.

7. *Bir romanda yazar olayları anlatırken çeşitli yollara başvurabilir. Olayları anlatma görevini roman kahramanına vererek kahraman bakış açısıyla birinci kişi ağzıyla anlatımını gerçekleştirebilir. Yazar, ilahi bakış açısıyla ya da gözlemci bakış açısıyla üçüncü kişili anlatım gerçekleştirebilir. Anlatım görevini üstlenene romanda "anlatıcı" adı verilir. Bir şiirde şair, duygularını bir çocuğun ağzından, bir annenin ağzından ya da bir âşığın ağzından anlatabilir. Şiirde şairin duygularını anlatma görevini üstelenen varlığa "söyleyici" denir.*

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda metni yazar/anlatıcı bağlamında incelediğinizde yazar ve anlatıcının farklı olduğunu söyleyebilir misiniz? Gereçeklemlerinizle birlikte yazınız.

8. Okuduğunuz metinde yazarın okuyucuya karşı tavrı nedir; yazar, okuyucuya yönelik bir yönlendirme eğilimi içerisinde midir? Metinden örneklerle belirtiniz.

9. "Bir okur/yazar olarak bir kitabı elime aldığımnda klasik bir sorunun yanıtını ararım, ikna edici bir gerekçe bulduğumda okurum ve okuturum." cümlesinde yazarın sormuş olduğu klasik soru ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

10. "Aruoba, bizi felsefenin soyut labirentlerinde dolaştırırken rehberlik yaptı." cümlesindeki örtük ileti nedir? Yazınız.

6. ÜNİTE: Roman

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Roman Örneği (1923-1950)	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.2. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.2. 3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.2. 4. Metindeki çatışmaları belirler. A.2. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.2. 7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.2. 9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler. A.2. 11. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.2. 13. Metni yorumlar. A.2. 16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalmarak alınmıştır.)

ACIMAK

(Zehra çok çalışkan, disiplinli, verdiği kararların arkasında duran bir öğretmendir. Görev yaptığı okulda yeniliklere imza atmış ve okulda uygun olmayan her şeyi değiştirmiştir. Harabe okulu kendi çabalarıyla onarmaya çalışmıştır. Zehra, merhamet duygusundan yoksundur. Zaafa, düşkünlüğe, çirkinliğe tahammülü yoktur. Bu nedenle Maarif Müdürü onu Mebus Şerif Halil Bey'le tanıştırmak ister.

Mebusun asıl amacı Zehra'ya babasının hasta olduğunu söylemektir. Bunun üzerine Zehra, İstanbul'a gider. Babasını kaybetmiştir. Zehra'ya babasından kalan bir sandık verirler. Zehra sandıktan çıkan günlüğü okuyunca babasının gerçekte nasıl bir insan olduğunu öğrenir ve babasının yasını tutar. Artık acımayı öğrenmiştir.)

Aşağıda romanın ilk bölümünden yapılan alıntılar okuyacaksınız.

— Merkezde Zehra isminde bir başmuallim varmış... Hangi mektep olduğunu bir yere kaydettim ama bir türlü bulamıyorum.

Mebus Şerif Halil Bey cüzdanını yelek ceplerini karıştırıyordu.

Maarif Müdürü gülererek:

— Zahmet etmeyin efendim malûm dedi. Zehra vilâyetin en maruf bir simasıdır.

— Dostlarımdan biri bu hanım için sizden birkaç gün izin istememi rica etti... İstanbul'da ihtiyaç ve alil bir babası varmış... Son günlerde ağır şekilde hastalanmış... Hayatı tehlikedeymiş... Belki izin koparmak için mübalâğa ediyorlar ama bir şey yapmak mümkünse...

— Mümkün tabii... Ancak benim bildiğime göre Zehra kimsesiz bir kızdır. Beş seneye yakın bir zamandan beri tanırım... Bana babası filan olduğundan hiç bahsetmedi... Mamafih kendisine sorarız. Zaten biraz sonra onu göreceksiniz.

(...)

Maarif Müdürü pencereden uzaklara bakarak gülümsedi:

— Keşke bütün mekteplerimizi Zehra hocalara teslim etsek de bizim hiç işimiz kalmasa. İstiklâl alâmeti olarak onlara birer davul ve tuğ gönderir maarif idarelerinin kapılarını emniyetle kapardık...

Mebus Şerif Halil ile Maarif Müdürü Tevfik Hayri, iki eski mektep arkadaşı idiler. Mülkiyeyi bitirdikten sonra hoca olmuşlardı. Şerif sonradan mesleğini değiştirmiş, Tevfik maarifçi kalmıştı.

(...)

Tevfik devam etti:

— Bundan dört sene evvel küçük bir kız mini mini bir darümuallimat mezunu olarak buraya gelmiş... İlk zamanlarda çok sıkıntı çekmiş... Fakat meyus olmamış... Şehri kendine vatan mektebi, bir aile ocağı yapmış... O kadar gayretle çalışmış ki terakkisine mâni olamamışlar. Daha yirmi beş yaşına gelmeden mektebine başmuallim yapmışlar eline kocaman bir kız mektebini teslim etmişler... Şimdi yirmi dokuz otuz yaşlarında vardır... Kasabanın en sevilen, emniyet edilen hatırı sayılan bir insanıdır. Bugün ekserisi kocaman ev hanımları olan eski talebesi üzerinde hâlâ eski nüfuzunu muhafaza eder... Onu bir abla, bir ana gibi dinlerler bütün müşkülleri ona hallettirirler. Mektebe gelin-

ce... Biraz sonra göreceksiniz ya... Bu külüstür şehirde umulmayacak kadar güzel bir şeydir... Parasız hiçbir şey olmaz, deriz... Esas itibarıyla doğrudur... Fakat çalışan ve irade sahibi bir insanın parasız da neler yapabileceğine bu mektepten güzel örnek gösterilemez... Meselâ badana dam cam tamiri filân gibi şeyler için para veririz. Eteklerini beline dolar bu işleri kendi görür...

(...)

Yemek bitmişti. Mebus, dizlerine tırmanan bir kediyi okşuyor ona sofraya artıklarıyla ziyafet çekiyordu:

— Bunlar mektebin göze görünen kısımları dedi. Manevi ciheti nasıl acaba? Hayat beni biraz reybi yaptı. Çok faal ve işgüzar görünen insanlardan daima bir parça şüphe ediyorum... Keza görünüşü, gösterişi çok mükemmel olan müesseselere de pek emniyetim yoktur.

— Bu Zehra için sizi o cihetten de temin edebilirim. Çocuklarımıza verdiği terbiye de aynı derecede temiz ve mükemmeldir. Bir kere çok müspet kafalı bir kadın... Hurafe ve hayal ile mütemadiyen mücadele eder talebesine ancak ilmin en müspet hakikatlerini öğretir.

(...)

— Şu halde bu kızın kasabada birçok düşmanları olacak.

Maarif Müdürü kesik kesik gülerek cevap verdi:

— Zannettiğiniz kadar değil... En kötü insanlarda bile basit bir adalet mefhumu var. Bir suç yüzlerine vuran aynı suçu işlemişse kızıyorlar. Fakat temiz tanınmış bir insana infial ve kinlerinde pek o kadar insafsız olmuyorlar. Zehra'nın hususi hayatında en küçük bir leke, ahlâkında en ehemmiyetsiz bir zaaf gösterilemez.

— Mübalâğa ediyorsunuz.

— Katiyen hakikati söylüyorum.

— Siz ancak romanlarda tesadüf edilebilecek ideal bir kahramandan bahsediyor gibisiniz. İnsan olsun da hiçbir zaafı olmasın?

Maarif Müdürü arkadaşının yüzüne bakıp gülerek:

— Böyle bir iddiada bulunmadım.

— Onda en ehemmiyetsiz bir zaaf gösterilemez demediniz mi?

— Evet...

— Şu hâlde?!...

Tevfik Hayrı gülümseyerek:

— Bir insan için zaaftan mahrumiyet de büyük bir zaaf değil midir, dedi.

— Paradoks yapıyorsun Tevfik...

— Bilâkis Allah'ın en sade bir hakikatini söylediğime kaniyim. Zehra'yı size ideal bir roman kahramanı olarak tasvir ettim. Fakat dikkat ediniz ki "tam bir insandır" sözünü sarfetmedim. Şimdi de size bu güzel madalyonun ters tarafını kendi görüş ve düşünüşüme göre tasvir edeyim. Doğruluk, temizlik, fedakârlık hastalığı onda insanlığın en kıymetli bir kabiliyetini öldürmüştü: Acımak kabiliyeti... Zehra'ya hissiz bir kadın denemez... Bilâkis geniş bir ruhu var. Güzel, doğru, temiz şeyleri çılgınca sevebilir; onlar için her fedakârlığı yapıyor. Fakat zaafa, düşkünlüğe, çirkinliğe acımıyor. Sadece kızıyor, hırçınlaşıyor.

(...)

Tevfik Hayrı'nin her zaman gülümseyen sakın çehresi garip bir heyecanla karışıyordu:

— Acımak... Ben insan ruhlarındaki derinliğin ancak onunla ölçülebileceğine kaniyim. Evet, dibi görünmeyen kuyulara atılan taş nasıl çıkardığı sesle onların derinliğini gösterirse başkalarının elemi de bizim yüreklerimize düştüğü zaman çıkardığı sesle bize kendimizi insanlığımızın derecesini öğretir... Fikrimce yalnız doğruluk hastalığı bir hak ve hakikat meselesi, etrafında toplanmak kabiliyeti bir cemiyeti mesut etmeğe kâfi gelemez... Bunun için acımak, birbirimizin feryadını iniltisini duyabilmek de lâzım... Yine Zehra'ya geliyorum... O şüphesiz çok mükemmel mahlûk, çok iyi muallim... Fakat bu söylediğim eksikliği tamamlanmadıkça hiçbir zaman istediğimiz muallim olmayacak... Biliyor musunuz, bu fikrimi ben kendisine de daima söylerim...

(...)

Sabahleyin fena bir kıyafetle mektebe gelen çocukların analarına kızar, hatta bazen onları mektebe davet edip haşladığı da olur... Buna mukabil talebeyi akşam paydosunda evlerine gönderirken kıyafetlerine nezaret etmeyi de kendine ait bir vazife addeder... Akşamüstü sokakta kirli ve kılıksız bir talebe görürse pek fena üzülür: “Vazifemi yapamadım, rezil oldum.” diye asabileşir. İki tarafına muntazam ağaçlar dikilmiş bir yoldan geçiyorlardı. Maarif Müdürü arkadaşına onları gösterdi. Gizli bir istihza ile:

— Şu ağaçlara bakınız dedi. Zehra'nın ruhunu ve çocuklara verdiği terbiyenin cinsini göstermek için bunlardan iyi misal olamaz... Bahçede ne kadar sakat cılız çarpık ağaç varsa sökmüş bütün emeğini kuvvetli ve güzel olanlara sarfetmiştir onların asker taburları gibi intizamla saf saf dizilmelerine çalışır sivri tepeleri kestirir fazla dalları bu dar hâsılı hepsini birbirine benzetir. Birinin ötekinden büyük ve başka türlü olmasına tahammül edemez. İnsan şu bahçeyi âdeta bir fabrikadan çıkmış zannedecek... Mebus:

— Siz çok zalim bir insan olmuşsunuz diye gülüyordu.

Tevfik sadece:

— Ben muallimliği terbiyeyi başka türlü anlıyorum dedi ve bahsi değiştirdi.

Biraz sonra Zehra mektep kapılarını kapattı misafirlerinin yanına geldi. Binanın sağ tarafında büyük bir kestane ağacının altına armut biçiminde bir havuz yaptırmış, kenarını çiçek saksılarıyla süslemişti. Maarif Müdürü ile arkadaşına birer kahve ikram etmek istedi oturdular. Zehra otuz yaşlarında vardı. Ufak tefekti. Fakat kuvvetli bir irade sahibi olduğu ve etrafındakilere çok tatlı muamele etmekle beraber emretmeyi de bildiği anlaşılıyordu. Güzel değil, donuk esmer bir çehresi irice bir burnu çıkık elmacık kemikleri kuvvetli bir çenesi vardı. Dişleri bembeyaz ve sağlamdı. Yalnız iki tanesi ağzını kapadığı zaman üst dudağını hafifçe şişirecek derecede büyüktü. Yüzünün en göze çarpan yeri geniş ve zeki alnının altındaki hafifçe çatık ince kaşlarıydı. Konuşurken bu kaşlar büyük bir süratle hareket ediyor, teessür ve infiallerinin cinsine göre çehresindeki mânâyı değiştiriyordu. (...)

Güntekin, R. N. (2016). *Acımak*. İstanbul: İnkılap.

1. Metinde anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metindeki kullanımlarına göre tahmin ediniz.

2. Romanın tamamına hâkim olan temel duygu veya düşünceye tema denir. Tema soyut bir kavramdır ve konuya göre daha genel bir kavramdır. Temanın somutlaştırılarak kişi, yer, zaman ve durum bildiren biçimde anlatılmasına romanın konusu denir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle okuduğunuz metnin teması ve konusu nedir?

3. Metnin başında Zehra ile ilgili olarak Mebus Şerif Halil Bey ile Maarif Müdürü Tevfik Hayri Bey arasındaki çatışma nedir? Yazınız.

4. Okuduğunuz metnin alıntı ve özet kısımlarını göz önünde bulundurduğunuzda olay örgüsünün ilk halkası nedir? Yazınız.

5. Zehra'nın psikolojik özellikleriyle fiziksel özellikleri arasında bir ilişki var mıdır? Açıklayınız.

6. Metinde Zehra'nın ruh hâliyle mekân arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur? Örneklerle belirtiniz.

7. Okuduğunuz metinde olduğu gibi roman türünde ve diğer anlatmaya bağlı türlerde öyküleyici anlatımla birlikte betimleyici anlatım kullanılır. Siz de metinden betimleyici anlatım biçimine örnek cümleler bularak yazınız.

8. Davranışlarını ve karakterini göz önünde bulundurduğunuzda Zehra'nın hangi insani değerlere sahip olduğunu açıklayınız.

9. Metinden alınan “Keşke bütün mekteplerimizi Zehra hocalara teslim etsek de bizim hiç işimiz kalmasa.” cümlesinden ne anlıyorsunuz? Yazınız.

10. — *Bu Zehra için sizi o cihetten de temin edebilirim. Çocuklarımıza verdiği terbiye de aynı derecede temiz ve mükemmeldir. Bir kere çok müspet kafalı bir kadın... Hurafe ve hayal ile mütemadiyen mücadele eder talebesine ancak ilmin en müspet hakikatlerini öğretir. Sonra onda bir nevi hastalık hiç durmayan onu daima için için yakan bir humma var: Doğruluk fedakârlık manevî temizlik hastalığı... Haksızlığın yalanın riyanın hâsılı bütün ahlâksızlıkların ve zaafların müthiş düşmanıdır.*

— *Şu hâlde bu kızın kasabada birçok düşmanları olacak.*

Metinden alınan yukarıdaki cümlelerde yapılan sosyal eleştiri nedir?

11. “Binanın sağ tarafında büyük bir kestane ağacının altına armut biçiminde bir havuz yaptırmış, kenarını çiçek saksılarıyla süslemişti.” cümlesindeki anlatım bozukluğunun sebebini belirterek cümlenin anlatım yönünden doğru şeklini yazınız.

12. “Zehranın ruhunu ve çocuklara verdiği terbiyenin cinsini göstermek için bunlardan iyi misal olamaz... Bahçede ne kadar sakat ciltz çarpık ağaç varsa sökmüş bütün emeğini kuvvetli ve güzel olanlara sarfetmiştir.”

Metinden alınan yukarıdaki parçayı günümüz yazım ve noktalama kurallarına uygun şekilde yeniden yazınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

6. ÜNİTE: Roman

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Roman Örneği (1923-1950)	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.2. 4. Metindeki çatışmaları belirler. A.2. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler A.2. 7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.2. 8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.	

Yönerge Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalmarak alınmıştır.)

DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU

(Romanın 15 yaşındaki kahramanı, dizindeki tam olarak teşhis edilemeyen bir hastalıkla 7 yaşından beri mücadele etmektedir. Hayatı hastane kapılarında, doktor önlerinde geçmiştir. Yapılan tetkikler sonucunda dizindeki rahatsızlığın “kemik veremi” olduğu anlaşılır. Bu hastalık bir bacağına mal olabilecek bir hastalıktır. Doktorlar, heyecansız, sakın bir yaşam sürdürürse iyileşme ihtimalinin olduğunu söyler.

Çocuk kötü haberi annesine söylememek için eve bile gitmek istemez, ne var ki gidecek başka yeri de yoktur. Eve gider ama her şeyi annesine olduğu gibi anlatamaz.)

Aşağıdaki bölüm kahramanın hastanede gördüklerini ve evine giderken içinde yaşadığı sıkıntıyı anlatır.

Çocuklar Hastahanesi

Beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

Öğleye doğru muayene odasının önü doldu. Sıralarda oturacak yer kalmadığı için yeni gelenler ayakta durdular ve anneler, hasta çocuklarını dizlerine oturtabilmek için duvar diplerine çömeldiler.

Karanlık dehliz. Kapalı kapıların mustatil buzlu camlarından gelen soğuk ışıkların buğusu, yüksek ve çıplak duvarlara vurarak donuyor.

Saatlerce bekleyenler var. Fakat buna alışmışlar. Az kımıldanıyorlar, hiç konuşmuyorlar.

Dehlizin sonlarında, görünmeden açılıp kapanan bir kapının gıcirtısı. Muşambalara sürtünen bir ayak sesi. Köpüklenerek uçan ve uzaklarda kaybolan bir beyaz gömlek ve iyot, eter, yağ, ifrazat vesaire kokularından mürekkep, terkibi tamamıyla anlaşılmayan bir hastahane kokusu.

Hasta çocuklar, yanlarında ailelerinden birer büyük insan ki hastalarından daha endişeli görünüyorlar ve bir anne, pelerinini ilikleme bahanesiyle omuzu sarılı çocuğunun sırtını okşuyor. Onu biraz sonra çekeceği acıya hazırlamak için.

Sıralarda hiç düz oturan yok. Hastalar sarılı bir kol veya bacağın bozduğu muvazene ile hep, amutları kırılmış, yamrı yumru duruyorlar ve büyükler küçüklere doğru eğilmişlerdir.

Başının her tarafı sargılarla kaplı, yalnız bir yanağı ve bir gözü dışarda kalmış küçük bir kız çocuğu, ağzını oynatamadığı için, babasına elleriyle işaretler yapıyor; ötekilerin hepsi, alçının kaskatı uzattığı bir bacakla, sargıların dimdik tuttuğu bir boyunla, asılmış bir kolla, her tarafları kısıvrak bağlanmış gibi hareketsizdirler.

Yeni gelenlere karşı alâkaları gayet kısa sürer. Düşük başlar hafif kalkar, büyük kapıya doğru hafifçe eğilir ve tekrar eski vaziyetine döner; herkes kendi üstünde toplanan dikkatini başkasına pek az ayırır, hem de onlar ilk gördüklerini bile eskiden tanıyorlarmış gibidirler, aralarında kandan fazla akrabalık vardır; acının ve korkunun birleştirdiği müşterek bir manevî aileye mensup olduklarını hissederler, emindirler ki insanlar arasında sabretmesini, beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

Küçükler çok benzeşirler: Korku ile acının derinleştirdiği anlayışlı gözler, yaşlarına nisbetle ağır tecrübelerin kırıştırdığı ve soldurduğu mânalı yüzler, tahammülün düşürdüğü başlar ve ümit...

Muayene odasının kapısına ümitle bakarlar.

Ve muayene odasının kapısı açılır.

Beyaz gömlekle, güçlü kuvvetli adam bir tanesini işaret eder ve yüksek sesle çağırır.

Beklemek azabının bitmesiyle odaya girmek korkusunun başlaması arasında şaşırın hasta ço-

cuk, babasının koluna dayanarak içeriye girerken, dışarıya ısınmış bir ilâç ve bozuk bir kan kokusu çıkar, bekleyenlerin hisli genizlerini hafifçe ürpertir ve renksiz bir badana gibi, görünmeden, uzun koridorun yüksek, çıplak duvarlarına sıvanır.

Yalnız Çocuğun Azabı

Ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm.

Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum.

Ben de o muayene odasının ve nice muayene odalarının önünde senelerce bekledim. Benim yanımda büyüğüm de yoktu. Yalnız başıma demir parmaklıklı kapıdan içeriye girerdim, dokuzuncu hariciye koğuşuna doğru ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışarak yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kımıldamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissederdim.

İçinde Bir Şeyler Geçen Oda

O insan ki yüzünde bıkkınlıkla sebat mücadele eder.

Beyaz gömlekle, güçlü kuvvetli adam parmağıyla beni de işaret etti, yüksek sesle çağırdı.

Karanlık dehlizden beyazlıklarla dolu ve aydınlık muayene odasına girdim. Beyazlıklar ve madenî parıltılar. Yedi senedir bu işin teferruatını iyi öğrenmiş olduğum için vakit kaybettirmemeye mecbur, oturdum, soyundum ve sol dizimi çözmeye hazırlanan hastabakıcı kıza uzattım. -Dikkatim her vakitki gibi ikiye ayrıldı: Bir taraftan, dizimdeki sargının açılmasına, öte taraftan ellerini yıkayan operatöre bakıyordum. Yüzünde bıkkınlıkla sebatın kavgası var.

Hepsi konuşmadan, sür'atle işlerini yapıyor: Asistanlar deftere birşeyler yazıyorlar, camlı dolapları karıştırıyorlar, hastabakıcılar benimle meşgul ve tımarcı yerdeki kanlı pamukları süpürüyor.

Tıs yok. Arada bir madenî âletlerin tepeşilerde çıkardıkları ince ve kırık sesler. Ve bir şırıltı, diğer kokuları yenen bir iyodoform kokusu ve beyazlıklar: Beyaz duvarlar, beyaz demir masa, beyaz dolaplar, beyaz örtüler, beyaz sargılar, beyaz pamuklar, beyaz gömlekler...

Dizimdeki sargıyı çözüyorlar, her kat açıldıkça bacağım o kadar hafifliyor ki, sargı tamamıyla çözüldükten sonra dizim uçverecek, yerinde bulunmayacak sanıyordum.

(...)

Vücudum büyük bir korku ile öne doğru eğildi ve dizimin üstüne kapandı. Bana doğru gelen operatörü görerek saygı ve utançla biraz doğruldum.

Yaklaştı:

— O! Sen misin? Ne var gene? Bacağın azdı mı?

Ellerini kalçasına koyarak yaranın açılmasını beklerken sordu:

— Fistülvar mı?

— Üç tane.

— Süpürasyon? Akıntı?

— Çok var. Her gün...

Bir çığlık kopardım. Yara açıldı. Operatör eğildi ve benim pek iyi anladığım vahim bir teşhis yerine geçen mânalı bir sesle mırıldandı: "Hımm..."

Hava dokundukça, yaralı çıplak et derisiz gibi ürperiyor ve benden fazla korkuyordu.

Daha büyük acılara hazırlanıyordum. Her yaradan içeriye birer sonda girecektir ve kemikteki çürüğe kadar dayanacaktır.

Asistanlar ellerinde parlayan madenlerle yaklaştılar. Dişlerimi sıktım ve gözlerimi kapadım. Çırpınmamak için tımarcı kollarımı, hastabakıcı kız başımı tuttu. Gene kıvranıyordum.

— Ben sana ne vakit ameliyat yaptım?

— İki sene oluyor.

— Bir daha lâzım.

Bir taraftan yaranın etrafındaki etlere parmağıyla basarak, öte taraftan bende korkunun uyan-

dırdığı yeni ruhî cereyanı takip ederek, sormadığım suallere cevap veriyordu:

– Çare yok... Bu fistüllerden ikisi yenidir. Kürtaç lâzım... Hatta sonra alçı bile lâzım... Artık mafsalı da feda edeceğiz... “Ankylose” olmadıkça bu dizi kurtaramayız... İltihap şiddetli... İhmal etmemelisin. Çare yok. Bu bacak kılacak ve yere basamayacak. Ne yaparsın? Böyle çekmek iyi mi?

Yüzüme baktı, başımı önüme eğerek gözlerimi sakladım. Bu, kederimin son derecesini ancak benim bileceğim bir sır halinde bırakmak için, galiba nafîle bir hareket oldu. Operatör, ihmalin davet edeceği fena neticelere dair telkininde devam ediyordu. Gene sordu:

– İyi mi böyle çekmek? Cevap vermedim. O kadar fena olmuşum ki, dizimin sarılması bittiği halde kımıldayamıyordum. Giyinmeme yardım ettiler ve kollarımdan tutarak beni ayağa kaldırdılar.

Hastahane Bahçeleri

İçimde garip bir karıncalanma halinde bir takım iniltiler, mırıltılar,

(...)

Çaddeye doğru çıkarken kendime doğru gitmeye başlıyorum, felâketimi mücessem bir şekilde değil, büyük teessürlerimde olduğu gibi müphem birtakım hayaller ve remizler halinde hissediyordum; ameliyat olacağımı, sakat kalacağımı düşünmüyor, içimde garip bir karıncalanma halinde birtakım iniltiler, mırıltılar, şekilsiz gölgeler seziyordum.

Çaddeye çıkınca da bu devam etti, fakat hayatın gözlerimi çeken birçok hareketleri beni daha hakikî olmaya sevketti. Ne yapacağımı düşünmeye mecbur oldum.

İşim yoktu, eve gitmeliydim, tramvaya doğru yürüdüm. Şehrin gürültüleri de benim aksi istikametinde doğru yürüyerek uzaklaşıyorlardı ve sesler, uzaklarda, sallanıyorlar, sallanıyorlar ve koparak, parçalanarak, şehrin derinliklerine yuvarlanıyorlardı.

Safa, P. (2000). *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. İstanbul: Ötüken. s. 5-17.

Kelime Dağarcığı

ankylose: İki kemiğin birbirine kaynaşması. **dehliz:** Üstü kapalı, dar ve uzun geçit. **fistül:** Akıntı. **ifrazat:** Vücuttan çıkan kan, irin, ter vb. şeyler, salgılar. **kordiyal:** Kalp ilacı. **mustatil:** Dikdörtgen. **muavazene:** Denge. **mücessem:** Cisim durumunda olan. **pelerin:** Omuzlardan aşağı dökülen, geniş, kolsuz bir tür üstlük. **süpürasyon:** İltihap oluşma durumu. **şahnişin:** Türk mimarisinde odanın karşı ön cephesinde yer alan üç yan pencereci çıkma. **ufunet:** Pis koku.

- ①. Romandan alınan bölümdeki temel çatışmayı belirleyiniz. Çatışmayı belirlerken nelerin etkili olduğunu yazınız.

- ②. Çatışmayı yansıtan kelimeleri belirleyecek olsanız bu kelimeler hangileri olurdu?

3. Kahramanın kişilik özelliklerini belirleyiniz. Belirlediğiniz özelliklere gerçek hayatta rastlamak mümkün mü? Niçin?

4. Kahraman, içinde bulunduğu durum ile yaşadığı mahalle arasında nasıl bir ilişki kurmuştur? Bundan hareketle edebî eserlerde mekân-insan ilişkisi üzerine düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Metinden hareketle olaylar ile mekân ilişkisini belirtiniz.

6. Okuduğunuz metinde hangi tip bakış açısı kullanılmıştır? Bu bakış açısının esere katkısını belirtiniz.

6. ÜNİTE: Roman

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Roman Örneği (1950-1980)	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.2. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler. A.2. 9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler. A.2. 10. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.2. 14. Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.	

Yönerge Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalmarak alınmıştır.)

BİR BİLİM ADAMININ ROMANI**İlim ve İdare**

“Bence” dedi profesör, “Mustafa, önemli makalelerinden birini yazmaya fırsat bulamadı: ‘İlim ve İdare’. Çünkü bütün hayatı bu iki alanda gösterdiği çabalarla doludur. İki alanda da, eleştiri ve alaycı zekâsına rağmen, insanları kırmaktan hoşlanmadığı için tolerans ilkesine uygun davranmıştır. Hoşgörü, bu alanlarda birçok gerçeği kesin olarak ortaya koymasına engel olmuştur. Çünkü tartışmayı sevmezdi çünkü insanlara insan gibi davranmaktan yanaydı. Öğrencilerine bile bağırırken ‘siz’ diye hitap ederdi. Canının çok sıkıldığı anlarda bile rahatsızlığını gizlemeye çalışırdı.” Eski bir öğrencisi (Oğuz Atay), “Yoklama yapmazdı derslerinde,” diyor, “İsterdi ki kendiliğimizden gelelim. Ama mukavemet dersinde ders yılının sonuna doğru sınıfı oldukça tenha görmüş olmalı ki öğrencilerine, “Gelecek derste vize notlarınızı okuyacağım,” dedi. Ertesi ders sınıf mahşer gibiydi. Salondan uğultular yükseliyordu. Bir süre gürültünün dinmesini bekledi. Sonra baktı olacak gibi değil, elini cebine soktu; bütün sınıfın sesi soluğu bir anda kesildi: Hoca notları okuyacaktı. Mustafa İnan, elini ceketinin cebinden çıkarmadı, başını kaldırarak arka sıralara doğru baktı, gülümsedi, “Çoktandır bu kadar müşteriye hasret kalmıştık,” dedi ve sanki bir gün önce söz veren kendisi değilmiş gibi ders anlatmaya başladı. İkinci dersin sonunda bekleme heyecanı son haddine varmıştı. Zil çalması yaklaşırken başını gene arka sıralara çevirdi. “Beni bu yıl oldukça üzdünüz, biraz da siz üzülmün bakalım,” dedi. Yılın son dersine kadar durum böyle devam etti; hoca son derslerini dinletmenin yolunu bulmuştu. Son dersini de bitirdikten sonra, vize notlarının okunmasını bekleyen özlem dolu gözlere şöyle bir baktı: “Merak etmeyin, asistan arkadaş biraz sonra gelecek.” Öyle ya, notları okumak koca Mustafa İnan’a mı kalmıştı? Biraz sonra asistan görüldü ve ders yılında yapılan imtihanlara katılan bütün öğrenciler, vize almış olduklarını öğrendiler.

(...)

Kısa bir süre sonra da Mustafa İnan’ı Ankara’ya Cemal Gürsel çağırdı: Bayındırlık bakanı olmasını teklif edecekti. Mustafa İnan düşünmeye başladı: Şimdi ne yapmalı? Yeni yönetimi hemen gücendirmek istemiyordu. Hürriyet geldi diye ben de sevinmedim mi? Şevket’e (Arat) gideyim, diye düşündü; yıllardır resmî dairelerde çalışıyor, bu işleri daha iyi bilir. “Ben yemeğe geldim,” diyerek kapıdan girdi. “Mühim bir mesele var Şevket,” dedi sonra, “Bana gelen bütün projeleri sana gönderiyorum; şimdi de senden bir proje için fikir sormaya geldim.” Gülüştüler. “Benimle hep böyle rahat ve samimiydi,” diyor Şevket Arat: “Gerçekten de ona gelen bütün proje tekliflerini hemen bana gönderirdi ve çoğu zaman geçim sıkıntısında olduğu halde hiç para almazdı. O gün biraz düşünceli görünüyordu. ‘Bayındırlık bakanlığı teklif ediliyor bana,’ dedi, ‘Şunu bir istişare edelim,’ dedi. Ben Mustafayı otuz yıldır tanıyorum. Mustafa yalnız hoca olmak için yaratılmış bir arkadaştı. Siyasette onu harcarlardı. “Sureti katiyede kabul etme,” dedim. “Ben de öyle düşünüyorum,” dedi. Böyle konuştuğum için ferahlamıştı. Ankara’dan döndüğünde Mustafa ile tekrar buluştuk. “İsrar ediyorlar,” dedi. “Sen de ısrar et” dedim. Heyecanlanmıştım ne de olsa: “Nasıl oldu anlatsana?” “Cemal Gürsel’e, ben siyasetten anlamam dedim. Gürsel güldü: Ben de anlamam Mustafa Bey dedi. Sizi kader zorlamış, çevrenize toplanmışlar bu sebepten” dedim. “Ben sizin gibi merkez değilim paşam.” dedim. Uzun uzun düşündü. Cemal Gürsel: “Başkasını bulamazsam gene de seni bayındırlık bakanı yapacağım dedi.”

Üniversite yıllarında dört ayrılmaz arkadaşta onlar: Mustafa (İnan), Müeyyet (Berdan), Şevket (Arat) ve Namık (Sılay). Bir de Namık'la konuşayım diye düşünmüştü Mustafa İnan. Ankara'da bulunduğu sırada: "Ben Bayındırlık Bakanlığında müsteşar olduğum için Mustafa'nın bakanlığı kabul etmesini çok istiyordum; çünkü işlerimiz iyice bozulmuştu. Mustafa, "Cemal Gürsel bayındırlık bakanı olmamı istiyor, ne yapayım?" diye sorunca çok heyecanlandım. Muhakkak olmalısın diye ısrar ettim. Onu hemen aldım, eski vekil Daniş Koper'e götürdüm. Birlikte yemek yedik ve Mustafa'yı kandırmaya çalıştık. Ama kandıramadık Mustafa'yı. Ankara'ya ikinci gelişinde kabul etmemiş teklifi. "Ben mühendis yetiştiriyorum," demiş, "Bayındırlığa bu yönden hizmet ediyorum. Orada daha yararlı olurum."

(...)

Profesör Erdal İnönü, Mustafa İnan'ı Kurucu Meclis çalışmaları sırasında bir öğle yemeğinde tanımış. Hocanın fıkralarını çok duymuş: "Makina mühendisliğinde iki şey önemlidir: titreşim ve maaş, bu söz sizinmiş," dedim. "Değil." dedi. Anlaşılan, fıkralarıyla meşhur olmak istemiyordu. Birden sordu: "Sizce 'yaşantı' kelimesi doğru mudur?" Sorusuna gene kendisi karşılık verdi: "Değildir. Çünkü yaşantı müspet bir kavramdır. Halbuki 'ntı' son eki, küçültme anlamı taşır, olumsuz kelimeleri türetmekte kullanılır: bulantı, çöküntü, sıkıntı, kuruntu, üzüntü, kırıntı, serpinti gibi." Sonra bize uzun uzun dil konusunda bahsetti. İsviçre'deyken, doktora öğrenciliği günlerinde küçük bir kaza geçirmiş ve hastaneye kaldırılmış. Yarı baygın yatıyormuş, kendine gelip gelmediğini anlayamamışlar doktorlar ve aralarında bir kelimenin anlamını tartışıyorlarmış, "Ben dayanamadım," diye anlatmıştı Mustafa İnan, "Onlara kelimenin doğru anlamını söyledim. Hemen, 'Tamam,' dediler, 'Bu adam kendine gelmiş'."

Erdal İnönü'ye göre Mustafa İnan'ın en ilginç tarafı, bir bilim adamı olarak sanatçı yönünün bulunmasıdır: "Özellikle araştırmacı olan bir üniversite hocası için sanatçı ruh gerekli bir şeydir. Araştırmaya değer problemler bulabilmek ve bu problemleri sonuca götüren çalışmalar yapmak ve yaptırmak için kuru bir bilim adamı olmak yetmez; bunun için yaratıcı olmak, yani bir bakıma sanatçı olmak gerekir. Mustafa İnan'ın insan yönü de kuvvetliydi; dil ile bu kadar ilgilenen, doğru ve güzel ifadeye önem veren başka bir insan da belki onun kadar iyi ders anlatabilirdi. Fakat onun gibi, birlikte çalıştığı kimselerin ilerlemesinden zevk duyan, başkalarıyla ilişki kurabilen, çevresini kıskanmayan bir bilim adamı 'ekol' kurabilir. Bence gerçek idarecilik budur. Başkalarıyla ilişki kurabilmek, yaptığınız çalışmaların başkalarının anlayabileceği biçimde 'ifade etmekle' mümkündür. Her bilgin, yaptığı araştırmalar sırasında, çalışmalarını başkalarının anlayacağı şekilde ifade edemez. Özellikle matematikçiler böyledir. Bilim adamı bu bakımdan dışa dönük olmalıdır, öğrencilerine her düşündüğünü söylemekten çekinmemelidir. Oysa birçok bilginin düşünce sistemine girmek zordur." Mustafa İnan, işte bu bakımdan 'düşünen' bir bilim adamıydı.

"Çok yorgundu ve birçok konuda eskisi kadar ümitli değildi," diyor Cahit Arf: "Bilimsel araştırmanın örgütlenmesi meselesinde elinden geleni yapıyordu gene de. Gereksiz koşuşmalar yüzünden yorulduğunu söylüyordu. Mustafa İnan, bilimsel üretiminin yetenekleriyle ölçülemeyecek kadar az olduğunu biliyordu. Ne var ki onun dış görünüşüne aldananlar böyle dertleri olduğundan habersizdiler. Gururlu olduğu için ve bana kalırsa içe dönük olduğu için kimseye durumunu belli etmiyordu. Evet, bence içe dönük bir adamdı Mustafa; belirli bir seviyeyi aşan insanların içe dönük olduğuna inanıyorum ben. Fakat onların çoğu, Mustafa gibi, iç dünyalarını başkalarından tecrit etmek isterler, bu dünyalarını adeta başkalarından kıskanırlar."

"Mustafa İnan, senin anlayacağın, uzlaşması mümkün olmayan birçok topluluğun birden adamı göründü," dedi orta yaşlı profesör. "Görünüşte hepsini birden idare etti. Mektep arkadaşlarına göre yemeyi içmeyi, güzel fıkralar anlatıp hoş konulardan sözetmeyi seven bir insandı. Aman unutmayalım: hafızası çok kuvvetliydi tabii. Bu, bütün toplulukların oybirliğiyle kabul ettikleri bir özelliği idi. Aile çevresinde düzenli, ilişkilerine bağlı bir insandı Mustafa. Üniversite çevresinde iyi bir hoca, dürüst bir bilim adamı ve kimsenin hatırını kırmayan bir idareciydi. Edebiyat çevrelerinde güzel şiir okuyan, derin kültürü olduğu anlaşılan biriydi. Yani bütün bunların bileşkesi miydi Mustafa İnan?"

Yani bütün bunların hepsi miydi aslında? Yoksa hiçbiri mi değildi? Bence de bütün bunların hepsiydi ve hiçbiri değildi. Yani bir yerde, derinliklerinde yalnız bir insandı. Cahit Arf'ın dediği gibi, belirli bir seviyeyi aşan, hem de çok aşan bir insan olarak içe dönüktü. Herkesi uzlaştırmaya çalışırken, belki kendini herkesten uzak hissettiği için bunu başarıyordu. Ve sonunda, Erdal İnönü'ye dediği gibi, bundan usanmıştı; bu sözleriyle galiba kendisinin gerçeğe en yakın yorumunu yapıyordu.”

Atay, O. (1992). *Bir Bilim Adamının Romanı*. İstanbul: İletişim. s. 220.

1. Romanlar, işledikleri konuya göre sınıflandırılabilir. Mesela Daniel Defo'nun (Danyel Defo) *Robinson Crusoe'su* (Robinson Kruzo) macera romanına, Agatha Christie'nin (Agatha Kristi) *Doğu Ekspresinde Cinayet'i* polisiye romana, Dostoyevski'nin (Dostoyevski) *Suç ve Cezası* psikolojik romana, Kemal Tahir'in *Devlet Ana'sı* tarihî romana örnektir.

Okuduğunuz metnin hangi tür romandan alınmış olabileceğini bu bilgiyi de göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

2. Gerek tanıkların gerek anlatıcının ifadelerinde Mustafa İnan'ın düşünce ve eylemleri tahlil edilmiştir. Modern romanda, hareketin yerini durumlar, psikolojik tahliller almıştır.

Bu bilgiyi de göz önünde bulundurduğunuzda sizce romanda tahliller mi olaylar mı önemlidir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Anlatıcı, Mustafa İnan'ı anlatırken onun arkadaşlarını ve öğrencilerini konuşturmuştur. Bu durum, biyografi türündeki “tanıklardan yararlanma” tekniğini akla getirmektedir. Bu durumun romana nasıl bir katkısı olduğunu açıklayınız.

4. Romanda alıntılamalara ve mizahi unsurlara yer verilmiştir. Bu unsurlara birer örnek bulunuz.

5. Oğuz Atay'ın Mustafa İnan ve olaylarla ilişkisini metinden hareketle belirleyiniz.

6.

Kalabalık bir topluluk içindeydi. Başarısızdı. Parası yoktu. Dileniyordu. Caminin önündeydi. Büyük bir camiydi bu. Minareleri, kubbeleri, kemerleri ve parmaklıklı pencereleri filân hepsi tamamı. Özellikle avlusu: dilenenler için en önemli yer. Bir kenarda duruyordu. Hiçbir hüner göstermediği için ya da acındırıcı bir garipliği olmadığı için ya da kendisini çevreden ayırıp başarısızlığına üzülecek kadar düşünmediği için dilenirken de başarısızdı. (...) Sermayesi ve görünür bir sakatlığı yoktu. Belki, yoldan geçen birini durdurup, hastaneden yeni çıktığını ve hemşerisi inşaat çavuşuna gidecek parası olmadığını söyleyerek köylü taklidi yapabiliirdi fakat konuşmadığı için, bu bakımdan da başarı kazanması oldukça güçtü. Caminin duvarına yaslanmaktan başka ilgi çekici bir eylemde bulunmuyordu. Hatta henüz avcunu açma teşebbüsüne bile geçmemişti. (...)

Atay, O. (2007). *Korkuyu Beklerken*. İstanbul: İletişim. s. 11.

Yukarıdaki metin Oğuz Atay'ın “Beyaz Mantolu Adam” adlı hikâyesinden alınmıştır. Burada anlatılan kişi ile Mustafa İnan'ı karakter yönünden karşılaştırınız. Benzeşen ve ayrılan yönlerini yazınız.

6. ÜNİTE: Roman

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Roman Örneği (1950-1980)	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.2. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.2. 8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler. A.2. 9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler. A.2. 16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

YILKI ATI

[İç Anadolu'nun yoksul bir köyünde, Üssüğün İbrahim, kış yaklaşırken hayvanlarının yiyeceği yemi ve samanı temin edememiştir. Cins bir at olan Dorukısrak ile defalarca yarış kazanmış, Dorukısrak'ı kendine övünme meselesi yapmıştır. Bu yıl saman ve yem kıtlığından Dorukısrak'ı yıldıya (başıboş bırakılmış at veya eşek) yani yabana salacaktır ve öyle de yapar. Dorukısrak çetin doğa koşullarına uyum sağlayamaz ve bir köye bitkin hâlde iner.]

Aşağıda Dorukısrak'ın köyde iyileşmesinin anlatıldığı bölümü okuyacaksınız.

Sekiz

Hıdır Emmi ve oğlu gün boyu ve gece yarısına dek kırsağı sık sık yokladılar. Kaynamış saman soğudukça değiştirdiler. Kepek kavurup çorba yaptılar. Leğenle önüne koydular. İciirtmeye çalıştılar. Doru içmedi. Kızarmış gözleri yarı yarıya açılıyor, sonra kapanıyordu. Kıpırdamayı bile canı istemiyordu.

Ertesi sabah Hıdır Emmi ahıra daldı. Kendi hayvanlarına göz atmadan kırsağın yanına geldi. At, yine yatıyordu. Elindeki idare lambasını başına yaklaştırdı. Yüzünü aydınlattı. Soluk alışı biraz olsun canlanmıştı. Süreli buhar, nefes borularını kısmen olsun açmış, soluk alışı kolaylaşmıştı. Sevindi.

– Cansız yumurtaya can veren Rabbim, dedi. Senden umut kesen kâfir.

Hastalık iki günde Doru'yu temelli deri kemik etmişti. Yanakları, göz kıyılarının derileri sıyrılmış, kırmızı kırmızı yaralar çıkmıştı ortaya...

– Bir iyi ol kadersiz, bir iyi ol... Bir haftada ceylana dönersin sen... Eskiler ne demiş? At yedi günde, it yediği günde...

Kuşluk vakti kepek çorbasını ısıtıp yeniden getirdiler. Atın başını kaldırdılar. Doru, çorbayı önce kokladı. Sonra yalar gibi dilini çorba içinde birkaç kere oynattı. Baba, oğul sevindiler.

– Doru paçasını ecelin elinden kurtardı, dediler.

Her işin ivazsız olanı güzeldir. Huzur ve haklı mutluluk ivazsızlıktan doğar. Hıdır Emmi'nin sevinci peşinden gelen mutluluk da bu yüzdendi.

Kırsak iki gün yattı. Her geçen saat iyileşme belirtileri artıyordu.

Üçüncü gün ön ayaklarını karnına doğru çekti. Oturma düzenine geçti. Başını kaldırdı. Birkaç kez kalkmaya çabaladı. Kalkamadı. Ama, önüne konan kepek çorbasını içti...

– Eeee, dedi, Hıdır Emmi. Bununla geçmiş olsun kadersiz yıldılık, zavallı Doru. Hıdır da sayende Allah indinde makbul bir iş yaptı. Gönlü ferahladı. Daha misafirliğin bitmedi haaa.... Dıpdiri olsan da bu günlerde yine bırakmam seni... Görmüyor musun havayı? Yine poyraza döndü yel, yine gavur gibi ciğere işlemeğe başladı. Tipi ha geldim, ha geliyorum der. Bu havada yazı yaban senin işin değil. Bu iş, dağ gibi yıldılığın işi, sırtı pek atın işi...

Dorukısrak dördüncü günü önüne konan otu, arpa kırmasını yedi. Soluğu derinleşmiş, sıcaklaşmıştı. Gözlerindeki kızartı geçmiş, göz akı yeniden görünmüştü. Başı dikti. Gövdesindeki güçsüzlük sona ermişti.

Öğle üzeri birden silkindi... Rahatlıkla ayağa kalktı. Tüylerine yapışan saman parçalarını temizlemek ister gibi üstüste silkindi. Başını musula uzattı. Yiyecek bir şeyler arıyordu. Hafiften debelendi. Sağındaki öküzlere, ineğe, merkebe bir göz attı. Yavaştan kişnedi.

İkinciye dek ahıra gelen olmadı. Dışarda yine kar atıştırmaya başlamıştı. Acı yel kapı altından

ahıra girdi. Az sonra da kabadayı ısıkları duyuldu.

Hıdır Emmi, Doru'yu ayakta görünce yeniden çocuklar gibi sevindi. Başını okşadı. Eliyle gövdesini temizledi. Musula saman koydu, ılık su getirdi.

Kısrak, istekle suyu içti. Yeniden silkindi, başını musula soktu.

Hıdır Emmi, atın yiyeşini seyretti.

— Ben sana tipi ha geldi, ha geliyor demedim mi? Bakma Emmi'nin bu perişan hâline... Emmin de at gördü, meydan gördü... Emmi kendi hanesinde değil... Kuvay-ı Milliyede, harpte. Süvariydi Emmin. İyi ata biner, iyi silah kullanırdı. Bir al atı vardı beylik... Yavrusu gibi bakardı. Büyük Taa-ruz'da o atınan bindirdi Yunan'a... İzmir'e dek o atınan kovaladı Yunan'ı... Terhiste nasıl öptüm yavrumu, nasıl kucakladım al'ımı... Bak gözümün önüne geldi cümle olanlar... Sonra döndük köye. Ağam ölmüş, dam uçmuş. Bir gözü ağrıklı ana, bir karı, bir yedi sekizinde çocukla kaldım ortalarda... Aha, şu ahır sekisinde kışladık bir yıl... Derdin ne, ağrın ne diye soran olmadı. Çok çekti Hıdır Emmin kadersiz kısrak. Bir dünya yüzü görmedi. İstedim bir atım olsun. Olmadı. Kırk yıldır ucu ucuna denk getiremedim. Oğul, uşak çoğaldı. Bir karnımızınan başa çıkamadık. At almak nerde? Zabın öküzlere kul köle olduk. Eşşek koştuk dövence. Şu öküze bak şu öküze... Şu deriye, şu kemiğe can gelecek de Hıdır bahar hergine çıkacak... Ee, Allahtan umut kesilmez. Baharı bulsun da gerisi kolay. Bildir çektiğimizi bu yıl da çekeriz, olur biter. Tanrı ahiretimizi kara yazmasın.

Hıdır Emmi tumar eder gibi eliyle kısrığı sürekli okşadı. Kendi kendine bir zaman konuştu. Sonra hayvanların yemine baktı, altlarını temizledi.

Akşamla birlikte azgın fırtına köyü sardı. Dumanlar yine odalara dağıldı. Evlerin dirliği kaçtı. Er saatte ocaklarını söndürenler yorganlarını başlarına çektiler.

Yel sabaha dek ısıklık çaldı, uludu. Karlar, kuytu buldukları sokak başlarına dağlar gibi yığıldılar.

Fırtına hızını kesmeden iki gün devam etti. Herkes sanki evinde hapis olmuştu. Su için zor bela dışarı çıkılıyordu.

Bu iki gün kısrığın kendisine gelmesine yetti. Yabancı bir yerde olduğunun farkına vardı. Deşinmeye, kişnemeye başladı. Huysuzlaştı. Ahır kapısı açılır açılmaz kapıya bakıyor, kişniyor, yuları geriyordu.

Kızım, yavrum, anladı Hıdır Emmin... İyileştin... Gayrik gözün yolda olur. Kişnemen, huysuzlaşman bu yüzden... Emme dışarılar senin bildiğin gibi değil... Kış, kıyamet... Her yönde yer gök bir oldu. Çakal uluyup durur. Allah bilir ovadaki yılkılıkların hâlini... Bir kurban vermedilerse iyi... Canavarlar azgın, canavarlar zalim... Hava açmadıkça yolun kapalı. Bir çuval inciri berbatlayamam, bunca emeğimi yele sele veremem. Sen keyfine bak. Bu hava böyle sürüp gidecek değil ya... Kara yelin de çalım bozular. Rüzgâr döner, hava ılır... Bir bakarsın güllük gülüstanlık her bir yön... O vakit sen sağ, ben selamet... Rabbim sana da baharı buldurur. Merhametsiz sahibin seni arar. Yeniden dönersin köyüne. Gücün kadar işe sarılırsın. Seneye Allah kerim. Yine bu yanlara gelersen Hıdır Emmi'ni unutma...

Dorukısrak üç gündür ahır dirliğinin altını üstüne getirmişti. Huysuzluğu her geçen gün arttı. Yuları kırmak istiyordu. Debeleniyor, kişniyor, ahırdan çıkmak için sanki feryat ediyordu. Geceler boyu Hıdır Emmi'yi uyutmadı. Ev halkı tedirgin oldu. Hepsi homurdandı. "Defolsaydı" dediler, "cehennem dibine" dediler. Ama bu duygularını Hıdır Emmi'ye söylemekten çekindiler.

— Kısrak gitmek ister. Yabancı yerdeyim, der. Beni bırakın, der. Tüm atlar böyledir... Yabancı yerde olduğunu sezince bir dünyayı ayağa kaldırır. Benim Kuvay-ı Milliyedeki al var ya, o da böyleydi. Vay, şu bizim köylü, şu garip kısrak kadar her bir şeyi anlasa...

Doru'nun köyden ayrılışı törenli oldu.

Azgın fırtına üçüncü gün inişti. Yel, ulumasını kesti, sonra ortadan kayboldu. Dört bir yön açıldı. Aralandı. Tepeler, dağlar ortaya çıktılar. Güneş her sabah Çiçekdağı ile Aygar'ın tepesine altından birer taç gibi iniyor, sonra tepelerden aşağı sarı ışık hâlinde akıyordu. Isıtıcı ışık ile beyaza bulanmış dünyaya bir umut düşüyordu. Dünya, umudu insanların yüreklerine aktarıyor, keder pılısını pırtısını raflara kaldırıyordu.

Havanın iniştiği, güneş ışığının karda pırl pırl yansılar yaptığı bir günün kuşluğu idi. İşsiz güçsüz köy erkekleri, güneş vurmuş duvar diplerine üçer beşer çömelmişler, gevezeliğe tutuşmuşlardı.

Hıdır Emmi, kısrakın köyden ayrılmasını köylülerin görmesini istiyordu, “insaniyet böyle olur” dedirtecekti aklınca köylüye... Atın geçeceği sokağa bir göz attı. Laflaşan köylüleri gördü. Tam sırasıydı. Oğluna seslendi. Birlikte Doru’yu ahırdan çıkardılar. Kısrak pırl pırlıdı, tertemizdi. Bir hafta önceki otluk altına yıkılmış at değildi. Güç, iyisinden yüreğine yerleşmişti. Boynu dik, bacakları gerindi. At, acele ediyor, kesik kesik kişniyordu.

Sokağa çıkınca Hıdır Emmi yuları dibinden tuttu. Bu hâlde at biraz huysuzlaşır, caka yapar, kişliğini gösterirdi. Ağır ağır yürüdü Hıdır Emmi. Yarış yerinde at gezdirir gibiydi.

Köylüler Kısrak’ın çalımını görünce şaşırdılar.

—Pravo Hıdır Emmi, dediler. Sana bin pravo... Sen olmasan, bu at çoktan dereyi doldururdu. Çoktan iskeleti çıktıydı.

Hıdır Emmi “ya öyle” dercesine başını salladı. Her köylü topluluğu Emmi’yi övdü. Birkaçı: Hava iyi, harman yerine dek biz de gidelim dediler. Hep birlikte harman yerine geldiler. Hıdır Emmi yuları çıkardı

— Haydi yavrum, dedi. Allah yolunu açık etsin, canavarın şerrinden korusun...

Kısrak bir iki saniye ihtiyara baktı, sağına soluna göz attı. Geldiği yöne giden yolu gördü. Kişnedi, hafiften oynadı, tırısı kalkarcasına yürüdü. Baş arabada koşulu gibi ine kalka yol aldı. Araba tekerleklerinin izleri çoğalmış yola gelince tırısı arttırdı.

Hafif meyilli yokuşu aşır gözden kayboluncaya dek köylüler atı izlediler. Sonra Hıdır Emmi önde köye döndüler. Emmi köylünün övmelerini sessizce dinleyerek yürüdü. “Tanrı bilsin “ diyordu içinden. “Bu köylü, davulun iki tarafına da vurmayı bilir.”

Kısrak yokuşu aşınca ovayı, ovanın ortasında kıvrıla kıvrıla akan ırmağı, ırmağın öbür geçesinde dağınık düzende dolaşan atları gördü. Heyecanlandı. Uzun güçlü bir kişneme tutturdu. Atlar başlarını sesin geldiği yöne çevirdiler.

Doru kendini hızla ırmağa vurdu. Bu kez su atı göğüslüyordu. Aldırmadı, yürüdü. Suyu yara yara karşı kıyıya geçti. Hiç durmadan ırmak kıyısı dikliğini aştı. Birkaç yüz metre ötedeki yilkılıklara doğru kişneyerek ilerledi. Atlar da kişnediler. Kısrak’ı yarı yolda Aygır karşıladı. Kişneyerek yanına sokuldu. Boynunu sürelî kokladı, yürüdü.

Yilkılıklar, gurbetten kardeşleri dönmüşcesine sevindiler. Doru’yu kişnemelerle selamladılar, karşılık aldılar.

Kısrak’ın bakışları uzun süre atların üzerinde dolaştı. Sonra telaşlı bir hal aldı. Hızla ve kişneyerek gezinmeye başladı. Her atın yanında durdu. Bir atı iyice süzdükten sonra diğerinin yanına geliyor, atı süzüyor, hırslanıyor, kişniyor, bir diğerinin yanına gidiyordu. Böylece turunu tamamladı. Bir şeyler arıyordu besbelli. Aradağını da bulamamıştı. Son kişnemesini tepelere doğru bıraktı. Baş önüne düştü, durgunlaştı. Epey süre kıpırdamadı. Çilkır yoktu. Doru’nun eşi yoktu. At kalabalığında yapayalnızdı şimdi...

Sayar, A. (2007). *Yılkı Atı*. Ankara: Ötüken. s. 91-97.

1. Aşağıdaki söz ve söz gruplarının anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz, TDK Türkçe Sözlük’ten yararlanarak tahminlerinizin doğruluğunu kontrol ediniz.

kuşluk vakti: _____

ivaz: _____

bıldır: _____

paçasını kurtarmak: _____

2. Metindeki anlatıcıyı ve bakış açısını belirleyiniz. Bunun metne olan katkısını açıklayınız.

3. Hıdır Emmi karakterinin özellikleri verilirken bazı tekniklerden yararlanılmıştır. Bu teknikleri metinden örnek cümlelerle açıklayınız.

4. Romanda yöresel söyleyişlere yer verilmiştir. Bu söyleyişlere örnek bularak bunların metne katkısını belirtiniz.

5. Aşağıdaki cümleler, okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerdeki anlatım bozukluklarının nedenlerini belirleyerek cümlelerin doğru şekillerini yazınız.

Atlar başlarını sesin geldiği yöne çevirdiler.

Atlar da kişnediler.

6. ÜNİTE: Roman

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Dünya Edebiyatından Bir Roman Örneği (20.Yüzyıl)	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.2. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler. A.2. 5. Metnin olay örgüsünü belirler. A.2. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.2.12 Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/ anlayışların yansımalarını değerlendirir. A.2.13. Metni yorumlar. A.2.15 Türün ve dönemin /akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İNCİ

(Roman, İspanya Kralı'na büyük zenginlikler getiren bir koyda yaşayan fakir bir inci avcısı olan Kino'nun ve ailesinin hikâyesini anlatır. Kino'nun, çocuğunu kurtarmak umuduyla daldığı denizden çıkardığı eşi benzeri görülmemiş inci, yalnızca umut değil yıkım da getirecektir. Kino, inciyi kasabada satmaya çalışır. Kasabada sözde birçok inci alıcısı olsa da aslında bu alıcılar bir kişiye bağlıdır. Bu kurulmuş tezgâhta kasaba halkı sömürülür. Aynı oyunu Kino'ya oynamak isterler. İnciyi değerinin altında fiyat verirler. Kino, inciyi onlara satmak istemez ve şehirde satacağını söyler. İnci tüccarı, Kino'yu öldürtmeye kalkışır, kamıştan kulübesini yaktırır. Kino ve eşi Juana (Huana), bebekleri Coyotito'yu alarak gece kasabayı terk ederler. Ne var ki inci tüccarı peşlerinden iz sürücülerini gönderir. Kino bunu fark eder ama sıkışıp kalmıştır. Bir gece iz sürücülerin boşluğundan yararlanarak onlara saldırmak ister. İşler, planlandığı gibi gider ama Coyotito'nun ağlamasıyla plan bozulur. İz sürücülerden silahlı olanı bebeği öldürür. Kino da onlara saldırır ve üçünü de öldürür.

İnci, bir Meksika halk hikâyesinden esinlenerek yazılmıştır.)

Aşağıda okuyacağınız bölüm ailenin kasabaya dönüşlerini anlatır.

(...)

Kararsızdı ayağa kalktığı anda. Bir terslik vardı, bir şey beynini kurcalıyordu sanki. Ağaç kurbağalarıyla ağustosböcekleri susmuşlardı şimdi. O sırada Kino'nun beyni o kırmızı yoğunluktan sıyrıldı, tanıdı duyduğu sesi, kayalık dağın yamacındaki küçük kovuktan gelen o tiz, yaşlı, çılgın haykırışı-ölüm çığlığını.

La Paz'da (La Paz) herkes ailenin dönüşünü anımsar, belki de eskilerden olayı görenler vardır ama olayı babalarından ve dedelerinden dinleyenler de aynı canlılıkla anımsarlar. Herkesin başına gelmiş bir olaydır bu.

O altın ikindinin geç saatlerinde önce küçük oğlanlar, kasabanın sokaklarında koşuşup Kino ile Juana'nın geri döndükleri haberini yaydılar. Herkes onları karşılamaya koştu. Güneş, batı dağlarına doğru kayıyordu, toprağa düşen gölgeler upuzundu. Belki de onları görenlerin bunca etkilenmeleri bu yüzden.

Karı koca toprak yoldan kente doğru geliyorlardı, her zamanki gibi Kino önde, Juana arkada değildi, yan yana yürüyorlardı. Güneş arkalarındaydı, uzun gölgeleri önlerine düşmüştü. Sırtlarında karanlıktan iki kule taşıyorlardı sanki. Kino'nun omzuna bir tüfek asılıydı, Juana'nın yeldirmesi bohça gibi sarkıyordu omzundan. Bohçada küçücük, yumuşacık bir yük vardı. Yeldirme, kan lekeleri içindeydi, Juana yürürken, omzundaki yük iki yana sallanıyordu hafifçe. Juana'nın yüzü sertti, çizgilerle kaplıydı, derisi yorgunluktan ve yorgunluğu alt etme uğrunda gösterdiği çabadan, gerginlikten ötürü kayış gibiydi. İri gözleri kendi içine dönüktü. Cennet kadar uzak, bir o kadar erişilmezdi. Kino'nun dudakları büzülmüştü, çene kemikleri kaskatıydı, derler ki yanında korku taşıyormuş, patlayacak bir fırtına kadar ürkütücüyümüş. Derler ki ikisi de insan deneyiminden çok uzaklara düşmüş gibiymişler, acıdan geçip acının öte yanından çıkmışlar; derler ki, nerdeyse tılsımlı denebilecek bir korunma aylası varmış çevrelerinde. Onları karşılamaya koşuşan kalabalık hemen gerilemiş, yol açmış, tek söz söylememiş.

Kino ile Juana gerçekte var olmayan bir yerden geçercesine geçmişler kentten. Ne sağa bakıyorlarmış ne sola ne göğe ne yere, yalnızca önlerine bakıyorlarmış. Biraz sendeliyorlarmış yürürken usta

ellerden çıkma tahta bebekler gibi ve yedeklerinde kara korku sütunları getiriyorlarmış. Onlar bu taş ve kerpiç kentinden geçerken simsarlar parmaklıklı pencerelerinden gözlemişler onları, uşaklar, hizmetçiler, kapı aralıklarına yapıştırmışlar gözlerini ve analar en küçük çocuklarının yüzlerini öte yana çevirip etekleriyle örtmüşler. Kino ile Juana, taş ve kerpiç kentinden, ötedeki saz kulübelere omuz omuza geçmişler, komşular gerileyip yol vermişler onlara. Juan Tomas hoş geldiniz demek için elini kaldırmış da ağzından tek söz çıkmamış, yalnız eli bir an havada kalmış kararsızca.

Kino'nun kulaklarında ailenin türküsü bir çığlık gibi yırtıcıydı. Dokunulmazlaşmıştı Kino, korkunçtu, türküsü bir savaş çığlığına dönmüştü. Bir zamanlar evlerinin bulunduğu yangın yerinden geçerken dönüp bakmadılar bile. Kumsalı çevreleyen sazları yarıp suya doğru yürüdüler. Kino'nun dibi delik sandalına da bakmadılar.

Suyun kenarına geldiklerinde durup Körfez'e baktılar uzun uzun. Sonra Kino tüfeğini yere bıraktı, giysilerini yoklayıp dev inciye çıkardı, avucunda tuttu, incinin yüzeyi boz renkteydi, irinliydi. O yüzeyden, kötü yüzler bakıyordu, yangın ışıkları görünüyordu. Kino incinin yüzeyinde, o küçük mağarada başı uçurularak ölen Coyotito'yu gördü. Çirkindi inci; boz renkteydi, uğursuz bir şiş gibiydi. Kino, incinin çarpık, çılgın ezgisini duydu. Eli titredi azıcık, usulca Juana'ya dönüp inciye ona uzattı. Juana yanında duruyordu, küçük, cansız yük, hâlâ omzundaydı. Bir an, kocasının avucundaki inciye baktı, sonra Kino'nun gözlerine ve dedi ki usulca: "Hayır, sen!"

Ve Kino geriledi, olanca gücüyle fırlattı inciye. Kino ile Juana, batan güneşin ışıklarında incinin ışıdayarak yana döne uzaklaştığını izlediler. Ötede ufak bir şıprırtıyla suların fışkırdığını gördüler. Bir süre yan yana durup o noktaya baktılar.

Ve inci, güzelim yeşil sulara battı, derinlere gömüldü. Salınan yosunlar seslendiler, el ettiler ona. Yüzeyindeki ışıklar yeşil ve güzeldi. Dipteki kumlara, eğreltimsi otlar arasına çöktü inci. Yukarıda, suyun yüzeyi yeşil bir aynaydı. Ve inci, denizin dibinde yatıyordu. Dibi tarayan bir yengeç ufak bir kum bulutu kaldırdı, kumlar çöktüğünde inci gitmişti bile.

Ve incinin ezgisi bir fısıltıya döndü, silindi gitti.

Steinbeck, J. (2018). *İnci*. İstanbul: Sel. s. 98-101.

- ① Kitaptaki bilgiye göre "İnci", bir Meksika halk hikâyesinden esinlenerek yazılmıştır. Bu durum romanın tarihî gelişimi hakkında size neler düşündürmektedir?

- ② Özet bölümünden de hareketle metindeki olayları oluş sırasına göre maddeler hâlinde yazınız.

3. Olayların Kino ve eşi Juana üzerindeki etkilerini belirleyiniz.

4. Kino için bir halk kahramanı denebilir mi? Niçin?

5. “Karıkoca toprak yoldan kente doğru geliyorlardı, her zamanki gibi Kino önde, Juana arkada değildi, yan yana yürüyorlardı. Ve incinin ezgisi bir fısıltıya döndü, silindi gitti.” cümlelerini metnin bağlamında yorumlayınız.

5. Modern Amerikan edebiyatının realist yazarlarından biri olan John Steinbeck’in dışında eserlerini bu akımın etkisiyle kaleme alan önemli bazı sanatçılar şunlardır: Stedhal, Balzac, Gogol, Dostoyevski, E. Hemingway... Realizm akımı, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa’da başlayıp oradan tüm Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Bir toplumun her günkü olağan, sıradan yaşamını konu alanı içerisine alan, gerçeklik endişesiyle gözleme önem veren, gerçeği bütün yönleriyle; iyi, güzel, çirkin, kaba gibi bir ayrıma gitmeden yansıtmaya çalışan bu akım, sanatçıya gerçeği farklı açılardan inceleme ve dile getirme olanağı sağlar.

Okuduğunuz metinde, realizm akımının yukarıda bahsedilen özelliklerinden hangilerini görebildiğinizi açıklayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

7. ÜNİTE: Tiyatro

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Tiyatro Örneği (1950-1980)	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.3. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler. A.3. 8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3. 9. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.3. 10. Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir. A.3. 12. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.3. 14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge *Metni okuyunuz ve metin doğrultusunda soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalmarak alınmıştır.)*

Aşağıdaki metin, “Sersem Kocanın Kurnaz Karısı” adlı tiyatro oyununun 3. perdesinin son sözlerini içermektedir.

A. FEHİM— Paşa geliyor usta.

İSMAİL— Eyvah, dayağı yedik sağlam.

A. VEFİK PAŞA— *(Kulisten gelerek)* Merhaba çocuklar. *(Hepsi koşup elini öperler.)*

İSMAİL—Bana kızmadınız ya paşam?

A. VEFİK PAŞA— Neden kızayım evlat? Kendine göre Dandini’yi pekâlâ avamileştirmiş, dersi ibreti de sonuna iyi yerleştirmişsin. Daha ne! *(Derin bir soluk alır, düşünür, oyunculara)* Frenk hayranları Frenk tiyatrosunu taklitten medet umuyorlardı. Rastgele Avrupa piyeslerini sözüm ona, Avrupalı gibi oynamakla bir yere varılır sanıyorlardı. Biz de adaptasyonu teklif ettik. Avrupa piyeslerini yerleştirelim Türk adabı, Türk deyişle kotarmayı denedik. İşte şimdi sen de onu avamın gustosuna getiriyorsun, ne var ki bunların hepsi de yetersiz.

A. FEHİM— Peki. Doğru yol hangisidir paşam?

A. VEFİK PAŞA— Doğru yol, Garbi ne taklit ne de adapte. Doğru yol, galiba, Türk insanından, Türk şartlarından, Türk mevzularından hareket edip hem öz hem biçim bakımından bir Türk tiyatrosuna varmak. Biz ancak bu kadarını yaptık. Bundan ötesini de gelecek nesiller başarsın artık...

(Sahne kararırken ön sol yanda lokal ışık içinde Fasulyeciyan’ın sarı benizli yüzü görülür.)

FASULYECİYAN— Evet, öyle dedi paşamız ve o gecedен altı ay sonra da, sizlere ömür, vefat oldu. Artık ne o sevroş suflör var ne uyanık Ahmet Fehim ne de hazırcevap Küçük İsmayil. Hepsine Tanrı rahmet eylesin. Dalgacı Holas, şık ve zarif Hıranuş, Virjinya Zagakyan, Satenik ve kulunuz Tomas Fasulyeciyan da dünya deniştirdik. Bizim de toprağımız bol olsun.

Zaten aktör dediğin nedir ki? Oynarken varızdır. Yok olunca da sesimiz bu boş kubbeye bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olur kalırız. Görürüm hepiniz gardroba koşmaya hazırlanırsunuz. Birazdan teatro bomboş kalacak. Ama teatro işte o zaman yaşamaya başlar. Çünkü Satenik’in bir şarkısı şu perdelerden birine takılı kalmıştır. Benim bir tiradım şu pervaza sinmiştir. Hıranuş’la Virjinya’nın bir diyalogu eski kostümlerin birinin yırtığına sığınmıştır. İşte bu hatıralar, o sessizlikte saklandıkları yerden çıkar, bir fısıltı hâlinde yine sahneye dökülürler. Artık kendimiz yoğuz. Seyircilerimiz de kalmadı ama repliklerimiz, fısıldaşır dururlar sabaha kadar. Gün ağarır, temizleyiciler gelir, replikler yerlerine kaçar. *(Perde)*

Taner, H. (2015). *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*. İstanbul: YKY. s. 53-54.

1. Haldun Taner, “Sersem Kocanın Kurnaz Karısı” adlı eserinde, millî bir metnin adapte eser ve tercüme esere göre çok daha başarılı olacağını anlatmak istemiştir. Bu düşüncüyü vermek amacıyla da oyunun kurgusunda zaman olarak Tanzimat Dönemi’ni tercih etmiştir. Sizce böyle bir tercihin sebebi nedir?

- ② Yok olunca da sesimiz bu boş kubbede bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olur kalırız. Görorum hepimiz gardroba koşmaya hazırlanorsunuz. Birazdan teatro bomboş kalacak. Ama teatro işte o zaman yaşamaya başlar. Çünkü Satenik'in bir şarkısı şu perdelerden birine takılı kalmıştır. Benim bir tiradım şu pervaza sinmiştir. Hiranuş'la Virjinya'nın bir diyalogu eski kostümlerin birinin yırtığına sığınmıştır. İşte bu hatıralar, o sessizlikte saklandıkları yerden çıkar, bir fisiltı hâlinde yine sahneye dökülürler. Artık kendimiz yoğuz. Seyircilerimiz de kalmadı ama repliklerimiz, fısıldaşır dururlar sabaha kadar. Gün ağarır, temizleyiciler gelir, replikler yerlerine kaçıır.

Okuduğunuz metinden alınan altı çizili ifadeler yazarın dil ve anlatım özelliğine dair size neler düşündürüyor?

- ③ Tiyatro metninde millî değerler ile sosyal öğeleri çağrıştıran ifade ve bölümler hangileridir? Yazınız.

- ④ Eserin üç perdesi, tiyatromuzun başlangıç sürecindeki üç ayrı görüşü (tercüme, adapte, millî eser) ifade etmektedir. Metinde bu görüşler, hangi bölümde ifade edilmektedir?

- ⑤ 1950 sonrasında tiyatro teknik açıdan ilerlemiştir. Bu dönemde sahne tekniğine uygun, yalın bir dil kullanılmıştır. Bireysel ve toplumsal konuların işlendiği 1950-1980 arası Türk tiyatrosunda sosyal değişimlerin birey ve toplum yaşamındaki etkileri siyasal, sosyal ve psikolojik yaklaşımlarla yansıtılmıştır.

Önertoy, O. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Tiyatro

Bu bilgi ışığında okuduğunuz metni değerlendiriniz.

6. Cumhuriyet'ten sonra Türk tiyatrosu iyiden iyiye gelişir. Türk edebiyatına ve Türk tiyatrosuna kalıcı eserler kazandırılır. Ahmet Kutsi Tecer (Köşebaşı), Necip Fazıl Kısakürek (Tohum), Cevat Fehmi Başkut (Paydos), Tarık Buğra (İbiş'in Rüyası), Necati Cumalı (Nalınlar), Adalet Ağaoğlu (Çatıdaki Çatlak), Güngör Dilmen (Canlı Maymun Lokantası), Orhan Asena (Hürrem Sultan) türe önemli katkılarda bulunan yazarlardan bazılarıdır.

Aşağıda Necati Cumalı'nın Nalınlar adlı eserinden bir bölüm verilmiştir. Bu metni, okuduğunuz metin (Sersem Kocanın Kurnaz Karısı) ile kişilerin özellikleri bakımından karşılaştırınız.

Döndü – Ben burada oldukça sen hiç korkma Esmâ Yenge! Gönlün rahat istediğin yere git! İstedik kadar kal! Evvel Allah ben buradayken kimse senin kapına yan bakamaz!

Esmâ– Eksik olma bacım! Allah ne muradın varsa versin! Eltimden dönüşte bakkala uğrayayım bari, soda ile sabun alayım. Niyetim yarın çamaşır yıkamak. Nasıl, senin de yarın çamaşıra niyetin var mı?

Döndü – Eh artık çamaşırını yarın birlikte yıkarız, ne zamandır dertleşmedik, bol bol dertleşiriz. Hadi hoşça kal..

Döndü- Hadi güle güle, gözün arkada kalmasın..

Esmâ- Unutma, Seher'im sana emanet..

Döndü- Sen hiç merak etme, Esmâ Yenge, sen Seher'i bana emanet ettikten sonra, ben emanetimi nasıl koruyacağımı bilirim.

7. Geleneksel Türk tiyatrosu ile ilgili bilgilerinizi de göz önünde bulundurarak yukarıdaki metinde geçen karakterlerden hangisini bir orta oyunu karakteri olarak görebilirsiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

8. Okuduğunuz metinde geçen “İşte bu hatıralar, o sessizlikte saklandıkları yerden çıkar, bir fısıltı hâlinde yine sahneye dökülürler.” cümlesini özne yüklem uyumu bakımından değerlendiriniz.

9. Metinde geçen “Hepsi koşup elini öperler.” cümlesindeki anlatım bozukluğunun nedenini söyleyiniz.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

7. ÜNİTE: Tiyatro

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Dünya Edebiyatından Bir Tiyatro Örneği	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.3. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.3. 3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.3. 4. Metindeki çatışmaları belirler. A.3. 5. Metindeki olay örgüsünü belirler. A.3. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.3. 7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.3. 11. Metni yorumlar. A.3. 14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Metni okuyunuz ve metin doğrultusunda soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

FIRTINA

[Oyunun mekânı, düklüğü elinden alınan sihirbaz Prospero (Prospero) ve kızı Miranda'nın (Miranda) yaşadığı bir sihirli adadır. Prospero, bu adada tahtını elinden alan kardeşi Antonio (Antonyo) ve Napoli Kralı Alonso (Alonzo) yüzünden on iki yıldır bulunmaktadır. Bu adayı bir ağaçta hapisten kurtardığı (hava ve rüzgârı kontrol edebilen pozitif güçlü) Ariel (Aryel) adlı bir hava perisi ve onun vahşi, şekilsiz (toprak, şiddet ve ölümü simgeleyen) oğlu Kaliban (Kaliban) ile paylaşmaktadır. Prospero, onlardan sihir yapmayı ve adada nasıl yaşayabileceğini öğrenmiş ama her ikisini de kendine bağımlı yapmıştır. Prospero; sihir kullanarak Napoli Kralı'nın, kardeşinin ve bir sıra değişik karakterin bir deniz yolculuğunda olduklarını öğrenmiş ve çıkarttığı bir fırtına dolayısıyla adasına getirmiştir. Oyunun çeşitli olayları Prospero'nun adasında geçmektedir. Sonunda Prospero'nun hava perisi olan Ariel'in çabalarıyla, herkes yaptığı hatayı kabullenip hatalarından pişmanlık duyar. Prospero; Napoli Kralı ve kardeşi Antonio ile uzlaşır, kızı Miranda'yı Napoli Kralı'nın oğlu Ferdinand (Ferdinand) ile evlendirir, Ariel ve Kaliban'ın bağımsızlıklarını sağlar, sihirbazlığı ve sihirle uğraşmayı bırakarak Milano Dükü olarak İtalya'ya geri döner.]

Aşağıda okuyacağınız bölüm son sahneden alınmıştır.

(...)

Prospero — Efendim, siz majestelerini ve maiyetini

Naçiz mağarama davet ediyorum.

Geceyi orada geçirir dinlenirsiniz.

Bu arada vakit geçsin diye konuşuruz;

Hayatımın hikâyesini anlatırım size;

Bu adaya geldiğim günden bu yana

Olup biten şeylerden söz ederim.

Sabah olunca da gemiye biner,

El ele verip doğru Napoli'ye yollanırız.

Orada inşallah sevgili yavrularımızın

Nikâhlarını yaparız.

Benim niyetim, sonra Milano'ya çekilmek:

Geri kalan ömrümü orada mezarı düşünerek geçirip can vereceğim.

Alonso — Hayatının hikâyesini çok merak ediyorum doğrusu,

Kim bilir ne kadar ilginçtir.

Prospero— Her şeyi anlatacağım. Bu arada,

Yolculuğunuz süresince denizler dalgasız,

Rüzgârlar hep elverişli olacak

Ve öyle bir yelken tutacak ki tekneleriniz,

Arayı çok açmış olsa da

Kraliyet filonuza yetişeceksiniz.

Cici Ariel'im benim, bu işe göz kulak ol, ha?
Ondan sonra hava kadar özgürsün, hoşça kal!
Buyurun gidelim.
(Herkes çıkar.)

SON SÖZ

(Prospero konuşur.)

Ne kadar büyüm varsa
Artık uçtu yok oldu,
Banaysa kala kala
Kendi cılız gücüm kaldı.
Karar sizlerin şimdi:
İster burada tutarsınız beni,
İster Napoli'ye yollarsınız geri.
Ama madem dukalığımı aldım,
Sahtekârı da bağışladım,
Yeter bu çorak adada kaldığım,
Büyünüzle sımsıkı bağlandığım.
Çözün bağlarımı, salıverin beni
Çırpın o güzelim ellerinizi.
Soluğunuzun tatlı rüzgârıyla
Dolsun ki yelkenlerim daima,
Yarıda kalmasın hiç seferim;
Çünkü sizi hoşnut etmek hedefim.
Ne perilerim kaldı buyruğuma uyacak
Ne de sanatım, kimseyi efsunlayacak;
Yani sonum perişanlık bu durumda,
Tabii, dualarınızın desteği olmazsa.
Merhamet duaya hiç dayanamaz çünkü,
Hemen bağışlar kusurların tümünü.
Siz gelin hoşgörün, salıverin beni;
Bağışlanmak isteyen bağışlamayı bilmeli
(Çıkar.)

Shakespeare, W. (2003). *Fırtına*. İstanbul: Remzi. s. 74-76.

1. Metinde geçen deyim anlamlı kelimeleri bulunuz. Metinde bu tip kelimelerin kullanılması, metnin anlatımını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Metnin çatışma unsurunu belirleyiniz. Yazarın ortaya koyduğu bu çatışma tema ve konunun gelişimine nasıl katkıda bulunmuştur? Açıklayınız.

3. Shakespeare (Şekspir), öykülerini birçok kaynaktan almış (tarih, mitoloji, efsane, roman ve oyunlar) fakat onları, büyük ölçüde kendi malzemesi hâline getirinceye kadar üzerinde çalışmıştır. Genellikle durumlar ve karakterler ilk sahnelerde açıkça tanıtılır ve bu sergilemeden sonra aksiyon akılcı bir biçimde gelişir. Birkaç olay dizisi iç içe dokunmuştur; başlangıçta birbirlerinden biraz bağımsız görünen olaylar, sonlara doğru bir araya gelirler ve böylece birinin çözümü diğerlerinin de çözümüne yol açar; bu yolla görünüşteki çeşitliliğe bütünlük verilir. Aksiyon, zaman ve mekânda özgürce gelişir; genellikle ayları yılları içine alır ve geniş bir alana yayılmış ayrı mekânlarda gelişir. Bu geniş tuval, sahnelerin ardından sürüp giden bir yaşam duygusu verir.

<http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003905.pdf>

Yukarıdaki bilgiler ışığında metindeki olay örgüsü, kişi kadrosu, mekân ve zaman ile ilgili hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Yazınız.

4. Shakespeare dönemindeki tiyatro izleyicileri, şiir dili ile yazılmış düşündürücü cümle yapıları içeren eserleri beğeniyorlardı. Tiyatro yazarları bu beğeniye karşılık için tiratlar (tiyatrodaki oyuncuların uzun soluklu, kesintisizce yaptığı konuşma) yapıyorlardı. Dönemin estetik anlayışının da sanatın doğayı yansıtması şeklinde ortaya çıkması Shakespeare'in eserleri sayesinde oluşmuştur.

<http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003905.pdf>

Bu bilgiler ışığında metnin son bölümünü yorumlayınız.

5. Metnin son bölümünden alınan aşağıdaki metni noktalama işaretlerinin kullanımına dikkat ederek kurallı cümleler ile düzyazıya dönüştürünüz. Düzyazıya dönüştürüldüğünde noktalama işaretleri niçin değişmiş olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

Ne perilerim kaldı buyruğuma uyacak
Ne de sanatım, kimseyi efsunlayacak;
Yani sonum perişanlık bu durumda,
Tabii, dualarınızın desteği olmazsa.
Merhamet duaya hiç dayanamaz çünkü,
Hemen bağışlar kusurların tümünü.
Siz gelin hoşgörün, salıverin beni;
Bağışlanmak isteyen bağışlamayı bilmeli

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

8. ÜNİTE: Eleştiri

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Eleştiri Örneği	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.4. 3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar. A.4. 4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler. A.4. 7. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.4. 8. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.4. 9. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder. A.4. 10. Metinde yazarın bakış açısını belirler. A.4. 12. Metni yorumlar. A.4. 13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz, soruları metin doğrultusunda cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

BİR HUZURSUZLUĞUN ROMANI: HUZUR

(...)

Tanpınar Huzur'da, romanın meselesine en uygun tekniği ve yapıyı arar. Bundan ötürü, Huzur'u doğru değerlendirebilmek için romanın ana fikrini ve bu fikri aktarabilmek için geliştirilen tekniği ve yapıyı araştırmak da eleştiriciye düşen bir görev. Huzur'daki ana fikri kısaca ortaya koymak istersek, birtakım değerler arasındaki çatışmayı sergilemek ve bu çatışmanın yarattığı bunalımı Mümtaz'ın kişiliğinde dile getirmektir diyebiliriz. Yani estetik değerlerle sosyopolitik değerlerin ya da romandaki somutlaşmış şekliyle Mümtaz'ın kişisel mutluluğu ile toplumsal sorumluluğunun çatışması. Sahnelemek istediği bu değerler çatışması romanın anlatım tekniğini de yapısını da belirler.

Anlatım tekniği ile başlayalım. Tanpınar hem dünyaya estetik bir tutumla bakmanın ne demek olduğunu, gerçeklerden kopmuş, rüyayı andıran bu duygusal yaklaşımın nasıl yoğun ve değerli bir yaşantı kazandırdığını okura duyurabilmek hem de bu tutumun, insanın topluma olan sorumluluğu ile çatışarak nasıl bir bunalıma yol açtığını gösterebilmek için Mümtaz'ın iç dünyasını bütün zenginlikleri ve çelişkileriyle seyrettirir bize. Mümtaz'ın gözleriyle dünyaya bakmanın yaşantısını okura aktarabilmek ise bir anlatım tekniği sorunu. Huzur'un otobiyografik olduğunu, yazarın romanda daha çok kendi yaşantılarını, kendi aşkını, kendi sorunlarını anlattığını biliyoruz. Bu durumda akla gelen ilk yöntem, birinci kişi ağzından yazmaktır romanı. Ama Tanpınar herhalde romanı kendinden uzaklaştırmak, nesnelleştirmek istemiş ve bu nedenden ötürü üçüncü kişi tekniğini seçmiş. Ama okuru dış dünyaya, olaylara Mümtaz'ın gözleriyle baktırmak, bunları onun algılayışları, duyularları, izlenimleri, duyguları ve düşünceleri arasından gösterebilmek için kullandığı iç monolog tekniğinin yanında ilginç bir teknik incelik bulmuş. Huzur'da anlatıcı-yazarın kişiliği ile Mümtaz'ın kişiliği hemen hemen özdeş. Şöyle söyleyeyim: Romanda bazen üçüncü kişi ağzından anlatılanlar aynı zamanda Mümtaz'ın bilincinden geçen şeyler oluyor. Böylece Tanpınar romanın birinci kişi ağzından, anlatmadığı halde, Mümtaz'ın duygularını, mizacını, kişiliğini, büyük ölçüde, sanki birinci kişi ağzındanmış gibi, bize, dolaysız bir şekilde, canlı olarak sunmayı başarıyor.

Huzur'un yapısı da anlatım tekniği de romanın ana fikrini verebilmek düşüncesiyle kurulmuş bir yapı. Roman; İhsan, Nuran, Suat ve Mümtaz başlıklarını taşıya dört bölümden oluşuyor. Ama bölümlere bu kişilerin adlarının verilmesinin nedeni, bu bölümlerde bu kişiler anlatıldığı için değil yapının kahramanı Mümtaz'ın hayatında oynadıkları rolden ötürü. Tanpınar, Huzur'u bir müzik formuna göre düzenlemeye çalışıyor. Bununla da yetinmiyor büyük bir titizlikle her bir bölümü belli temalar etrafında kuruyor ve birtakım motiflerle destekliyor. Dikkat edilirse birinci bölümde savaş teması ile temsil edilen toplumsal sorun ile ikinci ve üçüncü bölümlerde işlenen estetizm, dördüncü bölümde bir değerler çatışması halinde karşılaştırılıyor. Başka şekilde söylersek, romanın sonunda Mümtaz'ın bunalımına yol açan değerler çatışması romanın yapısına da yansıyor. Huzur'a bütünlük kazandıran biraz da bu temaların ve motiflerin ele almış biçiminin, yapıyı bir müzik formuna yaklaştırması. Tanpınar'a göre 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana şiirde, edebiyatta, resim ve heykelde

etkili olan müziktir. Bütün sanatlar musikinin peşindedir ve bir sanatçı olarak Tanpınar'ın kendi de. Yaşar Nabi'ye yazdığı bir mektupta bu konuya değinerek kendi yazış yöntemi hakkında şu önemli açıklamayı yapar: Fakat hayatımda asıl çalışma devresi, garp musikisini tatmaya başladığım zaman açıldı (...) Kompozisyon için de örneğim musiki olmuştur.

Huzur, bir ağustos sabahı, İkinci Dünya Savaşı'nın ilanından hemen hemen yirmi dört saat önce başlar ve dördüncü bölümde, yirmi dört saat kadar sonra savaş ilan edilirken biter, ikinci ve üçüncü bölümler bir geriye dönüşle son bir yılı anlatır. Bu arada, birinci ve dördüncü bölümlerde de geriye gidişler vardır.

Birinci bölümde olay denecek bir şey yok gibi. Babası ve anası öldükten sonra Mümtaz'ı yanına alarak büyüten İhsan (amcasının oğlu) zatırriyeden ağır hastadır. Evin içi kedere ve korkuya boğulmuştur. Anlatıcı geriye dönüşle bize Mümtaz'ın çocukluğunu, yetişişini anlatırken onun üzerinde derin etkiler bırakan olayları ele almak fırsatını bulur. Bu geriye gidişleri bir yana bırakırsak, birinci bölümde Tanpınar'ın amacı bizi Mümtaz'ın iç dünyasına sokmak, içinde bulunduğu ruh halini çözümlenmek ve bütün bölümü kaplayan sıkıntılı, kasvetli bir duygu atmosferi yaratmak. Mümtaz üç nedenden ötürü üzüntü ve sıkıntı içindedir: İhsan'ın hastalığı, Nuran'dan ayrılmış olması ve savaş tehlikesi. Savaş teması, gazete haberleri, konuşmalar, sokaklardaki askerî sevkîyat, artan şimendifer düdüklüleri, karaborsa için işleyen telefonlar halinde yer yer görünür ve kaybolur; arkasında kaygılı bir hava bırakarak. Bu üzüntülü, sıkıntılı havayı Tanpınar; perişan mahalleler, fakir eski evler, yoksul, ezilmiş insanlar, dilenciler gibi ikinci derece motiflerle besler.

Nuran, başlığını taşıyan ikinci bölümde, bir yıl kadar geriye dönüşle Mümtaz ile Nuran'ın aşkı anlatılıyor. Bu bölüm, son sayfalar dışında, birincinin tersine neşe ve mutluluk duygusu ile dolu. İkinci bölümün sonuna doğru, yaz biterken Mümtaz ile Nuran'ın aşk dünyası da bulutlanmaya başlar.

Üçüncü bölümün melankolik diye nitelendirebileceğimiz duygu atmosferini, Mümtaz'ın üzüntüleri, kuşku, korkuları, kıskançlıkları oluşturur. Mümtaz ile Nuran'ın ilişkilerine son darbeyi indiren Suat, Nuran'a âşık olmuş ve intihar etmiştir. Nuran, aralarında bu ölüm varken mutlu olamayacaklarını düşünerek Mümtaz'ı terk eder. Bu bölümde, dördüncü bölümdeki çatışmayı da hazırlayan, ülke sorunları ya da kısaca Batı-Doğu sorunu da ele alınır.

Dördüncü bölüm birincinin bittiği yerden, yani Mümtaz'ın, Nuran'ın kocası ile barıştığını ve İzmir'e gideceğini öğrendiği noktadan başlar ve bir senfoni gibi birinci bölümün formunu ve temalarını ele alır.

(...)

Romandaki çatışma güçlü bir anlatımla somutlaştırılmış sayılmaz. Mümtaz'ın gerçekten bir seçim karşısında kaldığını okur yeterince hissetmediği için Mümtaz'ın ikilemi gereken ağırlığı kazanmıyor. Herhalde bugün Huzur'u, okutan romandaki bu çatışma değil Tanpınar'ın dünyaya ve yaşama belli bir kültür düzeyinden, ince bir zevk ve duyarlılıkla bakışıdır. Nitekim yazarın, bir roman olmayan Beş Şehir kitabı da aynı türden bir ilgi ve zevkle okutur kendini. Son bölümdeki değerler çatışmasının romana bir katkıda bulunmadığını söylemek istemiyorum. Gerçi Mümtaz'ın ikilemi olarak yeterince güçlü değil ama Mümtaz'ı güzellikler içinde yoğun yaşamaktan başka bir şey düşünmeyen bir estetik olmaktan kurtararak ona çok yönlü bir kişilik kazandırması bakımından önemli. Çünkü bu, Tanpınar'ın, dünyaya estetik açıdan bakmanın yetersiz ve gerçekliğin daha karmaşık olduğunu kendisinin de fark ettiğini gösterir ve dolayısıyla Huzur'u da sınırlı ve basit bir felsefeyi yansıtan bir roman olmaktan çıkarak daha zengin ve uygun bir anlayışın dile getirildiği bir yapıt yapar.

Moran, B. (2002). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim. s. 269-298.

1. Okuduğunuz eleştiri metninin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyiniz.

2. Metinde eleştirmenin (yazarın) konuya ve okuyucuya yönelik yaklaşımını belirleyip yönlendirme yapıp yapmadığını metinden vereceğiniz bir örnek cümleyle açıklayınız.

3. **Eleştiri**, bir sanat eserinin gerçek değerini belirlemek amacıyla yapılan incelemedir. Eleştiri, temelde konularına ve eleştirmenin tutumuna göre türlere ayrılır. Konularına göre eleştiri çeşitleri; eseri konu alan eleştiri, sanatçıya yönelik eleştiri, topluma yönelik eleştiri ve okura dönük eleştiridir. Eleştirmenin tutumuna göre eleştiri ise öznel ve nesnel eleştiri olarak ikiye ayrılır. Eleştirmenin yorumlarına yer verdiği eleştirilere öznel eleştiri; kişisel görüşlerine yer vermediği, objektif olduğu ve gerekçeler ortaya koyduğu eleştirilere de nesnel eleştiri denir.

- a) Okuduğunuz metinden ve açıklamadan hareketle “Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur” adlı metnin konusuna göre hangi tür eleştiri olduğunu nedenleriyle yazınız.

- b) “Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur” adlı metnin eleştirmenin tutumuna göre hangi tür eleştiri olduğunu nedenleriyle yazınız.

4. Metinden yola çıkarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" romanına özgü anlatım özelliklerini belirleyiniz.

5. Eleştiri metninde işlenen "Huzur" romanının içeriğinin toplumsal ve bireysel gerçeklikle ilişkisini değerlendiriniz.

6. Yazarın metinde ortaya koyduğu tespit, bilgi ve yorumları gerekçe ve tutarlılık açısından metinden örnekler vererek değerlendiriniz.

7. "Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur" adlı metindeki açık ve örtük iletileri yazınız.

8. Aşağıdaki cümlelerde bulunan anlatım bozukluklarının sebeplerini belirtiniz ve cümlelerin düzeltilmiş hâlini altlarına yazınız.

Şimdi anlatacaklarıma dikkatlice kulak kabartın.

Onlara mesleğini sık sık sevdiğini söylüyor.

İkinci el araba ücretleri bu sene çok arttı.

8. ÜNİTE: Eleştiri

Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Eleştiri Örneği	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.4. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.4. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.4. 3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar. A.4. 5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler. A.4. 11. Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir. A.4. 12. Metni yorumlar. A.4. 13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz, soruları metin doğrultusunda cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalmarak alınmıştır.)

KUMpanya

(...)

Sait Faik, Kumpanya'da kendini, kendi sorunlarını bir yana bırakmış, tuluat oyuncularının yaşamlarını, özleyişlerini büyük bir gözlem gücüyle saptamış, daha çok diyaloga, ama gözlemlenmiş, saptanmış diyaloga dayanan bir anlatım yapısıyla, artık bize çok uzak bir dünyanın insanlarını, güçsüzlükleriyle, insanlıklarıyla, üçkâğıtçılıklarıyla, sevimlilikleriyle tanıtmayı başarmıştır.

1945'te yazılmış Kumpanya, 1951'de yayımlanmış. Sait Faik'in tuluatçılarla dostluk, arkadaşlık ilişkileri var mıydı, bilmiyorum, ama Kumpanya'yı imgelem gücüyle yazmak olanaksız. Sait Faik'in bu uzun hikâyeyi yazabilmesi için kimi tuluatçıları tanımış olması, onlardan tuluat tiyatrolarının kuruluşu, Anadolu turneleri, Anadolu'da salonu doldurma sorunu, vb. hakkında bilgiler edinmesi zorunlu. Bir hikâyesinde, bir itiryaçının arkasına düşen Balzac'ın (Balzak) bu adamdan bir roman çıkarmasından takdirle söz eden Sait Faik, Balzac'inkine benzer bir çaba göstermiş Kumpanya'da.

66 sayfalık hikâye iki bölüm: 46 sayfalık ilk bölümde, tiyatroyu kurmak için gerekli parayı bulma çabaları anlatılıyor ve belli başlı hikâye kişileri tanıtılıyor. 20 sayfalık ikinci bölümde, çıkılan Anadolu turnesi, "tıkırında" giden işlerin bozulması, turne dönüşü, Kör Halit'le (Kumpanya'nın müdürü-yönetmeni) Saffet Ferit'in (Kumpanya'nın başoyuncusu) sonları anlatılıyor.

İlk bölüm, konuşmalara dayanıyor: Alabildiğine canlı, renkli, nükteli konuşmalar bunlar. Ayrıca küçük küçük hikâyeler: Lokantadaki yemeğin parasını bulmak için pardösüsünü satmaya giden Saffet Ferit'le lokantada rehin kalan Kör Halit'in hikâyesi; Saffet Ferit'in yıllar önce borç verdiği bir parayı istemeye giden Kör Halit'in başına gelenler; anasının altınlarını çalıp kumpanyanın kurulabilmesi için altınları Kör Halit'le Saffet Ferit'e getiren tiyatro tutkunu Suat'la, Suat'ın annesine bu altınları geri veren Halit'le Saffet Ferit'in hikâyesi... Bu hikâyeler, ayrıca başka birtakım ayrıntılar, tuluatçıların dünyasını çok canlı, çok renkli bir biçimde canlandırmaya yetiyor.

İkinci bölümü oluşturan Anadolu turnesi, birinci bölümün yarısından da kısa. Ama bu bölümde çok ilginç parçalar var. Sözelimi hikâyenin 66-67. sayfaları tuluat tiyatroları hakkında nerdeyse pratik ders niteliğinde. Bir alıntı: "Kumpanya rağbetteydi. (...) Halit hemen pazartesi, perşembe temsillerini kesti. Pazar günü matinesini, futbol maçı olduğu günler maçtan sonraya bıraktı. Maçlarda bütün trupla hazır bulundu. Rağbet o şekilde ayarlanmıştı ki, aylardan beri boş bir tek sandalye yoktu. Köylerden arabalarla köylüler geldi. Birkaç pazar, iki yakın köye temsil üzere gidildi. Kasabadan bu seyahate iştirak eden gençler oldu. Şehrin küçük gazetesinde köy ve tiyatro mevzulu bir makalecik, Saffet'in de yardımıyla yazdırıldı. Yazan kasaba gencine, kulislere girmek için müsaade verildi. Bir kasabalı üniversiteli gencin bir perdelik piyesi, kendisinin de tanıyamayacağı şekilde oynandı. Bir başka gence, mevkiine lâyıf rol verildi. İş tıkırındaydı."

İşler yolunda giderken, Saffet'le Halit'in "abayı yaktıkları" Sitare, kumpanyanın yıldızı, buldukları kasabanın tüccarlarından Keresteci Rıza ile gider, bir de not bırakır: "Keresteci Rıza ile evleneceğiz. Yalova'ya gidiyoruz. Son temsilde Sitare sahneye çıkmayınca ıslıklar, yuhalar gırla gider, yu-

murtalar, domatesler cabası. Kumpanyadakiler trene zor atarlar canlarını. “Halit neden sonra, kendi kendine söylenir gibi: -Tuluat öldü- dedi.”

Naci, F. (1998). *Sait Faik'in Hikâyeciliği*. İstanbul: Adam. s. 81-83.

Kelime Dağarcığı

triyatçı: Güzel kokular, makyaj malzemesi satan kimse veya yer. **trup:** Aynı tiyatrodaki çalışan oyuncular topluluğu.

1. “Kumpanya, tuluat, imgelem” kelimelerinin anlamlarını metnin bütününden hareketle tahmin ediniz.

2. Okuduğunuz eleştiri metninin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

3. Kumpanya metninde kullanılan anlatım biçimlerini, düşüncüyü geliştirme yollarını örnek cümlelerle gösteriniz.

4. *Türk edebiyatının gelmiş geçmiş en etkin roman eleştirmeni olan Fethi Naci “Ben hayatımda okumadan tek kitap hakkında ne konuştum ne de yazdım.” der. Bir romanı imla ve dizgi yanlışlarına varıncaya kadar ayrıntılı ve titiz okuyan F. Naci, güvenilir yargıları, dikkatli inceleyiciliği ile öne çıkan bir eleştirmendir. Yüz Yılın 100 Türk Romanı ünlü eleştiri eserlerinden biridir.*

Verilen bilgiden ve metinden yola çıkarak iyi bir eleştirmenin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerinizi maddeler hâlinde ifade ediniz.

5. Fethi Naci, toplumcu gerçekçi eleştiri anlayışından dolayı sanat eserinin sanatsal yönlerini ortaya koymaktan çok, sanatçının gerçek karşısındaki tutumunu, gerçeği işleyişini değerlendirir.

Açıklamaya göre okuduğunuz metinde toplumcu gerçekçi anlayışın yansıdığı örnek cümleleri gösteriniz.

6. Okuduğunuz “Kumpanya” adlı metindeki açık ve örtük iletileri yazınız.

7. Eleştiri, Batıda ortaya çıkıp gelişmiş bir türdür. Dünya edebiyatında Hippolyte Taine (Hippolit Ten) ve Anatole France (Anatol Frans) eleştiri türünde tanınmış isimlerdir.

Cumhuriyet Dönemi’nde Mehmet Kaplan, Orhan Burian, Fethi Naci, Berna Moran ve Atilla Özkrımlı eleştiri türünde önemli eserler veren isimlerdir. Mehmet Kaplan’ın “Hikâye Tahlilleri”, Orhan Şaik Gökyay’ın “Destursuz Bağa Girenler”, Berna Moran’ın “Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış” adlı eserleri Türk edebiyatında eleştiri türünün önemli örnekleridir.

Açıklamadan yola çıkarak eleştiri türünün Türk ve dünya edebiyatında önemli bir yer edinmesinin sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

8. Eleştiri türünde hazırlanmış bir kitapta görsel kullanımının, sizce esere nasıl bir katkısı olabilir.

9. Aşağıdaki parçada noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını belirleyiniz.

Son temsilde Sitare sahneye çıkmayınca ıslıklar, yuhalar gırla gider, yumurtalar, domatesler cabası. Kumpanyadakiler trene zor atarlar canlarını. “Halit neden sonra, kendi kendine söylenir gibi: - Tu-luat öldü - dedi.”

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

8. ÜNİTE: Eleştiri

Alan Becerileri: Yazma Becerisi/Sözlü İletişim

Konu	Bir Eleştiri Örneği Yazma	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	<p>YAZMA</p> <p>B.1. Farklı türlerde metinler yazar. B.2. Yazacağı metnin türüne göre konu, tema, ana düşünce, amaç ve hedef kitleyi belirler. B.3. Yazma konusuyla ilgili hazırlık yapar. B.4. Yazacağı metni planlar. B.5. Metin türüne özgü yapı özelliklerine uygun yazar. B.6. Metin türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun yazar. B.7. İyi bir anlatımda bulunması gereken özelliklere dikkat ederek yazar. B.8. Farklı cümle yapılarını ve türlerini kullanır. B.9. Görsel ve işitsel unsurları doğru ve etkili kullanır. B.10. Yazdığı metni gözden geçirir. B.11. Ürettiği ve paylaştığı metinlerin sorumluluğunu üstlenir. B.12. Yazdığı metni başkalarıyla paylaşır.</p> <p>KONUŞMA</p> <p>C.1. 2. Konuşmanın konusunu, amacını, hedef kitesini ve türünü belirler. C.1. 3. Konuyla ilgili gözlem, inceleme veya araştırma yapar. C.1. 4. Konuşma metnini planlar. C.1. 5. Konuşma planına uygun olarak konuşma kartları hazırlar. C.1. 6. Konuşmasında yararlanacağı görsel ve işitsel araçları hazırlar. C.1. 7. Konuşmasına uygun sunu hazırlar C.1. 8. Konuşma provası yapar. C.1. 9. Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ederek konuşur. C.1. 10. Konuşurken gereksiz ses ve kelimeler kullanmaktan kaçınır. C.1. 11. Konuşmasında beden dilini doğru ve etkili biçimde kullanır. C.1. 12. Konuşmasına etkili bir başlangıç yapar. C.1. 13. Konuşmasının içeriğini zenginleştirir. C.1. 14. Konuşmasında önemli noktaları vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanır. C.1. 15. Konuşmasını etkili bir biçimde sonlandırır. C.1. 16. Konuşmasında süreyi verimli kullanır. C.1. 17. Konuşmasında teknolojik araçları etkili biçimde kullanır.</p> <p>DİNLEME</p> <p>C.2. 1. Amacına uygun dinleme tekniklerini kullanır. C.2. 2. Dinlediği konuşmanın konu ve ana düşüncesini tespit eder. C.2. 3. Dinlediği konuşmada konu akışını takip eder. C.2. 4. Dinlediği konuşmadaki açık ve örtük iletileri belirler. C.2. 5. Dinlediklerini özetler. C.2. 6. Dinlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır. C.2. 7. Dinlediği konuşmanın tutarlılığını sorgular. C.2. 8. Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin dayanaklarının geçerliliğini sorgular.</p>	

Yönerge

Aşağıda verilen şiiri okuyunuz, soruları şiir doğrultusunda cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

“Gönlünü Şirin’in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca,
O hızla dağları Ferhat yarıncı
Başlamış akmağa çoban çeşmesi...”

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi.

Vefasız Aslı’ya yol gösteren bu,
Kerem’in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül arar da,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi,

Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.
Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...

Faruk Nafiz ÇAMLİBEL

Soysal, İ. (2009). 20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi. Ankara: Bilgi. s. 61-62.

9. ÜNİTE: Mülakat / Röportaj

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Mülakat Örneği	⌚ 40 + 40 dk.
Kazanımlar	A.4. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.4. 3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar. A.4. 4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler. A.4. 5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yolları ve bunların işlevlerini belirler. A.4. 7. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.4. 10. Metinde yazarın bakış açısını belirler. A.4. 11. Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir. A.4. 12. Metni yorumlar. A.4. 13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metnin aslına sadık kalınmıştır.)

A. TURAN OFLAZOĞLU İLE SOHBET

— Tiyatroya ilgi duymanızda ailenizin, yetişmenizin rolü oldu mu?

— Ailemde tiyatroyla ilgili hiç kimse yoktu. Ancak, çocukluğumda çok düş kurar, büyük çapta olaylar tasarlar, bu olaylara katılan kişileri konuşturur, onlara cevaplar verirdim. Babam, köy imamı Hafız Ahmet Fevzi, sabah akşam evde Kur'an okurdu. İlk gördüğüm kitap da Kur'an'dır, ilk okuduğum kitap da. Tiyatroya ilgimin ilk tohumu Bünyan'da atıldı. Bünyan'ın yukarı mahallesindeki Kayabaşı denilen yere yakın ilkokulda, Yusuf Batur adında eski Rumeli göçmenlerinden bir öğretmenimiz vardı. Yusuf Batur, nur içinde yatsın, son derece dikkate değer, kendisinden çok etkilendiğim, çok şey öğrendiğim, örnek bir öğretmendi. Bize Karagöz suretleri yapmayı öğretmişti. Kartondan figürler kesip boyayarak bezir yağında kızartmayı, bu figürlerle beyaz ambalaj kâğıdından bir perde arkasında Karagöz temsilleri vermeyi ondan öğrenmiş, kasaba halkına birkaç kez Karagöz temsilleri sunmuştum. Elli yıl önce verdiğim bu temsillerden bir beyit hâlâ belleğimdedir: “*Şem-i bahtım yanmadan şûlelenir perdemiz/Er-bâb-ı zarif olana cilvelenir perdemiz*” Yusuf Batur Bey, Kurtuluş Savaşı'mızla ilgili müsamerelerde beni başrollere de çıkarırdı. Sahneyle ilk temasım da onun sayesinde oldu. Sonra, uzun yıllar tiyatroyla hiç karşılaşmadım. İstanbul Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'nde felsefe öğrencisiyken, rahmetli hocam Prof. Takiyettin Mengüşoğlu, beni bir gün kendi odasında Tanpınar'a tanıttı: “İşte Hamdi, sana sözünü ettiğim öğrencim” diyerek. İlk şiirlerimi yazdığımda, yayımlamıyor, birkaç dostuma, bir de Takiyettin Bey'e okuyordum; o da çok beğendiğini söylüyordu. Bu şiirlerden bazılarını Tanpınar'a okumamı istedi hocam. Tanpınar şiirleri dinledikten sonra, “Senin şiirlerinde dramatik bir doku var, sen mutlaka tiyatroyu da denemelisin” dedi. Daha sonra ABD'nin Washington Üniversitesi'nde oyun yazarlığı dersi veren Grant H. Hedford, beni âdeta zorla oyun yazarı yaptı.

— Tiyatroyu/dramayı bir yan uğraş olarak almayan nadir yazarlarımızdansınız. Tiyatronun başka türe tahammülü olmadığını mı düşünüyordunuz?

— Ben şiirle başladım ve bu sanattan hiç uzaklaşmadım. Zaten tiyatrom da, şiirimin doğal bir uzantısıdır; oyunlarımı birer uzun şiir, ama dram şiiri sayar, başkalarının da öyle görülmesinden hoşlanırım. Şiirsel tiyatro, insan gerçeğini bütün yönleriyle işlemeye, insanla ilgili görüntüyü insana eksiksiz sunmaya en elverişli sanattır. Başarılı bir tiyatro metni ise, edebiyatın hasıdır, ustaca yazılmış dram şiiri, hele tragedya şiiri, şiir türleri içinde en derin, en yüce olanıdır, insanı en iyi temsil eden şiir türüdür. Başka söz sanatlarına gerek duymayacak kadar kapsamlı, etkili, çok sesli, varlığı hareket hâlinde sunan eşsiz bir sanattır tiyatro.

— Eserlerinizin büyük bir kısmı konularını tarihten alıyor. Bunları yazmak için nasıl bir hazırlık yapıyorsunuz?

— Tarihe dayalı oyunları yazmadan önce tarih kaynaklarına yöneliyor, bu bilimin bana sağladığı bütün belgeleri inceliyor, bu arada gerekli notlar alıyorum. Daha sonra kuluçka dönemi başlıyor. Tarihin kişileriyle birlikte yaşıyor, onlarla sevinip onlarla kaygı duyar hâle geliyorum. Derken onlarla özdeşlik kuruyor, onlar oluyorum, örneğin Sultan Murat, Kösem Sultan, Topal Recep Paşa oluyorum.

Dram şiirinin öbür şiir türlerinden farkı da buradadır. Diyelim ki lirik şiirde şair hep kendisi olarak konuşur. Galip “İsterim hüsnün gibi cevrine pâyân olmasın/Tek seni sevmek cihân halkına âsân olmasın” derken, Galip olarak söyler bu mısraları. Oysa Shakespeare, örneğin Hamlet oyununda başka kişilerin ağzından konuşur. Hamlet olarak konuşur. Ophelia olarak konuşur, vs. Gerçi destan şairi de birtakım kişileri konuşturur, ama onun kişileri şairden bir türlü kopamazlar; romanda olduğu gibi sürekli olarak yazarın güdümündedirler. Dram şiirinde ise, kişiler kendi başlarına vardılar, yazarı hiç görmeyiz ve dram yazarı kendini ne denli hissettirmezse o denli başarılıdır.

(...)

— *Eserlerinizde halk hikâyeleri, şiiri, folklor malzemesi ve Divan edebiyatı var. Siz kültürümüzden bütünüyle yararlanma taraflısı olduğunuza göre, yeni yetişecek sanatçıların nasıl beslenmelerini tavsiye edersiniz?*

— Kalıcı tiyatro her şeyden önce dil olduğuna göre, oyun yazarı olmak isteyen genç, Göktürk Yazıtlarından günümüze dek bütün Türk edebiyatından sorumlu tutmalı kendini, Divan şiiri ile Halk şiirinin ustalarını tanımalı; mutlaka yabancı bir dil öğrenip dünya tiyatro tarihini incelemeli, tiyatro sanatının şaheserlerini okumalı doğu batı demeyip bütün insanlığın tiyatro mirasına sahip çıkmalı. Sonra, dünya felsefe tarihinin doruklarını da tanımalı; özellikle Batı felsefesinin tarihi, tiyatro yazarını son derece ilgilendirir, çünkü Sokrates öncesi filozoflardan çağımızın düşünürlerine dek Batı felsefesi, filozofların birbiriyle söyleşmesi, hesaplaşmasıdır; bu bakımdan tiyatroyu andırır.

— *Eserlerinizin bir kısmı henüz oynanmadı. Eserlerinizi sahnede görmemenizin sizdeki tesiri nedir?*

— Evet *Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe* ile *Cem Sultan* henüz oynanmadı; ikisi de Devlet Tiyatrosu'nun edebî kurulunca kabul edildi, ama sahneye çıkamadılar. Buna üzülüyorum, ama elden bir şey gelmediği için, kitap hâlinde çıkmış olmalarıyla avutuyorum kendimi. *Cem Sultan*'ın ikinci baskısı bile yapıldı; ama iki kez, birtakım tatsız olaylar yüzünden bu oyun sahnelenemedi. Oysa bir yazar için oyununu sahnede görmek son derece önemlidir, yeni aşamalar yapması için gereklidir bu.

— *Eserleriniz kötü oynandığında neler hissediyorsunuz?*

— Oyunlarım kötü oynandığında, düş kırıklığına uğruyorum elbette. Oynanan bütün oyunlarım kitap hâlinde çıktığı için, “Belki” diyorum, “bu işten anlayan, insaf sahibi biri oyunun metnini okumak zahmetine katlanır da, benim ne yapmak istediğimi anlar.”

— *“Topkapı” ile bir de senaryo yazdınız. Bu çalışmaya devam edecek misiniz? Osmanlı tarihini mekânla bağladığınıza göre, bunu bir de Dolmabahçe ve Yıldız takip edebilir mi?*

— *Topkapı* senaryosu bana ısmarlanmıştı. Konularını tarihten alan oyunlarımın çoğu Topkapı'yla ilgili olduğu, hatta büyük ölçüde orda geçtiği için, Topkapı'nın bende özel bir yeri vardır; önemli bir simgedir o. Dolmabahçe ile Yıldız saraylarına gelince ısmarlanırsa, düşünebilirim. Gerçi bu sarayların tarihimizdeki ve dünya tarihindeki yerleri Topkapı'ninkiyile karşılaştırılamaz, ama o saraylarda da ilginç şeyler olmuştur.

— *Size komedi ve tragedya yazarlarından en çok tesir edenler kimler oldu? Başlangıçta kendinize model aldığınız, taklit etmek istediğiniz kimse var mıydı?*

— Tragedya alanında beni en çok etkileyenler Aiskhylos, Sofokles ve Euripides ile Marlowe ve Shakespeare olmuştur. Lorca'yı da sevdim, ama o, sözünü ettiğim tragedya şairleri çapında değil galiba. Heinrich von Kleist de sevdiğim oyun yazarlarından, güzel tragedyalar yazmıştır; *Kırık Testi* adlı komedyası ise, bu türün birkaç şaheserinden biridir. Tabii, Aristofanes ile Moliere de var. Ancak, ben bu yazarları okudum, inceledim, sevdim, bazılarında çeviriler de yaptım; onlarda bana ait ne varsa, almaya çalıştım, aldığım her şeyi de kendi mülküme kattım, benim oldu. Fuzûlî Hafızdan, Baudelaire Edgar Allan Poe'dan nasıl yararlandıysa, ben de kendi sanatımın ustalarından öyle yararlandım.

(...)

– Sizce Türkiye’de tiyatro yaygınlaştırılmalı mı, yoksa yükseltilmeli mi?

– Tiyatro yaygınlaşırken, niteliği azalıyor, yozlaşıyorsa, yükseltilmesi daha iyi elbette. Ama bütün ağırlığı birkaç kente verirseniz, milyonlarca insanımızın yaşadığı öbür kentler, ilçeler, hatta köyler ne olacak? En iyisi, tiyatronun hem yaygınlaşmasını, hem de yükselmesini sağlamak; ne var ki, son derece güç bir iş bu; hele bizimki gibi kültürün başıboş geliştiği, daha doğrusu, gelişmediği, hızla yozlaştığı bir ülkede.

– Sokrates Savunuyor’da, Elif Anada, Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe’de ve diğer bazı eserlerinizde tiyatronun işlevini dile getiriyorsunuz. Elbette eserin içinde anlamı var ama, ayrıca seyirciyi ve okuyucuyu tiyatronun işleviyle ilgili olarak uyarmak mı istiyorsunuz?

– Öncülüğünü Bertolt Brecht’in yaptığı epik tiyatrodaki yazar birtakım düşünceler öne sürerek seyirciyi güdülemeye çalışır; ama herkes kendi aklını daha çok beğendiği için, bu düşüncelerin çoğu geçmez seyirciye. Onun için, tiyatronun işlevini oyunun kendisiyle anlatmayı daha doğru buluyorum ben. Sözü edilen oyunlarımda, tiyatronun işlevini gösteren sahneler, hem oyunun bütününe hizmet ediyorlar, hem de dram sanatının özüne ışık tutmaya çalışıyorlar; böylece düşüncelerimi tartışma hâlinde değil, yaşantı hâlinde sunmuş oluyorum seyirciye.

– Gelecek için hedefim şudur diye yaptığınız bir plân var mı?

– Hedefler ya da plânlar değil de, özlemler var daha çok.

(Güzel Yazılar Röportajlar, haz. İsmail Parlatır, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.)

1.

Mülakat (Görüşme); sanat, siyaset ve bilim alanlarında tanınmış kişileri çeşitli açılardan tanıtmak veya bu kişilerin önemli olaylarla ilgili düşüncelerini öğrenmek amacıyla zamanı ve soruları önceden hazırlanmış karşılıklı konuşmalardan oluşan gazete veya dergi yazılarıdır. Bu bilgiden hareketle,

a) Okuduğunuz metnin konusunu ve yazılış amacını belirleyerek aşağıdaki şemalara yazınız.

Konu	Amaç

b) Sizce metnin yazılış amacı, o metinle ilgili başka hangi unsurları etkilemektedir? Niçin?

2. Mülakat türündeki metinlerde görüşmeci, görüşme yaptığı kişi hakkında mülakat öncesinde araştırma yapar, konunun genel hatlarını belirler. İsmail Parlatır'ın, görüşmeyi yapmadan önce Turan Oflazoğlu hakkında araştırma yaptığını gösteren cümlelere metinden birkaç örnek cümle yazınız.

3. Türk tiyatro geleneğinde Karagöz'ün önemli bir yeri vardır. Turan Oflazoğlu'nun tiyatroculuğunda Karagöz nasıl bir yer tutar? Açıklayınız.

4. Metinde; Turan Oflazoğlu'nun eserlerinde halk hikâyelerine, halk şiirine, halk kültürüne ve divan edebiyatına özgü kullanımlara yer verdiğinden bahsedilmiştir. Bu durum, yazarın üslubu ve eserlerinde işlediği konular ile ilgili size neler düşündürmektedir?

5. a) Metinde kullanılan anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını belirleyerek aşağıdaki tabloya yazınız.

Anlatım Biçimleri	Düşünceyi Geliştirme Yolları

- b) Metinde kullanılan anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarının metnin anlatımını nasıl etkilediğini açıklayınız.

6. Mülakat türündeki metinlerde görüşmeci, görüşmeyi yaptığı kişiye tarafsız bir bakış açısıyla yaklaşabilmelidir. İsmail Parlatır'ın, Turan Oflazoğlu ile yaptığı görüşmede bunu gerçekleştirmiş olduğunu metindeki hangi unsurlardan anlıyorsunuz?

7. – Kalıcı tiyatro her şeyden önce dil olduğuna göre, oyun yazarı olmak isteyen genç, Göktürk Yazıtları'ndan günümüze dek bütün Türk edebiyatından sorumlu tutmalı kendini, Divan şiiri ile Halk şiirinin ustalarını tanımalı; mutlaka yabancı bir dil öğrenip dünya tiyatro tarihini incelemeli, tiyatro sanatının şaheserlerini okumalı doğu batı demeyip bütün insanlığın tiyatro mirasına sahip çıkmalı. Sonra, dünya felsefe tarihinin doruklarını da tanımalı; özellikle Batı felsefesinin tarihi, tiyatro yazarını son derece ilgilendirir, çünkü Sokrates öncesi filozoflardan çağımızın düşünürlerine dek Batı felsefesi, filozofların birbiriyle söyleşmesi, hesaplaşmasıdır; bu bakımdan tiyatroyu andırır.

Okuduğunuz metinden alınan bu parçanın ana düşüncesini bulunuz.

8. Yazar, Turan Oflazoğlu'nun "Sokrates Savunuyor", "Elif Ana", "Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe" ve diğer bazı eserlerinde izleyiciyi tiyatronun işlevleri konusunda bilinçlendirdiğine dikkat çekmiştir. Sizce Turan Oflazoğlu, eserlerinde bu bilinçlendirmeyi hangi unsurları kullanarak sağlamış olabilir?

9. "Sizce Türkiye'de tiyatro yaygınlaştırılmalı mı, yoksa yükseltilmeli mi?" sorusu size sorulmuş olsaydı cevabınız ne olurdu?

10. Turan Oflazoğlu'nun tiyatro alanında bu derece başarılı olmasında nelerin etkili olduğunu okuduğunuz metni de göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

11. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerdeki virgüllerin kullanım amaçlarını aşağıdaki boşluklara yazınız.

- Başka söz sanatlarına gerek duymayacak kadar kapsamlı, etkili, çok sesli, varlığı hareket hâlinde sunan eşsiz bir sanattır tiyatro.

- Tarihe dayalı oyunları yazmadan önce tarih kaynaklarına yöneliyor, bu bilimin bana sağladığı bütün belgeleri inceliyor, bu arada gerekli notlar alıyorum.

- Yusuf Batur Bey, Kurtuluş Savaşı'mızla ilgili müsamerelerde beni başrollere de çıkarırdı.

12. Türk edebiyatında Turan Oflazoğlu, Nurullah Ataç, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ziya Gökalp, Ahmet Haşim, Necip Fazıl Kısakürek gibi isimlerle yapılan görüşmeler, mülakat türünün gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.

Aşağıda Mustafa Baydar'ın, Nurullah Ataç ile yaptığı mülakattan bir bölüm verilmiştir. Bu bölümü, okuduğunuz metnin (*Turan Oflazoğlu ile Sohbet*) dil ve anlatım özellikleri ile karşılaştırınız.

NURULLAH ATAÇ NE DİYOR?

— Sizde Türkçe kelimelere merak ne zaman ve nasıl başladı?

— Benim ekinim (kültürüm) Fransızca üzerine kurulmuştur. Fransızca kitaplar okuyarak düşünmeğe alıştım. Bilirsiniz, Fransızlar bir kelimenin anlamı iyice bilinerek öğrenilmesine çok önem verirler. Bir kelimenin anlamının iyice anlaşılması için de kökünün, nasıl kurulduğunun bilinmesi gerektir. Bizim okullarımızda artık Arapça öğretilmiyor. Bunun için de Arapça kelimelerin anlamlarını iyice bilemiyoruz. Bu yüzden Arapça kelimeleri kullanmaktan çekinmeye başladım. Öz Türkçe yazmak özeni işte bende böyle doğdu. Yılımı hatırlamıyorum. Ancak 1940'tan sonra başladığımı söyleyebilirim.

— Meselâ “mücadele”, “muharebe” ve “harp” kelimelerini sadece “savaş” ile karşılamaya çalışıyoruz. Bu şekilde, kelimeler arasındaki anlam ayrımlarından yoksun kalınmıyor mu?

— Bunların arasında bir ayrım gözetmek gerekmesi kendini gösterdikçe hepsine ayrı ayrı karşılıklar aranacaktır. Ancak mücadele ile harp arasında bir ayrım vardır, diye yine mücadeleyi, harbi saklayamayız. Örneğin benim bugün kullandığım dil eski dilimden yoksuldu. Ama ama bu, Öz Türkçe böyle kalacak demek değildir. Bize “Siz mücadeleyi, muharebeyi ayırmıyorsunuz” diyenler ikisine ayrı ayrı karşılıklar aramamızı öğütledikçe biz onların dediklerini doğru buluyoruz. “Ayrı karşılık bulamazsınız, bunun için mücadeleyi de, muharebeyi de atmayın” derlerse o zaman doğru bulmuyoruz.

— Peki tam Türkçe kelimeler bulduktan sonra bu kelimeler atılsa...

— Olmaz öyle şey beyim. Bir insan elindeki eksikliği, kötüyü büsbütün atmadıkça tamama, iyiye gidemez. Sizin söylediğiniz, insanları miskinliğe götürür. Ben mücadele tilciğini kullanmayı kendime yasak edeceğim ki karşılığını arıyayım. Karşılığını bulduktan sonra atayım dersem ölür gider yine bulamam. Sonra ben size bir şey söyleyeyim: Mücadeleye de muharebeye de savaş dersek ne olur? Söylediğim anlaşılabilir mi sanki? “İnsan ekmek savaşındadır. Şu ulusla bu ulus arasında savaş vardır.” gibi iki sözde savaşın birbirinden ayrı olduğu anlaşılıyor mu? “Dün akşam saat 11’de bizim kapı çalındı.” dersem, bizim evin kapısının sırtlanıp götürüldüğü kimin aklına gelir?

(...)

(Seyyit Kemal Karaalioğlu, *Sözlü-Yazılı Kompozisyon Sanatı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992.)

9. ÜNİTE: Mülakat / Röportaj

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Röportaj Örneği	⌚ 40 + 40 dk.
Kazanımlar	<p>A.4. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.</p> <p>A.4. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.</p> <p>A.4. 4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.</p> <p>A.4. 5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yolları ve bunların işlevlerini belirler.</p> <p>A.4. 6. Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.</p> <p>A.4. 7. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A.4. 8. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasî, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.</p> <p>A.4. 9. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.</p> <p>A.4. 11. Metinde fikrî, felsefî veya siyasî akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.</p> <p>A.4. 12. Metni yorumlar.</p> <p>A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.</p> <p>A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.</p>	

Yönerge

*Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metnin aslına sadık kalmıştır.)*

ÇUKUROVA YANA YANA

Çukurovalı toprağına çok inanır. O kadar ki, “taş eksen boy verir,” derler. Taş ekmişler mi bitsin diye ekmemişler mi bilmem ama, inanırlar. Toprak bire otuz, bire kırk, bire elli verir. Çeltik bire yüz verir. Susam bire beş yüz verir. Darı bire on verir. Altın mı, al bir avuç toprak, işte sana altın. Dün de böyleydi, bugün de.

Çukurovanın her zaman büyük dertleri olmuştur. Büyük başın büyük derdi olduğu gibi.

Çukurovada, yine halkın zevkle söylediği bir laf vardır:

“Seyhan Ceyhan böyle akar, biz de alık alık bakarız.”

Seyhandan Ceyhandan hiç faydalanılmıyor. Bu iki suyun Çukurovaya yalnız zararı oluyor. Çukurovalının içinde bir dert bu.

Çukurovada bitmeyen çiçek, bitmeyen ekin, bitmeyen sebze, bitmeyen bitki var mı? Olur mu? Olsa bile Çukurovalı buna inanmaz.

İstersen Çukurovayı tepeden tırnağına nar ağacıyla donatabilirsin. Çukurova düzlüğü baştan başa al dalgalanır. Arı sesi doldurur Çukurovayı, istersen sarı gözlü nergisle, istersen mavi mavi çiçekli yarpuzla, limonla, portakalla donatabilirsin. Çukurova büyük bir bahçedir. Şimdi ak ak pamuklar. Şimdi bir bulut yığını Çukurova toprağı... Bir yanına sarının, sarı ekinin pırıltısı çökmüş. Bulutun dört bir yanı sırmalanmış gibi. Ak bulut pamuk tarlasının yanında, sarı pırıltılı ekin tarlaları sırma misali... Güneş yaldızlar ya bulutları, işte öyle.

Misiste bir köprü... Bu köprü Ceyhan üstündedir. Romalılardan kalma olduğunu söylerler. Köprünün öteki ucunda eskiden kalma hanlar, hamamlar. Kimi Roma, kimi Selçuk diyor. Köprüden, Mısır'a giderken, Yavuz Selim geçmiş. Bu, belli. Biliniyor.

Ceyhan yelden, Misis yilandan, Adana selden gidecek derler. Buna da sebepler uydururlar. Malum, Adananın iflahını keser Seyhan... İki yılda bir basar. Ceyhanın evleri eskiden çok çürük çarıktı. Çitti. Bir yelle devrilebilirdi. Misis de yılan bölgesi... Yakınında Yılkale var. Eskiden Yılkalenin yılanlarını çobanlar sütle beslerlermiş. Şimdi bile, Yılkalenin yılanlarını çobanların sütle beslediğine inanılır. Ve bir gün sütsüz kalıp yılanlar önce Misise, sonra bütün Çukurovaya yayılacaklar... Kendilerini sütsüz bırakanları sokacaklar.

Bir de büyük Şahmeran hikayesi var. Nankörlük üstünedir. Bir padişah dermansız bir derde tutulur. Onu iyi edecek bir tek ilaç var, o da yılanlar padişahı Şahmeranın gözleri. Şahmeran nerede? Yerini kimsecikler bilmez. Yalnız, Şahmeranın iyilik yaptığı, yılanların öldürmesine bırakmadığı bir insanoğlu var. O yerini bilir Şahmeranın. Gider yerini söyler. Yakalarlar Şahmeranı. Öldürürler. İşte şimdilik, köprünün başındaki yarı yıkık hamam var ya Misiste, işte o hamamda gözlerini çıkarırlar Şahmeranın, yağını padişaha ilaç yaparlar... İşte bir de bunun için Misise istila edecek yılanlar. Şahları burada öldürülmüş.

Bu Misis köprüsünün bir işi daha var.

Ünlü Lokman Hekim var ya, her derde deva bulan...

Lokman Hekim dünyayı dolaşmış. Arabistanı, Hindistanı, mağrabi maşrıkı dolaşmış... Neden dolaşmış böyle Lokman Hekim? Hastalıklara ilaç aramış. Nasıl bulurmuş ilacı Lokman Hekim? Mesele bunda işte. Lokman Hekimde bir sır varmış, sırların en büyüğü... Cümle çiçeklerin, otların dilinden anlarmış.

Lokman Hekim bir dağa çıktı diyelim. Öteden bir çiçek başını kaldırır, “Nereye, nereye Lokman Baba?” dermiş. “Ben falan hastalığın ilacıyım. Al beni, şöyle şöyle eyle, o hastalığı kirp diye keserim.” Beriden başka bir çiçek bağırmış: “Beni büyük ışıklı kuyrukluyıldızın altında tut. Yedi gün tut. Filanca hastalık insanoğlunun yanına uğramaz.” Bir taşın dibinden incecik bir ot başını kaldırır, “Nereye nereye Lokman? Bende de şu şu var,” dermiş. Lokman da alır onları, dedikleri gibi kullanırmış.

İşte Lokman bu Lokman. Mağrabi maşrıkı dolaşmış. En sonunda Çukurovaya gelmiş. İşte aradığım toprak burası, demiş. Çukurovayı mekan tutmuş... Yeryüzünde ne kadar ot, çiçek, bitki varsa hepsi Çukurovada varmış. Lokman da durmadan Çukurovada dolaşmış. Yarpuz kokuları, sarı gözlü nergis kokuları, böğürtlenler, it burunları içinde... Otlar ne dediyse defterine yazmış. İşte o devirde hastalık ortadan kalkmış. Bir yerde bir hastalık mı var, Lokman orada.

Çiçeğini burnuna tutar tutmaz seninki dipdiri... Çukurova yüzünden, Çukurovanın türlü çiçekleri yüzünden yeryüzünden hastalık kalkmış. Bir şikayet varmış, o da ölümden.

Lokman demiş ki kendi kendine, mademki burası Çukurovadır. Bir dünyanın tüm otları, çiçekleri burada cem olmuştur. Neden ölüm ilacı burada olmasın? Defterini eline almış, düşmüş yollara... Dolaş babam dolaş. Kendine hastalık ilacı olduklarını söyleyen çiçeklerin yüzlerine bile bakmamış... Önce Kozanın o yanlara çıkmış... Mağara mağara, pınar pınar dolaşmış... Sonra Kadirli, Osmaniye, Dört Yol... Dağları, ormanları, bükleri, akarsuları, pınarları bir bir gezmiş... Bir geceymiş. Bir gece şafaktan az önce... Doğuda kuyrukyıldızı yalp yalp edermiş. Ulu bir çınar varmış orada. Tarsusun yukarı yanlarındaymış oralar. Ulu çınarın dibinden şimşek gibi bir ateş balkımış. Lokmanın kulağına bir ses gelmiş, “Aradığın yetti Lokman, aradığın yetti. Ben ölümün ilacıyım. Ben ölümün... Ben falan yerdeyim. Beni alacak, şöyle şöyle yapacaksın... Artık insanoğluna... öteki yaratıklara ölüm yok. İstedığın oldu Lokman...” Lokman sevincinden deliye dönmüş. O otu almış... Defterine yazmış... Gelmiş evinin bulunduğu Misise. Bu yayılmış dünyaya. Lokman ölümün ilacını buldu! Ölümün ilacını... Gelen geleceğe Misise... Yüz binlerce insan dolmuş Misise. Lokmanın ağzına bakarlarımış. Lokman durmuş Misis köprüsünün üstünde, elinde defteri, onlara mağrur mağrur bakarmış... Sayemde artık ölmeyeceksiniz, der gibi... Defterini açmış, ölüm ilacının tarifini yapacakken, bir kanat gelmiş, elindeki deftere vurmuş, defter suya düşmüş... Lokman öyle kalakalmış. Bir daha da çiçekler sırrını ona vermemişler. Yoksa... Yoksa ölümün ilacını bulmuş Lokman... Hiçbirimiz ölmeyecekmişiz şimdi...

Can ilacı Çukurovada... Gül Alinin her sabah traktörünü çiçeklerle donatışı geliyor gözümün önüne...

(Yaşar Kemal, *Bu Diyar Baştanbaşa* 3, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009.)

1. Okuduğunuz metinden alınan “Çukurovalı toprağına çok inanır.” cümlesinde altı çizili kelime metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

2.

Röportaj: Dilimize Fransızcadan geçen röportaj; bir yazarın herhangi bir yer, bir sanat dalı ya da sanatçıyı araştırma, inceleme, gezip görme yoluyla tanıttığı gazete veya dergi yazısıdır. Edebiyatın öğretici türlerinden biri olarak başlayan röportaj, günümüzde sesli ve görüntülü basının da (televizyon, genel ağ gibi) katılmasıyla yaygın bir çalışma alanına ulaşmıştır. Röportajın insanların bir konu hakkındaki meraklarını gidermenin yanında toplum sorunlarını gündeme getirmek, onları derinlemesine işlemek gibi işlevleri de vardır.

Haber niteliği taşıyan röportajların amacı bir gerçeği, durumu tüm yönleriyle ortaya koymaktır. Bunun için de yazar fotoğraf, resim, belge gibi unsurlardan yararlanarak hem yazısını zenginleştirir hem de yazının inandırıcılığını artırır. Röportaj yazarı, yazısını gerçeklerden uzaklaşmadan bir hikâye kurgusu içinde akıcı ve etkili bir dille verir. Bu yönüyle röportaj; hikâye, roman gibi türlere yaklaşıırken olayları estetik bir kaygıdan uzak şekilde veren haber metinlerinden uzaklaşır.

Röportaj türünde, nesnel cümlelerin yanında yazarın kendi duygu ve görüşlerini yansıttığı öznel ifadeler de rastlayabiliriz. Buna göre okuduğunuz metinde bilgi ve yorum içeren cümlelere iki şer örnek bulup aşağıdaki tabloya yerleştiriniz.

Bilgi İçeren Cümle	Yorum Cümlesi

3.

a) Metinde kullanılan deyim ve ikilemelere ikişer örnek bulunuz. Bulduğunuz örnekleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Deyim Örnekleri	İkileme Örnekleri

b) Metindeki deyim ve ikilemelerin metnin dil ve anlatımını nasıl etkilediğini açıklayınız.

4.

Halkın Çukurova'da bitmeyen çiçek, bitmeyen ekin, bitmeyen sebze, bitmeyen bitkinin olamayacağını düşünmesinin sebebini açıklayınız.

5. Çukurovalının içine dert olan şey nedir?

6. Okuduğunuz metne göre Missis'i yılanların istila edeceği düşüncesinin sebeplerini açıklayınız.

7. Lokman Hekim'in dünyayı dolaşmasının sebebi nedir?

8. İyi bir röportaj; uzun ve ayrıntılı araştırma, inceleme, gözlem ve çalışmalardan sonra yapılabilir. Örneğin, bir yerin röportajını yapmak isteyen yazar; o yerin insanları, hayvanları, bitkileri, folkloru, dedikodusu, geçimi, ölümü kalımı kısacası her türlü yaşantıları ile yakından ilgilenmelidir. O yerdeki bir insan kadar şivelerine, konuşmalarına, jestlerine, mimiklerine, günlük hayatlarına varıncaya kadar inceleyip veri topladıktan sonra röportajını yazmaya başlamalıdır.

Buna göre okuduğunuz metinde Yaşar Kemal Çukurova'nın hangi yönleriyle ilgili araştırmalar yapmıştır?

9. Metinde manevi değer ile tarihi ve mitolojik öğelerin yansıtıldığı yerlere birer örnek tespit ediniz. Tespitlerinizi aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.

Manevi değer	
Mitolojik öğe	
Tarihi öğe	

10. Röportaj gezi, deneme, öykü, anı gibi yazı türlerinden de yararlanır. Yine betimleyici, açıklayıcı, bilgilendirici, kanıtlayıcı ve öyküleyici anlatım yollarını da kullanır. Yeri geldiğinde bilimsel verilerden yararlanır ve bütün bu yardımcı unsurları yazısının içinde eriterek ve sindirerek sunar okura. Böylesi hem yazıyı kuruluktan, tekdüzelikten kurtarır, hem de inandırıcı kılar. Röportaj, günümüzde mülakattan ve gezi yazılarından ayrılmış, gazeteciliğin önemli bir araştırma, haber verme, bilgilendirme etkinliği olarak yerini almıştır. Ünlü röportaj yazarları arasında Jack London, Ernest Hemingway, C. Collins, Hikmet Feridun Es, Yaşar Kemal, Fikret Otyam, Yılmaz Çetiner, Kenan Akın...

Şerif AKTAŞ, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*

a) Buna göre okuduğunuz metinde yazar, hangi yazı türlerinden yararlanmıştı?

b) Okuduğunuz metinde hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır?

11. Okuduğunuz metni zenginleştirmek için metinde anlatılan hangi bölümler için nasıl görseller kullanmayı tercih ederdiniz?

12. Lokman Hekim dünyayı dolaşmış. Arabistanı, Hindistanı, mağrıpı maşrıkı dolaşmış... Neden dolaşmış böyle Lokman Hekim? Hastalıklara ilaç ararmış. Nasıl bulurmuş ilacı Lokman Hekim? Mesele bunda işte. Lokman Hekimde bir sır varmış, sırların en büyüğü... Cümle çiçeklerin, otların dilinden anlarmış.

Yukarıdaki parça okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu parçada geçen soru işaretlerinin hangi amaçla kullanıldığını açıklayınız.

13. Aşağıdaki cümlelerin anlatım bozukluklarını tespit edip bu bozukluğun nedenini altındaki boşluklara yazınız.

• Röportajla ilgili yaptığımız ayrıntılı özet çok beğenilmişti.

• Galeride baktığımız yeşil arabanın fiyatı çok pahalı olduğundan arabayı alamadık.

• Hüzünlü gözleriyle bizi süzdü ve hafifçe başını eğerek selam verdi.

CEVAP ANAHTARI

Etkinlik No.:1

1. Metnin konusu: Güler yüzlü olmanın insan için önemi
Metnin ana fikri: Güler yüzlü insanlara sahip toplumlar daha mutludur.
2. Bu soruda öğrencinin hayal gücünü kullanması amaçlanmıştır. Öğrenciler bu soruya göre cevaplar verecektir. Öğrenciye fikir vermesi açısından şöyle bir örnek verilebilir: Asık suratlı komşusunun kapıya geldiğini gören ev sahibinin bu komşusunu kapı düğbününden gördükten sonra kapıyı isteksiz bir şekilde açması ve onu içeriye davet etmeden bir an evvel kapıyı kapatmayı istemesi vb.
3. Yazar, metinde iyimsen bir üsluba sahiptir. Kısa, herkesçe anlaşılabilir cümleler kurmuştur. Bu cümlelerde okurla konuşur havası vardır. Bu özellikler sohbet türünün özelliklerini yansıtmaktadır.
4. Şevket Rado'nun yazdığı şiirlerinde karamsar, içe kapanık bir ruh hali sergilemesinde şiir anlayışını örnek aldığı şairlerin etkisi olabilir (Ahmet Haşim, Cahit Sıtkı Tarancı, Necip Fazıl Kısakürek). Düzyazılarında ise tam aksine bir tavır içinde olmasında yazdığı edebî türün özelliklerinden kaynaklanan bir anlayışın etkisi olabilir.
5. a) Okuduğumuz metinle soruda verilen metinleri karşılaştırdığımızda 4. metnin anlatım özelliklerinin sohbet türünün özelliklerine benzemediğini görmekteyiz. Diğer metinlerde yazarlar, samimi bir üslupla dile getirdikleri düşüncelerini kanıtlamaya ihtiyaç duymamaktadır. 4. metnin yazarı ise düşüncesini kanıtlama yoluna gitmiştir. Bu durum sohbet türünün özellikleri arasında yer almamaktadır.
b) İki metin arasında en dikkat çeken benzerlik, yazarın düşüncelerini okurla sohbet havası biçiminde dile getirmesidir. Bunun yanında özne anlatımın iki metinde de yoğun olarak görülmesi de başka bir özelliktir. İki metinde de yazarın düşüncelerini ispatlama endişesi yoktur.

dostluk	Gene bizim bir şairimiz bir dostuna hediye ettiği resminin altına "Ağlarım hatıra geldikçe gülüşüklerimiz!" diye yazmıştır. Bu da güzel bir sözdür. Çünkü en iyi hatıra gülerken geçen günlerin hatırasıdır.
sevgi	Hayata dayanmanın en emin çaresi de hayatı sevmektir.
saygı	Konuşurken söze başladığınız sırada karşınızdakinin kaşlarını çatmış, asık bir suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır.

7. Bu dünya: Özne çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir: Yüklem
Güler yüz: Özne her şeyden önce: Zarf Tümlenci insana: Dolaylı Tümlenç cesaret verir: Yüklem
Budapeşte şehrinde: Dolaylı Tümlenç insanlara gülmeyi öğreten bir mektep: Nesne açmışlar: Yüklem
8. I. bölümdeki cümlelere bakıldığında tırnak işaretinin konuşma cümlelerini belirtmek üzere kullanıldığı görülür. II. bölümde ise bir cümleye vurgu yapmak amacıyla kullanılmıştır.

Etkinlik No.:2

1. Olası Kelime ve Kelime Grupları:
bileşke: Bir araya gelme, toplama, birleşme.
güfte: Müzik eserlerinin yazılı metni, söz.
haiku: Japon edebiyatına ait bir şiir türü.
yazınsal: Edebi.
zanaat: İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş.
2. Fıkra türü günlük gazetelerde yer alan yazılardır. Gazete, Tanzimat'ta birlikte ülkemizde görülmeye başlanan bir yayın organıdır. Fıkra türünün edebiyatımızda görülmeye başlanması gazete gibi süreli yayın organlarının ülkemizdeki faaliyetleri ile birlikte olmuştur. Bu süreçten sonra fıkra türünde önemli örnekler verilmiştir. Bazı yazarlarımız fıkra türündeki yazılarını kitaplaştırarak köşe yazılarının kalıcı olmasını sağlamışlardır.
3. Okuduğumuz metinde anlatılan konunun güncel olması, yazarın okuyucuyla konuşuyor havasında olması, metnin bir gazete yer alması vb. fıkra türünün özelliklerini yansıtmaktadır.
4. Metnin hedef kitlesi toplumun bütün kesimidir. Kullanılan dil herkesçe anlaşılabilirliği ve bir gazetede yer alması, konunun güncelliği de hedef kitlenin toplumun bütün kesimi olduğunu gösterir.
5. Paragrafta geçen "Aruoba, bizi felsefenin soyut labirentlerinde dolaştırırken rehberlik yaptı.", "Bu gerekçeye uyan adların başında Oruç Aruoba geliyor." cümlesi metinde mecazlı söyleyişlere yer verildiğinin göstergesidir. Paragrafta bilgi vermek amacıyla kullanılan cümlelere yer verilmiştir, bu da açıklayıcı anlatım biçiminden faydalandığını gösterir. "Bir yazarın bütün kitaplarını okuduğunuzda şunu söyleyebilirsiniz o size karşı görevini yapmıştır." cümlesi yazarın okuyucuya konuşur bir tutumda olduğunu göstermektedir. "Bu gerekçeye uyan adların başında Oruç Aruoba geliyor." cümlesinden anlaşıldığına göre yazar, metinde karşılaştırmaya başlamıştır. Metinde yazar tanık göstermeye yer vermemiştir. Örnekleme yer vermiştir. Örnekleme ve tanık gösterme birbiriyle karıştırılmamalıdır. Bize verilen paragraftaki "Bir okur/yazar olarak bir kitabı elimde aldığım da klasik bir sorunun yanıtını ararım, ikna edici bir gerekçe bulduğumda okurum ve okuturum. Bu gerekçeye uyan adların başında Oruç Aruoba geliyor." cümlelerinde yazar, önce görüşünü söylüyor ve bu görüşünü somutlaştırmak, anlaşılır hâle getirmek için Oruç Aruoba ismiyle örnekleme yapıyor.
Doğru cevap E seçeneğidir.
6. Fıkra metinlerinde bir yazarın günlük olaylara ya da ülke ve toplum sorunlarına ait herhangi bir konu üzerinde kişisel görüş ve düşüncelerini anlattığı için daha çok yorum cümleleri kullanılır. Bilgi içeren cümleler daha azdır.
7. Öğretici metinlerde bir anlatıcıdan söz etmek gerekirse anlatıcı yazarın kendisidir. Çünkü öğretici metinler bir sanatsal/kurgusal yapı içermez. Yazarın hayatıyla ve düşünce dünyasıyla bire bir ilgilidir. Mesela anı, gezi yazısı, fıkra, makale, deneme gibi türlere baktığımızda bu metinlerin kurmaca olmadığını görürüz. Gerçek hayatta yaşananları ya da yazarın kendi bilgi, görüş ve birikimlerini aktarır. Bu yüzden bu türden metinleri okuduğumuzda olayları bize nakleden kişi "yazar"dır.

CEVAP ANAHTARI

8. Yazar kendisi de bir okur olarak diğer yazarların okuyucuya rehberlik etmesini istemektedir ve bu düşüncesine Oruç Aroba'yı örnek vermektedir. Metindeki "Düşünce ile duyarlılık, ancak iyi bir yazarda buluşursa beğenilir. Bu kıvamı Aruoba başarmıştır. Çok katmanlı yazarın okur kitlesi değişiktir, üstten bakmayan, bilginiz/birikiminiz kadar tat alırsınız ama hangi düzeyde olursanız olun alırsınız." cümlelerinde yazarın okuyucuya olan tavrı net olarak görülmektedir.
9. Yazarın zihnindeki klasik sorular muhtemelen şunlar olabilir:
Bu kitap okumaya değer mi?
Bu kitap, benim düşünce dünyama ne katacak?
Buradan okuduklarımı anlayabilecek miyim?
Kitap, ele aldığı konu itibarıyla bana gerekli rehberliği yapabilecek mi?
10. Oruç Aruoba felsefenin anlaşılması zor, soyut problemlerini anlaşılır, somut bir hâle getirdiği için metnin yazarı, Aruoba'yı bir labirentten çıkışa götüren rehber olarak görmektedir.

Etkinlik No.:3

1. Olası Kelimeler:
mebus: Milletvekili.
alil: Hastalıklı, sakat.
darülmullimat: Öğretmen okulu.
meyus: Yorgun.
cihet: Yön, yan, taraf.
2. Romanın adından da anlaşılacağı gibi romanın tematik yönü "acıma" duygusu üzerine oluşturulmuştur. "Acımak" romanının ana düşüncesi, acımasızlığın insani olmadığı, katı kurallar ve prensipler uğruna acıma duygusunun yok edilmemesi gerektiridir. Konusu, küçük yaşta yaşadığı kötü olaylardan dolayı acıma duygusu olmayan bir öğretmenin, babasının ölümünden sonra onun günlüğünü okuyarak geçmişteki gerçekleri öğrenmesi ve merhamet duygusuyla tanışmasıdır.
3. Tefvik Hayri Bey, Zehra'nın acıma duygusundan yoksun olması dışında her yönüyle mükemmel bir insan olduğunu düşünürken Şerif Halil Bey, Zehra'yı görmeden önce Zehra'nın mutlaka zaafının olabileceğini düşünmektedir.
4. Romandaki olay örgüsünün ilk halkası, Şerif Halil Bey ile Maarif Müdürü Tefvik Hayri Bey'in konuşmaları ile başlar ve Zehra'nın hasta babasını görmek üzere İstanbul'a doğru yola çıkışı ile sona erer.
5. Zehra'nın iyi niyetli ama acımasız bir ruh durumuna sahip olması sürekli çatık kaşlı olması arasında bir ilişki kurulabilir. Özellikle üzüntü ve içerlemelerinde bu daha belirgin hâlde ortaya çıkmaktadır.
6. Zehra'nın ruh durumuyla alakalı olan en belirgin mekân okul bahçesidir. Zehra, öğrencilerinden iyi olanları, kurallara uyanları, görev ve sorumluluklarını yerine getirenleri çok sevmektedir. Öğrencilere bakış açısı bu şekildedir. Aynı bakış açısını bulunduğu mekânın özelliklerine de yansıtmaktadır. Bahçede zayıf, çarpık ağaç varsa onları sökmüş atmıştır. Tüm enerjisini bahçede ki kuvvetli ve güzel ağaçlara sarf etmiştir.
7. Aşağıdaki paragraf, metinde kullanılan betimleyici anlatıma ve-
rilebilecek örneklerdendir:
"Zehra otuz yaşlarında vardı. Ufak tefekti. Fakat kuvvetli bir irade sahibi olduğu ve etrafındakilere çok tatlı muamele etmekle beraber emretmeyi de bildiği anlaşılıyordu. Güzel değil donuk esmer bir çehresi irice bir burnu çıkık elmacık kemikleri kuvvetli bir çenesi vardı. Dişleri bembeyaz ve sağlamdı. Yalnız iki

tanesi ağzını kapadığı zaman üst dudağını hafifçe şişirecek derecede büyüktü. Yüzünün en göze çarpan yeri geniş ve zeki alının altındaki hafifçe çatık ince kaşlarıydı. Konuşurken bu kaşlar büyük bir süratle hareket ediyor teessür ve infallerinin cinsine göre çehresindeki mânâyı değiştiriyordu."

8. Davranışlarını ve karakterini göz önünde bulundurduğumda Zehra'nın adalet, sorumluluk, yardımseverlik gibi insani değerlere sahip olduğunu görmekteyim.
9. Zehra'nın görev ve sorumluluklarını bilen bir insan olduğu ve toplumda böyle kişilerin çoğalması arzusunu dile getirmektedir.
10. Toplumda işini düzgün yapan, dürüst olan, haksızlığa razı olmayan, bilime önem veren, yanlış inanışlara değer vermeyen, fedakâr olan insanların sevilmeceğine dair oluşan yanlış algıya yönelik bir eleştiridir.
11. "Binanın sağ tarafında büyük bir kestane ağacının altına armut biçiminde bir havuz yaptırmış, kenarını çiçek saksılarıyla süslemişti." cümlesinde tamlayan eksikliğinde kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Cümle "Binanın sağ tarafında büyük bir kestane ağacının altına armut biçiminde bir havuz yaptırmış, **havuzun** kenarını çiçek saksılarıyla süslemişti." şeklinde yazılırsa anlatım yönünden doğru olacaktır.
12. "Zehra'nın ruhunu ve çocuklara verdiği terbiyenin cinsini göstermek için bunlardan iyi misal olamaz. Bahçede ne kadar sakat, cılız, çarpık ağaç varsa sökmüş; bütün emeğini kuvvetli ve güzel olanlara sarf etmiştir."

Etkinlik No.:4

1. Bu bölümde hastalık ve sağlık çatışması vardır. Anlatıcının muayene sırasındaki iç çatışması, yalnızlığın verdiği sıkıntıyı dile getirir. "Yalnız başıma demir parmaklıkları kapıdan içeriye girerdim, dokuzuncu hariciye koğuşuna doğru ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm." cümlesinden de anlaşıldığı üzere hastalık-sağlık çatışması kurgulanmıştır.
2. "Hastahane, doktor, muayene, eter, muayene odası, operatör, gaz bezi, ameliyat, fistül, ifrazat" vb. çatışma ile ilişkili kelimelerdir.
3. Kahraman, çektiği acılar ve yalnızlık nedeniyle erken olgunlaşmış, kendi sorunlarıyla mücadele eden iç dünyası zenginleşmiş bir karakterdir. Fiziksel sıkıntıların verdiği ruhsal yoğunluk nedeniyle tabiata daha çok ilgi gösterir. Çevremizde sorunları nedeniyle içine kapanmış kişilere rastlamamız mümkündür. Belirlenen karakter gerçekçidir.
4. "Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz daha eğrilip büğrülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederdim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştı, kiminin şahnişini biraz daha yumrulmuştu, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmişti; ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç sene bir ameliyat olmadıkça yaşayamazlar, onları çok seviyorum; ve hepsi, rüzgârdan sancılандıkça ne kadar inildeler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok.. çok seviyorum."
- Yukarıdaki bölümde kahraman ile mekân arasında bir ilişki kurulmuştur. Böyle bir ilişkinin kurulması, karakterin kişilik özelliklerini daha derinden anlamamıza dolayısıyla kurmaca olan bir karakterin çok boyutlu görünmesine yardımcı olmaktadır.
5. Kahramanımız hasta olduğu için olayların bir kısmı hastanede geçiyor. Kahraman daha sonra ruhsal çöküntü ile tabiata açılıyor. Kahraman ve annesi yoksul ve yalnız oldukları için olaylar kenar mahallenin gerçekliği içinde yansıtılmış.

CEVAP ANAHTARI

6. Olaylar kahraman anlatıcı bakış açısıyla aktarılmış. Olayları birinci tekil kişi anlatır, bu durum esere gerçeklik duygusu katmıştır.

Etkinlik No.:5

1. Biyografik romandır. Bu tür kurgularda, hem roman türünün özellikleri hem de biyografinin belgesel özellikleri bulunur. Biyografinin nesnel bilgisi, romanın öznel kurgusuyla birleştirilir ve anlatmaya bağlı olay merkezli bir tür oluşur. Bir başka deyişle biyografik romanda biyografi nesnel bilgiyi, roman ise kurmacayı temsil eder.
2. Olası Cevaplar:
Bence tahliller önemlidir. Çünkü olayların insan üzerindeki etkisini irdeler.
Bence olaylar önemlidir. Çünkü roman olaya dayalı bir türdür. Bence hem olay hem tahlil bulunmalıdır. Çünkü olaylar ve olayların gelişimi beni metne bağlarken tahlillerin bulunması olayların gerçekliğini artırır.
3. Yazar; anlatımında biyografinin kullandığı tanıklara başvurmuş, romanın kurmacası içinde gerçeklik uyandırmıştır. Tanıklara başvururken de özetleme ve geriye dönüş teknikleri kullanılmıştır. Böylelikle romana gerçeklik katmıştır.
4. “Çoktandır bu kadar müşteriye hasret kalmıştık” (öğrenciye yaklaşımı) vb. ifadeler.
5. Yazar aynı zamanda Mustafa İnan’ın da öğrencisidir. Kurguladığı anlatıcı Oğuz Atay’ın öğrencilerle ilgili anısında ortaya çıkar. Bu durum, romanın biyografik nesnellığı ile kurgusunu güçlendirir.
6. Beyaz Mantolu Adam, hayatta başarısız olmuştur. Dilenmeyi bile becerememiştir. Mustafa İnan ise öğretmenlikte (üniversitede öğretim üyesi) çok başarılıdır. Diğer yandan derinliğine bakıldığında Mustafa İnan da hayatta başarısızdır, yöneticiliği yapamamıştır, politika onun anlayışına uygun değildir. Mustafa İnan’ın da para ile ilişkisi olmamıştır.

Etkinlik No.:6

1. **kuşluk vakti:** Günün sabahla öğle arasındaki bölümü.
bıldır: Geçen yıl, bir yıl önce.
paçasını kurtarmak: Ölümden kurtulmak, iyileşmek.
ıvaz: Karşılık, çıkar.
2. İlahi bakış açısı ile kurgulanmıştır. Anlatıcının her şeye hâkimiyeti, okuyucuda sezgi gücünü artırır. Okurun yorumuna bırakılan yerlerle birlikte okuyucu da olayların içine girer.
3. Özetleme ve geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Okuyucuyu zamanda atlama tekniği ile gerilere götürmüştür.
Emmin de at gördü, meydan gördü... Emmi kendi hanesinde değil... Kuvay-ı Milliyede, harpte. Süvariymi Emmi. İyi ata biner, iyi silah kullanırdı. Bir al atı vardı beylik... Yavrusu gibi bakardı. Büyük Taarruzda o atanan bindirdi Yunan’a... İzmir’e dek o atanan kovaladı Yunan’ı... Terhiste nasıl öptüm yavrumu, nasıl kucakladım al’ımı... Bak gözümün önüne geldi cümle olanlar... Sonra döndük köye. Ağam ölmüş, dam uçmuş. Bir gözü ağrıklı ana, bir karı, bir yedi sekizinde çocukla kaldım ortalarda... Aha, şu ahır sekisinde kışladık bir yıl... Derdin ne, ağrın ne diye soran olmadı. Çok çekti Hıdır Emmi kadersiz kısrak. (Bu bölüm ya da bu bölümden alınacak cümleler yeterlidir.)
4. “Emmi, döven, ağa, dam...” Köyü ve köylüyü konu edinen bir roman olduğu için gerçeklik duygusu uyandırmak amacıyla bu yönleme başvurulmuştur.
5. Her iki cümlede de özne-yüklem uyumsuzluğu vardır. İnsan dışındaki varlıklar özne olduklarında çoğul dahi olsa yüklem tekil olur. Kişileştirme yapıldığında yüklem çoğul olabilir. Atlar başlarını sesin geldiği yöne çevirdi. Atlar da kişnedi.

Etkinlik No.:7

1. Roman, sözlü edebiyattaki destanın bir aşamasıdır. Modern roman olarak kabul edilen Don Kişot’tan sonra da değişim ve gelişim göstermiştir. Zaman zaman halk hikâyelerinden ve destanlarından yararlanır. (Romanın kaynağının destanlar olduğu daha sonra çeşitli unsurlar ve bu tekniklerle romanın yeni boylar kazandığı vurgulanır.)
2. “Kino’nun inciyi bulması ve satmak istemesi”, “alıcıların inciyi ağız birliği ederek aynı fiyatı vermesi”, “Kino’nun inciyi şehirde satmak istemesi”, “inci tüccarlarının Kino’ya çeşitli sıkıntılar yaratması ve Kino’nun ailesi ile kasabayı terk etmesi”, “bebeklerini kaybetmeleri, kasabaya dönerek inciyi suya atmaları”.
3. Olaylar karşısında Kino da eşi Juana da pes etmezler. Bunda etkili olan, bebeklerine iyi bir gelecek hazırlamak düşüncesidir. Bütün olumsuzluklara karşı koyarlar ancak bebeklerini kaybedince kasabaya dönerler.
4. Kino halk kahramanıdır. İnci pazarlarken gösterdiği dirayet takdiriyle karşılaşmış, Kino efsaneleşmiştir.
5. “Karıkoca toprak yoldan kente doğru geliyorlardı, her zaman ki gibi Kino önde, Juana arkada değildi, yan yana yürüyorlardı.” (Yaşadıkları olaylar onların ilişkilerini daha da olumlu etkilemiştir. Birlikte zorlukları aşacaklarını göstermişlerdir. Güçlü aile ilişkilerinin hayata tutunmada etkili olduğu gerçeğini ispatlıyorlar.)
“Ve incinin ezgisi bir fıslıtya döndü, silindi gitti.” (İncinin bulunmasıyla inci üzerine kurulan hayaller ve hayallerin suya düşmesini çağırıştırır.)
6. Metinde bir köy ortamında yaşayan karı kocanın yaşam mücadelesi ve bu mücadelede yaşadıkları olumsuz durumlar dile getirilmiştir. Bu durumların, anlatılan ortamda herkesin başına gelebilmesi mümkündür. Kişilerin tavır ve davranışları olayların mantığı içinde neden-sonuç ilişkisi önemsenerek anlatılmıştır. Tasvirler; kişilere, mekâna ve zamana uygun biçimde ifade edilmiştir.

Etkinlik No.:8

1. Tanzimat Dönemi tiyatromuzun emekleme dönemi olduğu için birtakım teknik kusurlar içermektedir. Bu dönem bir yandan da tiyatromuz için arayışlar dönemidir. Tiyatro eserinin adapte mi, tercüme mi yoksa millî mi olacağı konusu henüz bir netlik kazanmamıştır. Batılı anlamda tiyatro türünün edebiyatımıza girişi Tanzimat Dönemi’dir. Bu sebeple Tanzimat Dönemi tercih edilmiştir.
2. Somutlamalar, kişileştirmeler ve benzetmelere yer vermiştir. Bu hem anlatıma güç katmış hem de okuyucu ya da izleyicinin his dünyasına renk katmıştır. Sade bir dil ve akıcı bir üsluptan bahsetmek mümkündür.
3. “Doğru yol, Garbı ne taklit ne de adapte. Doğru yol, galiba, Türk insanından, Türk şartlarından, Türk mevzularından hareket edip hem öz hem biçim bakımından bir Türk tiyatrosuna varmak. Biz ancak bu kadarını yaptık. Bundan ötesini de gelecek nesiller başarsın artık...”
4. “Frenk hayranları, Frenk tiyatrosunu taklitten medet umuyorlardı. Rastgele Avrupa piyeslerini sözüm ona, Avrupalı gibi oynamakla bir yere varılır sanıyorlardı. Biz de adaptasyonu teklif ettik. Avrupa piyeslerini yerleştirip Türk adabı, Türk deyişle kotarmayı denedik. İşte şimdi sen de onu avamın gustosuna getiriyorsun, ne var ki bunların hepsi de yetersiz.”

CEVAP ANAHTARI

5. Yalın bir dil kullanıldığını söylemek mümkündür. Tanzimat Dönemi'ndeki arayışların işlenmesi yönüyle de tiyatromuzun nerelerden nerelere geldiğine ışık tutması bakımından toplumsal bir konuya odaklanıldığını düşündürmektedir. Sosyal değişimlerin işlenmesi ise taklitten ziyade kendimiz olmamız şeklinde özetlenecek bir ana düşünce ile verilmiştir.
6. Ana metindeki kişiler, Tanzimat döneminde yaşayan, o döneme özgü bir dille konuşan, o dönemde yaşamış azınlıklardan olan ve o dönemin unvanlarına sahip olan kişilerdir. Yukarıdaki metinde (Nalınlar) yer alan kişiler ise köy ortamında yaşayan, köyde konuşulan günlük dille kendini ifade eden, Anadolu'da çok kullanılan isimlere sahip olan kişilerdir.
7. Fasulyeciyan karakteri, orta oyunundaki Anadolu dışından gelmiş karakteri hatırlatmaktadır (Rum, Ermeni vb.). Dilinin aksanını yansıtmaya da bunun en belirgin özelliklerindedir.
8. Doğru anlatıma sahip bir cümlede cansız varlıklar çoğul hâldeyken özne olduğunda yüklem tekil olur. Bu cümlede "Hatıralar" sözcüğü kişileştirildiği için özne çoğul olsa bile yüklem tekil ya da çoğul olabilir.
9. "Kimin elini öpecek? Senin mi, onun mu?" Tamlayan eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Özne-yüklem uyumsuzluğu söz konusudur. Özne belgisiz zamir ya da belgisiz sıfat olursa yüklem tekil olur.

Etkinlik No.:9

1. Deyim anlamlı sözcükler: El ele vermek, can vermek, göz kulak olmak.
Deyimler, kısa ve özlü anlatımları ile metindeki ifadelerin daha anlaşılır olmasını sağlar. Mecaz anlam özelliği ile anlatımı ilgi çekici hâle getirir. Metindeki anlatımı güçlendirir ve zenginleştirir. Daha etkileyici bir anlatım sağlar.
2. Metnin ana kurgusu hayal-gerçek çatışması üzerine kurulmuştur. Metindeki bu çatışma, ana karakterin pişmanlığının ortaya çıkmasında etken olmuştur. Pişmanlık da metnin temasını oluşturmuştur. Ana karakter, olay örgüsünün sonunda pişmanlığını ifade ederek bağışlanmayı diler.
3. Bilgilendirici metni göz önünde bulundurduğumuzda Shakespeare'in mekân olarak sihirli bir adayı, şahıs kadrosunda periyi, olay örgüsünde büyüyu kullanması olay örgüsünün kaynağının mitoloji olduğunu ortaya koyar. Olay kişilerinin büyüleri bir firna ile tek bir adaya toplanması birbirinden bağımsız olayların birleştirilmesi için kullanılmıştır. Yine çözüm bölümünde bir olayın çözülmesi ile diğerlerinin çözüme ulaşması Shakespeare'in kurgusunun temel niteliğidir.
4. Prospero'nun verilen metindeki son sözleri bir tirat örneğidir ve yazar bunu şiir diliyle düşündürücü sözlerle süsleyerek yapmıştır. Eserin adı başta olmak üzere içeriğinde kullanılan birçok sözcükte doğa unsurlarına yer verilmiştir. (Yolculuğunuz süresince denizler dalgasız, rüzgârlar hep elverişli olacak.) Olayların Prospero'nun yönetimindeki bir adada geçmesi de bu durumu örneklendirmektedir.
5. "Ne buyruğuma uyacak perilerim ne de kimseyi efsunlayacak sanatım kaldı. Yani bu durumda, sonum perişanlık. Tabii, dualarımızın desteği olmazsa... Çünkü merhamet duaya hiç dayanmaz. Hemen kusurların tümünü bağışlar. Siz gelin, hoşgörün; beni salverin. Bağışlanmak isteyen bağışlamayı bilmeli!"
Bir şiirin cümle yapısı ile cümlelerin dizeler hâlinde verilmesi, noktalama işaretlerini düz yazıdan farklı kullanmayı gerektirir. Bu nedenle bir şiir düz yazıya çevrildiğinde noktalama işaretlerinin kullanımı değişecektir.

Etkinlik No.:10

1. Ana fikir: Huzur romanının otobiyografik tarafını, değerler çatışmasını ve anlatım tekniğini değerlendirmek.
Yardımcı fikirler:
 - Mümtaz'ın kişisel mutluluğu ile toplumsal sorumluluğunun çatışması.
 - Romanın birinci kişi ağzından yazıldığı belirtilmesi.
 - Tanpınar'ın Huzur'u bir müzik formuna göre düzenlemeye çalışması.
2. Yazarın romana yaklaşımı, kişiler üzerinden değerler çatışması ve farklı anlatım teknikleri açısından eleştirme şeklinde olmuştur.
Yazar, okuyucuyu bazı yerlerde yönlendirmek istemiştir. Eleştirmenin kullandığı dil ve anlatım ile işlediği konular, okuyucuyu roman açısından olumlu yönlendirmeye yöneliktir.
3. a) Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur adlı metin, konusuna göre eseri konu alan eleştiri türüdür. Eleştiri baştan sona kadar romana yöneliktir.
b) Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur adlı metin, eleştirmenin tutumuna göre nesnel eleştiri türüdür. Yazar, herkes tarafından kabul edilebilecek değerlendirmeler yaparak gerekçeler belirttiği için eleştiri metni nesnelidir.
4. Ahmet Hamdi Tanpınar Huzur romanında anlatımda üçüncü kişi tekniğini seçmiş ve iç monolog tekniği kullanmıştır. Böylece Tanpınar, romanı birinci kişi ağzından anlatmadığı hâlde Mümtaz'ın duygularını, mizacını, kişiliğini, büyük ölçüde, sanki birinci kişi ağzındanmış gibi okuyucuya dolaysız bir şekilde, canlı olarak sunmayı başarmıştır. Tanpınar, Huzur'u bir müzik formuna göre düzenlemeye çalışmıştır.
5. Romanda geçen aşk, ayrılık, hastalık, savaş gibi konular toplumsal ve bireysel gerçekliklerdir. Bu gerçeklikler romanda yeniden yorumlanarak ve kurgulanarak verilmiştir.
6. Eleştirmenin yaptığı yorumlar tutarlıdır. Çünkü yorumlar gerekçeleriyle okura sunulmuştur. Metinden örnek:
"Bütün sanatlar musikinin peşindedir ve bir sanatçı olarak Tanpınar'ın kendi de. Yaşar Nabi'ye yazdığı bir mektupta bu konuya değinerek kendi yazış yöntemi hakkında şu önemli açıklamayı yapar: Fakat hayatımda asıl çalışma devresi, garp musikisini tatmaya başladığım zaman açıldı. (...) Kompozisyon için de örneğim musiki olmuştur."
7. Açık ileti: Huzur bir ağustos sabahı, İkinci Dünya Savaşı'nın ilanından hemen hemen yirmi dört saat önce başlar ve dördüncü bölümde, yirmi dört saat kadar sonra savaş ilan edilirken biter.
Örtük ileti: Yaz biterken Mümtaz ile Nuran'ın aşk dünyası da bulutlanmaya başlar. Üçüncü bölümü melankolik diye nitelenebileceğimiz duyguyu atmosferi ile sonlanır.
8. Cümlelerin düzeltilmiş hâli:
Şimdi anlatacağımıza dikkatlice kulak *verin*. (Deyimin yanlış kullanılması)
Onlara mesleğini sevdiğini *sık sık* söylüyor. (Sözcüğün yanlış yerde kullanılması)
İkinci el araba *fiyatları* bu sene çok arttı. (Sözcüğün yanlış anlamda kullanılması)

Etkinlik No.:11

1. **kumpanya:** Tiyatro topluluğu.
tuluat: Doğaçlama.
imgelem: Hayal dünyası.
2. Fethi Naci'nin Sait Faik Abasıyanık'ın Kumpanya adlı hikâyesi üzerine yazdığı bir eleştiri yazısıdır. Naci, hikâyeyi çeşitli yönle-

CEVAP ANAHTARI

riyle değerlendirerek toplumcu gerçekçi eleştiri anlayışıyla Sait Faik'in gerçekleri işleyiş tarzını değerlendirmeyi amaçlamış ve edebiyat okurlarına ulaşmayı hedeflemiştir.

3. Açıklama anlatım biçimine örnek:

Sait Faik, Kumpanya'da kendini, kendi sorunlarını bir yana bırakmış, tuluat oyuncularının yaşamlarını, özleyişlerini büyük bir gözlem gücüyle saptamış, daha çok diyaloga ama gözlemlenmiş, saptanmış diyaloga dayanan bir anlatım yapısıyla artık bize çok uzak bir dünyanın insanlarını, güçsüzlükleriyle, insanlıklarıyla, üçkâğıtlılıklarıyla, sevimlilikleriyle tanıtmayı başarmıştır.

Öyküleme anlatım biçimine örnek:

“Halit, hemen pazartesi, perşembe temsillerini kesti. Pazar günü matinesini, futbol maçı olduğu günler maçtan sonraya bıraktı. Maçlarda bütün trupla hazır bulundu. Rağbet o şekilde ayarlanmış ki aylardan beri boş bir tek sandalye yoktu.”

Örneklendirmeye örnek:

“Bir itriyatçının arkasına düşen Balzac'ın bu adamdan bir roman çıkarmasından takdirle söz eden Sait Faik, Balzac'inkine benzer bir çaba göstermiş Kumpanya'da.”

Karşılaştırmaya örnek:

“İkinci bölümü oluşturan Anadolu turnesi, birinci bölümün yarısından da kısa.”

4. - İyi bir eleştirmen sabit fikirlere, önyargılara saplanmamalıdır.
- İyiyi kötüden ayırma noktasında okuyucuya kılavuzluk etmelidir.
- Edebi eserleri dikkatle takip etmeli, onları halka bildirmelidir.
- Eleştirmen iyi bir okuyucu olmalıdır.
- Bir ekolün, ideolojinin ve bilinen bir zevkin esiri olmamalıdır.
- Eleştirmen, eserin dışına çıkmaktan sakınmalıdır.

5. Toplumcu gerçekçi anlayışı yansıtan örnekler: Faik'in bu uzun hikâyeyi yazabilmesi için kimi tuluatçıları tanımış olması, onlardan tuluat tiyatrolarının kuruluşu, Anadolu turneleri, Anadolu'da salonu doldurma sorunu, vb. hakkında bilgiler edinmesi zorunlu. Bir hikâyesinde, bir itriyatçının arkasına düşen Balzac'ın bu adamdan bir roman çıkarmasından takdirle söz eden Sait Faik, Balzac'inkine benzer bir çaba göstermiş Kumpanya'da.

6. Açık ileti: Sait Faik, Kumpanya'da kendini, kendi sorunlarını bir yana bırakmış, tuluat oyuncularının yaşamlarını, özleyişlerini büyük bir gözlem gücüyle saptamış.

Örtük ileti: Bir hikâyesinde, bir itriyatçının arkasına düşen Balzac'ın bu adamdan bir roman çıkarmasından takdirle söz eden Sait Faik, Balzac'inkine benzer bir çaba göstermiş Kumpanya'da.

7. Bir eseri ya da sanatçıyı olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendiren eleştirinin amacı bir eseri incelemek, tanıtmak ve okura eser hakkında bilgi vermektir. Bundan dolayı eleştiri okurla sanatçı arasında köprü işlevindedir. Eleştiri, sanatçının daha nitelikli eserler ortaya koymasını ve okurun sanat zevkinin yükselmesini, eseri doğru anlamasını sağlar. Bu nedenle edebiyat dünyasında eleştiri türü önem kazanmıştır.

7. Bütün kitaplarda olduğu gibi eleştiri türündeki bir kitabın öncelikle kapağında kullanılacak etkili görseller, okurun dikkatini çekmek ve kitabı aldırma konusunda önemlidir. Bu eleştiri kitabı bir müzisyenin, bir ressamın, bir mimarın eserlerine yönelik de hazırlanmış olabilir. Kitabın içinde kullanılacak sanatçı görselleri ve varsa bu sanatçıların eserlerinin görselleri kitabın okunması için etkili olacak unsurlardır. Her ne kadar eleştiri kitapları, o türün meraklılarına yönelik olsa da yerinde kullanılan görseller eserin dikkat çekiciliğini ve etkileyciliğini artırır.

8. Virgül: 1 ve 3. virgül birbiri ardına sıralanan eş görevli kelimelerin arasında, 2. virgül sıralı cümleleri ayırmada,
Nokta: Cümlenin bitiminde,
Tırnak işareti: Alıntı cümle olduğunu göstermek için,
Kısa çizgi: Ara cümleyi belirtmek için kelimelerin başına ve sonunda,
İki nokta: Konuşma bölümünden önceki ifadenin sonunda kullanılmıştır.

Etkinlik No.:12

1. Örnek Eleştiri:

“Faruk Nafiz Çamlıbel, ‘Çoban Çeşmesi’ adlı şiirinde köy hayatını, doğayı, Anadolu sevgisini ve Anadolu'nun güzelliklerini işlemiştir. Şiirde sade, herkesin rahatça anlayacağı, günlük hayatta kullanılan bir dil kullanılmıştır. Anlatımı güçlendirmek ve güzelleştirmek için kişileştirme, telmih, mübalağa ve benzetme sanatlarına yer verilmiştir. Hece ölçüsünün tercih etmesi, günlük, sade bir dil kullanması ve Anadolu sevgisini işlemesi, şairin edebî şahsiyeti ile yaşadığı dönemin edebî ve toplumsal anlayışını şiire yansıttığını gösterir.

Şiirde sade bir dilin ve ahenk unsurlarının uyumlu kullanımı ile bize ait değerlerin işlenmesi, şiirin etkileyciliğini ve akılda kalıcılığını artırmıştır.”

2. Örnek Eleştiri:

“Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'a ait olan ‘Toprak Ana, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir Kırgız köyünün erkeklerinin birer birer cepheye çağırılmasının ardından geride kalan kadınların hayatta kalma mücadelesini anlatıyor. Köyde savaş yıllarında yaşanan zorlukları, savaş nedeniyle ocağına ateş düşen kadınlardan biri olan Tolgonay Ana'nın ağzından öğreniyoruz. Tolgonay Ana, tüm hüznünü ‘Toprak Ana'ya aktarırken biz de onun acı dolu hayatına şahit oluyoruz. Kısacık olmasına rağmen kitap oldukça derin bir etkileyciliğe sahiptir. Günlük dilin kullanılması, konusu, anlatımı ile güçlü tasvirleri kitabın acıklılığını ve sürükleyiciliğini artırmaktadır.”

Etkinlik No.: 13

1. a)

Konu	Amaç
Turan Oflazoğlu'nun tiyatroya nasıl başladığı, tiyatro ile ilgili görüşleri, kimlerden etkilendiği, tiyatrolarında hangi konuları işlediği, kaynağını nelerden aldığı gibi konulardan bahsedilmiştir.	Tiyatro yazarı Turan Oflazoğlu'nu tanıtmak, onun tiyatro ile ilgili görüşleri hakkında okuyucuyu bilgilendirmek.

- b) Öncelikle metnin türünü etkiler. Çünkü metnin yazılış amacına göre tür seçilir. Amacı bilgi vermek olan metinlerde öğretici metin türlerinden yararlanılır. Estetik kaygıyla yazılan metinlerde edebî türler tercih edilir. Böyle bir değişiklik, metnin dil ve anlatım özelliklerini etkileyecektir. Çünkü öğretmek amacıyla yazılan metinlerde kelimeler genellikle gerçek veya terim anlamı kullanılırken edebî metinlerde mecaz anlamı kullanılacaktır. Yine anlatım biçimleri de bu doğrultuda değişecektir. Çünkü öğretici metinlerde genellikle öğretici ya da tartışmacı anlatım tercih edilmektedir. Metnin yazılış amacı, metinde kullanılan anlatıcıyı da etkiler. Çünkü edebî metinlerde anlatıcı, kurmaca bir kişi iken öğretici metinlerde gerçek bir kişidir. Hatta bu tip metinlerde anlatıcı ve yazar, aynı kişidir.

2. Metinde İsmail Parlatır'a ait şu cümleler bunu desteklemektedir:

- Tiyatroyu/dramayı bir yan uğraş olarak almayan nadir yazarlarımızdansınız.
- Eserlerinizin büyük bir kısmı konularını tarihten alıyor.

CEVAP ANAHTARLARI

- Eserlerinizde halk hikâyeleri, şiiri, folklor malzemesi ve Divan edebiyatı var. Siz kültürümüzden bütünüyle yararlanma taraf-lısı olduğunuza göre, yeni yetişecek sanatçıların nasıl beslen-melerini tavsiye edersiniz?
- Eserlerinizin bir kısmı henüz oynanmadı.
- “Topkapı” ile bir de senaryo yazdınız. Bu çalışmaya devam edecek misiniz? Osmanlı tarihini mekânla bağladığınıza göre, bunu bir de Dolmabahçe ve Yıldız takip edebilir mi?
- Sokrates Savunuyor’da, Elif Anâda, Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe’de ve diğer bazı eserlerinizde tiyatronun işlevi-ni dile getiriyorsunuz. Elbette eserin içinde anlamı var ama ayrıca seyirciyi ve okuyucuyu tiyatronun işleviyle ilgili olarak uyarmak mı istiyorsunuz?

3. Turan Oflazoğlu’nun tiyatroya ilgi duymasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü ilk tiyatro deneyimlerini daha çocuk yaşta Karagöz tasvileri yapıp bu temsilleri sunarak başlamıştır.
4. Yazarın halktan kopuk bir üslubunun olmadığını düşünebiliriz. Çünkü halkı konu edinen bir kişinin kullanacağı dil de muhtemelen halkın anlayacağı bir dil olacaktır. Ayrıca halk şirinden, kültüründen, divan edebiyatından yararlanması bana geçmişine bağlı, eskiyi eserlerinde konu edinen bir sanatçı olduğunu düşündürdü. Böyle bir sanatçının; eserlerinde geçmişe ışık tutmasını, tarihi olayları konu edinmesini beklerim.

5.

Anlatım Biçimleri	Düşünceyi Geliştirme Yolları
Açıklayıcı Anlatım Öyküleyici Anlatım Tartışmacı Anlatım	Örneklendirme, tanık gösterme, karşılaştırma, tanımlama

Bu anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yolları, metinde anlatılmak istenen konuyu daha açık ve net bir şekilde vermiştir. Ayrıca okuyucuya verilmek istenen mesajın, daha inandırıcı ve gerçekçi bir yolla verilmesini sağlamıştır.

6. Yazar, Turan Oflazoğlu’na sorularını yöneltirken kişisel görüş ve düşüncelerine yer vermemiştir. Gerçek anlamlı kelimeleri çokça kullanmış, nesnel cümlelere yer vermiş, doğrudan anlatımdan yararlanmıştır.
7. Oyun yazarı olmak için edebiyat, felsefe, tarih gibi alanlarda zengin bir bilgi birikimine sahip olmak gerekir.
8. Tiyatronun önemli işlevlerinden biri toplumu eğiterek bazı konularda dikkat çekmek, diğeri okuyucu/izleyicide estetik sanat anlayışı oluşturabilmektir. Yazarın kullanacağı yöntemlerden biri dramatik örgüyü vermek istediği mesaja göre şekillendirilmek olabilir. Bir diğer yöntem, kahramanları vermek istediği mesajı ortaya çıkaracak kişilerden seçmek olabilir. Bir kahramandan hareketle bütün insanlığa seslenebilir veya bir olaydan yola çıkarak bunlardan ders alınmasını sağlayabilir.
9. Yaygınlaştırılmalı derdim. Çünkü tiyatroya Türkiye’de hak ettiği ilgi yeteri kadar gösterilmemektedir. Tiyatro faaliyetleri ya sadece gelişmiş illerde ya da büyük merkezlerde gerçekleştirilmektedir. Küçük illerde, ilçelerde veya kasabalarda ise tiyatro faaliyetleri yapılmamakta, hatta yapılamamaktadır. Bu nedenle öncelikli işin, bu yerlere de tiyatronun ulaştırılması olduğunu düşünüyorum.
- Yükseltilmeli derdim. Türkiye’de tiyatro, geniş bir izleyici kitlesine ve okur tabakasına hitap edilmektedir. Sanatta sınır olamayacağını düşünürsek tiyatronun da yayılmasında ve yükseltilmesinde, kalitesinin artırılmasında bir son olmayacağını düşünüyorum. Zaten tiyatroların niteliğinin arttığı oranda yaygınlaşabileceğini düşünüyorum.
10. Turan Oflazoğlu’nun ailesinde tiyatro ile ilgilenen biri olmasa bile o, ilkökul öğretmenin etkisinde kalmış, öğretmenin de

onun yeteneklerini fark etmesi ile tiyatroya yakınlık duymaya başlamıştır. Yine aynı şekilde üniversitede hocasının etkisiyle A. Hamdi Tanpınar’la tanışır ve onun tavsiyesi ile tiyatro türünde eserler vermeye başlar.

11. • Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.
- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- Yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
12. Turan Oflazoğlu ile yapılan mülakatta daha akıcı, açık, anlaşılır bir dil kullanılmış. Diğer metinde ise dil açısından bazı farklılıklar görülmektedir: Düşünmeğe, söyleyebilirim, saklıyamayız gibi kelimeler bunlara örnektir. Ayrıca öz Türkçe ağızı biri olan Nurullah Ataç’ta “ekin, tilcik” kelimelerinin kullanımını da dikkat çekicidir. Turan Oflazoğlu ile yapılan mülakatta ise daha bilindik kelimeler kullanılmıştır. Ayrıca her iki metinde de açıklayıcı ve karşılıklı soru-cevap yöntemine dayalı bir anlatım söz konusudur.

Etkinlik No.: 14

1. Tüm kalbiyle güvenmek, ondan emin olmak anlamında kullanılmıştır.

2.

Bilgi içeren cümle	Yorum cümlesi
Misiste bir köprü... Bu köprü Ceyhan üstündedir. Romalılardan kalma olduğunu söylerler.	Çukurovanın her zaman büyük dertleri olmuştur. Büyük başın büyük derdi olduğu gibi.
Köprünün öteki ucunda eskiden kalma hanlar, hamamlar.	Şimdi bir bulut yığını Çukurova toprağı...
Ceyhanın evleri eskiden çok çürük çarıkta.	Can ilacı Çukurovada...

3. a) **Deyim Örnekleri**
Adananın iflahını keser Seyhan...
Defterini eline almış, düşmüş yollara...
Lokman’ın ağzına bakarlarımı. vb.
- İkileme Örnekleri**
Mağara mağara, pınar pınar dolaşmış...
Dağları, ormanları, bükleri, akarsuları, pınarları bir bir gezmiş...
Doğuda kuyrukıldızı yalp yalp edermiş.
- b) Deyimler; anlatımı daha coşkun, somut, zengin, betimlemeleri ise canlı ve görünür kılar. İkilemeler anlamı pekiştirir, ifadeyi daha güçlü yapar. Dolayısıyla bir metnin deyim ve ikilemeler açısından zengin olması o metnin daha akıcı, daha hareketli ve ifadelerin daha etkili olmasını sağlar.
4. Metne göre Çukurova toprakları çok verimlidir. Bunu da yazar metnin başından itibaren kurduğu cümlelerle (Toprak bire otuz, bire kırk, bire elli verir. Çeltik bire yüz verir. Susam bire beş yüz verir. Darı bire on verir. Altın mı, al bir avuç toprak, işte sana altın gibi) vurguluyor.
5. Seyhan ve Ceyhan nehrinden yeteri kadar fayalanamıyor olmaları Çukurovalının içine dert oluyor.
6. Bir inanışa göre bir gün sütsüz kalan yılanlar önce Misise, sonra bütün Çukurovaya yayılacaklar... Kendilerini sütsüz bırakanları sokacaklar.
- Şahmeran hikâyesine göre Misise köprü’nün başındaki yarı yıkık hamamda yılanların şahı olduğuna inanılan Şahmeran öldürüldüğü için yılanların Misise istila edeceğine inanılır.
7. Hastalıklara hatta ölüme çare bulabilmek için dünyayı dolaşiyor.

CEVAP ANAHTARLARI

8. • Çukurova'daki insanların geçimini neyle sağladıkları,
 • Çukurovalının verim aldığı toprağa bakış açısı,
 • Çukurova'nın coğrafi yapısı, dış görünümü,
 • Çukurova halkının günlük yaşamında önemli yer tutan deyimler, söylemler,
 • Çukurova'da yer alan tarihi yerler hanlar, kaleler vb.
 • Çukurova yöresine ait efsaneler, inanışlar konusunda araştırma yapmıştır.

9. Manevi değer	Çukurovalının toprağına sonsuz inanması, inanç
Mitolojik öge	Lokman Hekim, Şahmeran Efsanesi
Tarihi öge	Misis'te Romalılardan veya Selçuklulardan kalma olduğu söylenen bir köprü.

10. a) Gezi, efsane, hikâye türlerinden yararlanmıştır.
 b) Açıklayıcı anlatım
 Öyküleyici anlatım
 Betimleyici anlatım
11. • Metnin tamamı Çukurova'yı anlattığı için en başa Çukurova'nın bir haritasını,
 • Çukurova topraklarının bereketinin anlatıldığı giriş bölümü için Çukurova'daki pamuk tarlalarının olduğu bir fotoğrafı,
 • Şahmeran'ın efsanesinin anlatıldığı bölümler için Şahmeran'ın bir temsili resmini,
 • Misis Köprüsü'nün anlatıldığı bölümler için Misis Köprüsü'nün günümüzdeki bir fotoğrafını,
 • Lokman Hekim'in anlatıldığı bölümler için Lokman Hekim'in temsili bir resmini kullanmayı tercih ederdim.
12. Bu cümlelerdeki soru cümleleri anlatımı daha etkili kılmak için kullanılmış.
13. • Anlamca çelişen kelimelerin bir arada kullanılması.
 • Bir kelimenin yanlış anlamda kullanılması.
 • Dolaylı tümleş (yer tamlayıcısı) eksikliği.